

Η ΣΥΖΥΓΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΗΣ
(ΤΟ ΖΕΥΓΑΡΙ – ΑΙΤΙΑ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΣΧΕΣΗ –
ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ)

Σπουδάστρια: Παππά Ελευθερία

Υπεύθυνος Εκπαιδευτικός: Κα Χαραλάμπους Μαρία
Καθηγήτρια Εφαρμογών

Πτυχιακή για τη λήψη του πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Τ.Ε.Ι.) Πάτρας.

Πάτρα 2002

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ 3189

Η επιτροπή για την παρουσίαση της πτυχιακής

Χαραλάμπους Μαίρη
Καθηγήτρια Εφαρμογών

Αλεξοπούλου Ουρανία
Καθηγήτρια Εφαρμογών

Θεοδωράτου Μαρία
Ψυχολόγος

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίδα
ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ.....	III
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	IV
ΚΕΦΑΛΑΙΟ I	
Εισαγωγή.....	1
Σκοπός της Μελέτης.....	4
Ορισμοί Όρων.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ II	
Μεθοδολογία.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ III	
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	
1. Επιλογή συντρόφου.....	9
1.1. Προϋποθέσεις Γάμου.....	10
1.2. Ιδιότητες Ψυχολογικά Ωριμου Ατόμου.....	15
1.3. Κριτήρια Επιλογής Συντρόφου.....	22
2. Αγάπη και Γάμος.....	28
2.1. Έννοια της αγάπης.....	28
2.1.1. Διαφορά αγάπης έρωτα.....	34
2.1.2. Τύποι αγάπης.....	37
2.2. Εσωτερικές διαδρομές της αγάπης	39
2.2.1. Αγάπη προσκόλλησης.....	40
2.2.2. Αγάπη που στηρίζει.....	43

3.	Είδη Συζυγικών σχέσεων.....	45	
3.1.	Στενή σχέση.....	45	
3.2.	Συμβατική Σχέση.....	47	
3.3.	Άνιση Σχέση.....	49	
3.4.	Σχέση Εξάρτησης.....	51	
3.5.	Σχέση Αποξένωσης.....	53	
4.	Συνηθέστερα Αίτια Συγκρούσεων.....	55	
4.1.	Απομυθοποίηση του Γάμου.....	58	
4.2.	Σύγκρουση Διαφορετικών Αντιλήψεων.....	61	
4.3.	Εξωπραγματικές Προσδοκίες.....	63	
4.4.	Έλλειψη Επικοινωνίας.....	65	
4.5.	Εργασία-Χρήμα-Νοικοκυριό.....	78	
4.6.	Έλλειψη Ισότητας – Αυτονομία – Όρια.....	86	
4.7.	Σεξουαλικές Σχέσεις.....	93	
4.8.	Κοινωνικές – Οικογενειακές Σχέσεις.....	97	
4.9.	Εγωκεντρισμός – Εχθρότητα μεταξύ των συζύγων.....	100	
5.	Τρόποι Επίλυσης Προβλημάτων.....	103	
5.1.	Τεχνικές Αυτοβοήθειας για την Ενίσχυση της Σχέσης.....	104	
5.2.	Βοήθεια από Σύμβουλο Γάμου.....	117	
5.3.	Οριστική Λύση του Γάμου.....	132	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV			
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ- Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ			
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ.....			137
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....			147
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....			163

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Η εργασία αυτή δεν θα μπορούσε ποτέ να πραγματοποιηθεί χωρίς την αμέριστη συμπαράσταση και συνεχή καθοδήγηση της Κας Μαιρης Χαραλάμπους, εισηγήτριας της μελέτης αυτής. Οφείλω να αναγνωρίσω τη βοήθειά της καθ' όλη τη διάρκεια της προσπάθειάς μου για τη διεκπεραίωση της εργασίας αυτής και το φανερό ενδιαφέρον το οποίο επέδειξε για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Μέσα από τη μελέτη αυτή έγινε προσπάθεια να παρουσιαστούν όσο το δυνατόν καλύτερα οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν αρνητικά τη συζυγική σχέση και οδηγούν το ζευγάρι στη σύγκρουση, και να εξεταστούν οι τρόποι με τους οποίους το ζευγάρι μπορεί να βελτιώσει τη σχέση του και να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες που ίσως υπάρχουν.

Στο πρώτο κεφάλαιο αυτής της μελέτης γίνεται εισαγωγή στο θέμα, αναφορά στο σκοπό της μελέτης και ορίζονται οι επιστημονικοί όροι που συναντούνται στην εργασία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την πραγματοποίηση της μελέτης.

Στο τρίτο κεφαλαίο γίνεται κατά ενότητες εξετάζονται:

Οι τρόποι με τον οποίο κάποιος επιλέγει το σύντροφό του, οι παράγοντες υπάρχουν ώστε κάποιος να θεωρείται έτοιμος να προβεί στην απόφαση να παντρευτεί, επίσης και τα κριτήρια με τα οποία κάποιος επιλέγει το σύντροφό του.

Συζητιέται η έννοια της αγάπης και επιχειρείται να δοθεί κάποιος ορισμός για αυτήν. Αναφέρονται οι τύποι αγάπης που υπάρχουν καθώς επίσης και ο τρόπος με τον οποίο η αγάπη επιδρά στις σχέσεις των ανθρώπων και ειδικότερα των συζύγων.

Στη συνέχεια αναφέρονται τα συνηθέστερα είδη συζυγικών σχέσεων που συναντούνται μέσα στο γάμο.

Ακολουθεί η διερεύνηση των αιτιών εκείνων που οδηγούν ένα ζευγάρι στη σύγκρουση και οι λόγοι που καθιστούν τη σχέση δύσκολη.

Τέλος, εξετάζονται οι τρόποι με τους οποίους το ζευγάρι μπορεί να βελτιώσει τη σχέση του και ν' αντιμετωπίσει τις δυσκολίες και τα προβλήματα μέσα σε αυτήν.

Το τέταρτο κεφάλαιο καταλήγει στα συμπεράσματα και τις εισηγήσεις της μελέτης αυτής, καθώς και στην συμβολή της Κοινωνικής Εργασίας σε θέματα του γάμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Εισαγωγή

Ο γάμος είναι ένας από τους πιο σημαντικούς θεσμούς στην κοινωνία των ανθρώπων, αφού έχει αντέξει στο χρόνο όσο κανείς άλλος.

Στις παραδοσιακές κοινωνίες η οικογένεια αποτελούσε το σύστημα εκείνο που μπορούσε να αντιμετωπίσει κάθε δυσκολία που εμφανιζόταν. Ήταν το μόνο μέσο επίλυσης των προβλημάτων. Άλλωστε, τότε τα μέσα και τους τρόπους για την διεκπεραίωση όλων των θεμάτων που προέκυπταν, τα διέθετε το οικογενειακό σύστημα.

Η οικογένεια στις παλιότερες κοινωνίες είχε έναν ευρύ χαρακτήρα, περιλαμβάνοντας εκτός από τους γονείς και τα παιδιά, τους παππούδες καθώς επίσης και τους πιο στενούς συγγενείς. Έτσι, το σύστημα ήταν μεγαλύτερο και ο ένας μπορούσε να απευθυνθεί στον άλλον για οποιοδήποτε θέμα.

Μετά τη βιομηχανική επανάσταση όμως, οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες άλλαξαν και ο χαρακτήρας της οικογένειας διαφέρει. Η πυρηνική οικογένεια εμφανίζεται, κάνοντας το σύστημα να αποτελείται μόνο από τους γονείς και τα παιδιά.

Ειδικά στα αστικά κέντρα, όπου η προσέλευση είναι μαζική, η οικογένεια κλείνεται στον εαυτό της, με αποτελέσματα θετικά αλλά και αρνητικά. Οι αλλαγές στις κοινωνικές δομές, ο ρυθμός ζωής στις μεγαλουπόλεις, η είσοδος της γυναίκας στην εργασία είναι μερικές από

τις καταστάσεις που διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία ενός διαφορετικού κλίματος στο σύστημα οικογένεια.

Στη σημερινή εποχή - παρ' όλο που ο χαρακτήρας της οικογένειας είναι πιο κλειστός και το ζευγάρι δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην ποιότητα της σχέσης - παρατηρείται ολοένα και περισσότερο το φαινόμενο των διαλυμένων οικογενειών και των κλονισμένων συζυγικών σχέσεων. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας το 1998 εκδόθηκαν 7.814 αποφάσεις διαζυγίων στο σύνολο των 55.489 τελεσθέντων γάμων.

Τα αίτια που οδηγούν μια σχέση σε προβληματισμό και σύγκρουση είναι ποικίλα και βασίζονται σε κοινωνικούς, οικονομικούς και ψυχολογικούς παράγοντες.

Στη μελέτη αυτή θα γίνει προσπάθεια να αναδειχθούν οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν τη σχέση των συζύγων αφού πρώτα μελετηθεί ο τρόπος με τον οποίο κάποιος διαλέγει το σύντροφό του, τα κριτήρια που λαμβάνει υπ' όψιν του και κατά πόσο είναι έτοιμος ώστε να προχωρήσει στην κατάλληλη γι' αυτόν επιλογή. Ακολούθως θα εξεταστεί με ποιους τρόπους μπορεί το ζευγάρι να αντιμετωπίσει αυτές τις δυσκολίες.

Σημαντικός επίσης είναι ο ρόλος της αγάπης ως κίνητρο και παράγοντας που συμβάλλει στην απόφαση του ζευγαριού να παντρευτεί.

Στη μελέτη απομονώνεται το ζευγάρι ως μονάδα, καθώς, αν και αναγνωρίζεται η σημασία της οικογένειας ως σύστημα, αν πάσχει η σχέση των συζύγων τότε πάσχει όλη η οικογένεια.

Το ζευγάρι αποτελεί το κέντρο του ενδιαφέροντος σε αυτήν την μελέτη, σε μια προσπάθεια να αναζητηθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν τη συζυγική σχέση.

Η μελέτη θα επικεντρωθεί κυρίως στην αναζήτηση των ψυχολογικών παραγόντων που επηρεάζουν τη συζυγική σχέση. Θα διερευνηθεί κυρίως το ψυχολογικό μέρος των δυσκολιών των σχέσεων.

Σκοπός της Μελέτης

Γενικός σκοπός της μελέτης είναι η διερεύνηση των ψυχολογικών κυρίως παραγόντων που επηρεάζουν αρνητικά την ποιότητα της συζυγικής σχέσης. Θα αναζητηθούν τα αίτια που επιφέρουν σύγκρουση στο ζευγάρι και καθιστούν τη σχέση δύσκολη. Επίσης, θα παρουσιαστούν ορισμένοι τρόποι μέσω των οποίων μπορούν να αντιμετωπιστούν οι συγκρούσεις που εμφανίζονται στις σχέσεις των συζύγων.

Επιμέρους στόχοι της εργασίας είναι:

- η μελέτη της διαδικασίας επιλογής συντρόφου. Πόσο έτοιμο είναι το άτομο να διαλέξει σύντροφο και με ποια κριτήρια γίνεται αυτή η επιλογή;
- αναφορά στην έννοια της αγάπης και πώς επηρεάζει αυτή το ζευγάρι μέσα στο γάμο, ανάλογα με το πώς κάθε ένας την αισθάνεται.
- η περιγραφή των ειδών των συζυγικών σχέσεων που μπορούν να συναντηθούν μέσα στο γάμο.

ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ

- ✓ **Αγάπη:** «στοργική αφοσίωση και συναισθηματικός δεσμός μεταξύ προσώπων. Ανιδιοτελές συναίσθημα που χαρακτηρίζεται από έντονο ενδιαφέρον» (Μπαμπινιώτης, 1998, σελ.48)
- ✓ **Γάμος:** «η νόμιμη ένωση και συμβίωση του ζευγαριού, η σύσταση οικογένειας μεταξύ άνδρα και γυναίκας» (Μπαμπινιώτης, 1998, σελ. 89)
- ✓ **Επικοινωνία:** «η επικοινωνία είναι ο σημαντικότερος παράγοντας που καθορίζει τι είδους σχέσεις θα δημιουργήσει ο άνθρωπος με τους άλλους και τι θα του συμβεί στη ζωή. Αφορά όλο το φάσμα των τρόπων με τους οποίους κυκλοφορούν οι πληροφορίες: περιλαμβάνει τις πληροφορίες που δίνονται και παίρνονται, τους τρόπους που χρησιμοποιούνται και ερμηνεύονται» (Satir, 1989, σελ.72-73)
- ✓ **Έρωτας:** «δυνατό συναίσθημα συμπάθειας για κάποιον, ακατανίκητη έλξη για άτομο διαφορετικού ή ακόμα και ιδίου φύλου» (Μονοτονικό Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας, σελ.367)
- ✓ **Ζευγάρι:** «δύο άτομα μεταξύ των οποίων έχει αναπτυχθεί σχέση έγγαμου βίου, ερωτική σχέση επαγγελματικής συνεργασίας» (Μπαμπινιώτης Γ., 1998, σελ.710)
- ✓ **Οικογένεια:** «αποτελεί μία ομάδα δύο ή περισσότερων ανθρώπων που αυτοπροσδιορίζονται ως οικογένεια και κατά τη διάρκεια της ζωής τους αναλαμβάνουν υποχρεώσεις που είναι ευρύτερα αποδεκτές και αποτελούν ουσιώδη συστατικά των οικογενειακών συστημάτων»

(Εθνικός Οργανισμός Κοινωνικών Λειτουργιών, στο Ζαφείρης, Ζαφείρη, Μουζακίτης, 1999, σελ.198)

- ✓ **Σύγκρουση:** «η διαπροσωπική εκείνη διαδικασία που εκδηλώνεται κάθε φορά που οι ενέργειες του ενός έρχονται σε αντίθεση με τις ενέργειες του άλλου» (Peterson, στο Dominian, 1998, σελ.99)
- ✓ **Συμβουλευτική:** «ο κλάδος της ψυχολογίας που ασχολείται με την προώθηση ή αποκατάσταση της ψυχικής υγείας του ανθρώπου (ή ομάδας ανθρώπων), η οποία έχει διαταραχτεί από ποικίλες περιβαλλοντικές επιδράσεις ή εσωτερικές συγκρούσεις» (Μαλικιώση – Λοίζου, 1999, σελ.15)
- ✓ **Συμβουλευτική γάμου:** «κλάδος της Συμβουλευτικής που ασχολείται κυρίως με τα προβλήματα που προκύπτουν στη σχέση. Τα θέματα με τα οποία ασχολείται κυρίως η συζυγική συμβουλευτική είναι: οι διαπροσωπικές σχέσεις συζύγων, σεξουαλικά προβλήματα, νομικά και οικονομικά προβλήματα καθώς και η επιλογή συντρόφου» (Μαλικιώση – Λοίζου, 1999, σελ.310)
- ✓ **Σύμβουλος γάμου:** «ειδικός επιστήμονας που εφαρμόζει θεραπευτικές μεθόδους προκειμένου να βοηθήσει ένα ζευγάρι, το οποίο έχει απευθυνθεί στον ίδιο, να ξεπεράσει προβλήματα που οδηγούν στη σύγκρουση του ζευγαριού και καθιστούν τη σχέση ευάλωτη» (Δημητρόπουλος Γ., 1998, σελ.303)
- ✓ **Σύντροφος:** «άτομο με το οποίο διατηρεί κάποιος στενή επαφή, ερωτική ή φιλική» (Μονοτονικό Λεξικό της Δημοτικής Γλώσσας, σελ. 813)

✓ **Ψυχοθεραπεία:** «η θεραπεία που ασκείται με ψυχολογικές μεθόδους. Ο θεραπευτικός παράγοντας είναι η σχέση που εγκαθίσταται μεταξύ του ψυχοθεραπευτή και του ασθενούς, σχέση που δημιουργείται και αξιοποιείται συστηματικά κατά διάφορες μεθόδους. Πρόκειται για σχέση ανθρώπου με άνθρωπο, όπου ο ψυχοθεραπευτής προσπαθεί να προσπελάσει τον διαταραγμένο ενσυνείδητο ή ασυνείδητο ψυχισμό του ασθενούς και να διανοίξει, σε συνεργασία μαζί του, οδούς για τη λύση κρίσεων και συγκρούσεων» (Πάπυρος Larousse Britannica, 1993, σελ.433)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Θέμα της μελέτης αποτέλεσε η συζυγική σχέση και τα αίτια που τη διαταράσσουν. Η εργασία αποτελεί μία βιβλιογραφική ανασκόπηση άλλων μελετών και συγγραμμάτων σχετικά με το θέμα του γάμου.

Αφού συγκεντρώθηκε το υλικό, στη συνέχεια μελετήθηκε κατά ενότητες και στη συνέχεια ταξινομήθηκε.

Γενικός σκοπός της μελέτης ήταν η εξέταση των παραγόντων που επηρεάζουν αρνητικά τη συζυγική σχέση και η αναζήτηση τρόπων που μπορούν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση των δυσκολιών αυτών.

Τέθηκαν και εξετάστηκαν τα ερωτήματα:

- Με ποιο τρόπο επιλέγει το άτομο το σύντροφό του και ποιο παράγοντες επηρεάζουν την επιλογή αυτή.
- Ποια είναι η έννοια της αγάπης μέσα στο γάμο και πώς αυτή μπορεί να επηρεάσει τη σχέση των συζύγων.
- Ποια είδη συζυγικών σχέσεων εμφανίζονται μέσα στο γάμο.
- Ποια είναι τα αίτια που οδηγούν ένα ζευγάρι στη σύγκρουση, ποιοι είναι η παράγοντες που καθιστούν τη σχέση δύσκολη.
- Τέλος, αναζητήθηκαν τρόποι με τους οποίους το ζευγάρι μπορεί να αντιμετωπίσει τα προβλήματα και να αποκαταστήσει την ισορροπία στη σχέση.

Για να πετύχει ο γάμος δεν απαιτείται απλώς να βρούμε το σωστό άτομο – πρέπει να είμαστε και εμείς το σωστό άτομο.

Ραβίνος Μ.Ρ. Μπρίνκερς

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

1. Επιλογή Συντρόφου

Ξεκινώντας μία μελέτη για το γάμο και τα προβλήματα που ίσως δημιουργηθούν μέσα σε αυτό, είναι σκόπιμο και ιδιαίτερα σημαντικό να μελετηθεί ένα σημείο που ίσως είναι καθοριστικό για την πορεία και την εξέλιξη του γάμου. Η επιλογή συντρόφου αποτελεί το κυριότερο στοιχείο, την έναρξη της σχέσης που πιθανόν να οδηγήσει το ζευγάρι στο γάμο. Ο τρόπος με τον οποίο κάποιος επιλέγει το σύντροφό του είναι αποφασιστικό κριτήριο των αντιλήψεών του όχι μόνο για τον γάμο και τον έρωτα, αλλά και για όλη τη ζωή του. Η εκλογή αυτή είναι πολύ σημαντική και είναι το πρώτο βήμα για την συζυγική συμφωνία.

Έχοντας μπει στη διαδικασία κάποιος να επιλέξει σύντροφο, δύο κυρίως στοιχεία επηρεάζουν την κρίση του. Κατ'αρχήν πόσο έτοιμος είναι ο ίδιος να κάνει τη σωστή επιλογή και ποιες προϋποθέσεις πρέπει να πληρεί προκειμένου να προχωρήσει στο γάμο, καθώς και με ποια κριτήρια επιλέγει το σύντροφό του.

Τα σημεία αυτά θα εξεταστούν στη συνέχεια προκειμένου να διαπιστωθεί πόσο επηρεάζει τη σχέση του ζευγαριού η αρχική επιλογή συντρόφου.

1.1. Προϋποθέσεις του Γάμου

Έχοντας υπ' όψιν πόσο σοβαρή υπόθεση είναι στη ζωή του ατόμου ο γάμος, χρήσιμο είναι να δούμε ποιες είναι οι προϋποθέσεις προκειμένου να προχωρήσει κάποιος σε μια τόσο σημαντική απόφαση.

Σύμφωνα με τη Χουρδάκη (1995,σελ.272-273) οι βασικές προϋποθέσεις του γάμου είναι τρεις : η βιολογική ωριμότητα, η πνευματική ωριμότητα και η ψυχολογική ωριμότητα.

Ένα άτομο για να παντρευτεί πρέπει οπωσδήποτε να είναι βιολογικά ώριμο. Η βιολογική ωριμότητα έχει να κάνει κυρίως με την ηλικία του ατόμου. Η ηλικία σχετίζεται με τη σωματική διάπλαση, τη σεξουαλική ικανότητα, τη δυνατότητα εκπλήρωσης αναγκών κ.λ.π. έτσι ένα άτομο θεωρείται έτοιμο να παντρευτεί όταν βρίσκεται περίπου στην περίοδο της ενηλικίωσης, όπου η βιολογική ωριμότητα έχει σχεδόν ολοκληρωθεί.

Δεύτερη βασική προϋπόθεση του γάμου είναι η πνευματική ωριμότητα. Η πνευματική ωριμότητα είναι μία διαδικασία νευρολογική, ψυχολογική. Το άτομο αναπτύσσει τα στάδια της νοημοσύνης του και ολοκληρώνει και τα άλλα νευρολογικά στάδια όπως σκέψη, μνήμη, αντίληψη, λογική, γλώσσα κ.ά.

Σύμφωνα με τον Piaget η ανάπτυξη και η προσαρμογή στο περιβάλλον του, εκτός από τα ερεθίσματα που δέχεται, επιτυγχάνεται μέσα από διαγνωστικές διαδικασίες και μηχανισμούς που βασίζονται σε προϋπάρχουσες δομές (Στο Ράνυ Καλούρη-Αντωνοπούλου, 1994, σελ.45).

Το άτομο μέχρι την ηλικία των δεκαέξι ετών έχει αναπτυχθεί πλήρως πνευματικά, αν φυσικά δεν έχει μεσολαβήσει κάποιο γεγονός που θα επηρεάσει τη φυσιολογική ανάπτυξη όπως η απώλεια ή εγκατάλειψη της φυσικής οικογένειας, η τοποθέτηση σε κάποιο ίδρυμα, κάποια σοβαρή ασθένεια κ.λ.π.

Η βιολογική και η πνευματική ωριμότητα είναι διαδικασίες για τις οποίες το άτομο δεν μεσολαβεί συνειδητά. Δηλαδή, θα επέλθουν στο άτομο χωρίς να καταβάλει κάποια προσπάθεια . αφού είναι φυσιολογικές διαδικασίες και εννοείται ότι θα συμβούν.

Μία ακόμα βασική προϋπόθεση του γάμου, ίσως και η πιο σημαντική, είναι η ψυχολογική ωριμότητα. Σύμφωνα με τη Χουρδάκη «ψυχολογική ωριμότητα σημαίνει ολοκληρωμένη και υπεύθυνη προσωπικότητα. Είναι το κυριότερο στοιχείο της άρτιας προσωπικότητας και αναφέρεται στη δυνατότητα του ατόμου να αναλαμβάνει τις ευθύνες του, σε κάθε ρόλο της ζωής του, ατομικό και κοινωνικό» (Χουρδάκη, 1995, σελ. 274).

Η Ιωαννίδου –Johnson (1998, σελ. 32) θεωρεί πως η ψυχολογική ωριμότητα δεν έχει σχέση με την ανάληψη ευθυνών από μέρους του ατόμου, αλλά έχει να κάνει με κυρίως με το βαθμό απεξάρτησης από την οικογένεια καταγωγής και την αυτονομία που αναπτύσσει έξω από αυτή. Συγκεκριμένα αναφέρει πως «η ψυχολογική ωρίμανση ορίζεται ως μία εξελικτική διαδικασία μέσα από την οποία τα άτομα αποχωρίζονται από τις οικογένειες καταγωγής τους ενώ παραμένουν σε σχετικά στενή επαφή μαζί τους, επιτυγχάνοντας έτσι μία κατάσταση

Αυτοί όπως επισημαίνει η Χουρδάκη (1995, σελ.284) είναι :

Η **οικονομική ανεξαρτησία** του ζευγαριού θεωρείται βασικός Παράγοντας ώστε η σχέση να συνεχιστεί ομαλά και χωρίς προβλήματα.

Επίσης σημαντικός παράγοντας είναι και η **μικρή διαφορά ηλικίας** ανάμεσα στο ζευγάρι κατά κοινή διαπίστωση δύο άτομα για να δημιουργήσουν μία ολοκληρωμένη σχέση, που θα έχει καλή εξέλιξη, είναι συνήθως περίπου της ίδιας ηλικίας. Μεγάλες διαφορές στην ηλικία συνήθως δεν έχουν καλή έκβαση στη σχέση σε μακροχρόνια βάση.

Βέβαια αυτό δεν είναι απόλυτο αφού η ψυχολογική ωριμότητα του ατόμου έχει μεγαλύτερη σημασία από την ηλικία. Για παράδειγμα μία νεαρή, ψυχολογικά ώριμη, θα μπορούσε να συνυπάρξει με έναν μεγαλύτερό της σε ηλικία άντρα. όμως σε γενικές γραμμές το θέμα της ηλικίας πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψιν του ζευγαριού.

Πριν αρκετά χρόνια συγγραφείς όπως ο Ξηροτύρης (1961, σελ. 18) και ο Bonet (1968, σελ. 44) υποστήριζαν πως μία ακόμα βασική προϋπόθεση για το γάμο είναι το να είναι και τα δύο μέλη του ζευγαριού ομόθρησκα. Σε διαφορετική περίπτωση υπάρχουν προστριβές στη σχέση, εξαιτίας των διαφορετικών θρησκευτικών αντιλήψεων.

Σήμερα όμως αυτό φαίνεται πως δεν ισχύει αφού σε μία νέα πολυπολιτισμική κοινωνία ολοένα και περισσότεροι γάμοι μεταξύ ατόμων με διαφορετικές θρησκευτικές πεποιθήσεις πραγματοποιούνται, χωρίς η διαφορά αυτή να αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την τέλεση του γάμου.

Έως τώρα αναφέρθηκαν οι βασικότερες προϋποθέσεις και παράγοντες του γάμου. Όπως φαίνεται από τη μελέτη της

Αυτοί όπως επισημαίνει η Χουρδάκη (1995, σελ.284) είναι :

Η **οικονομική ανεξαρτησία** του ζευγαριού θεωρείται βασικός Παράγοντας ώστε η σχέση να συνεχιστεί ομαλά και χωρίς προβλήματα.

Επίσης σημαντικός παράγοντας είναι και η **μικρή διαφορά ηλικίας** ανάμεσα στο ζευγάρι κατά κοινή διαπίστωση δύο άτομα για να δημιουργήσουν μία ολοκληρωμένη σχέση, που θα έχει καλή εξέλιξη, είναι συνήθως περίπου της ίδιας ηλικίας. Μεγάλες διαφορές στην ηλικία συνήθως δεν έχουν καλή έκβαση στη σχέση σε μακροχρόνια βάση.

Βέβαια αυτό δεν είναι απόλυτο αφού η ψυχολογική ωριμότητα του ατόμου έχει μεγαλύτερη σημασία από την ηλικία. Για παράδειγμα μία νεαρή, ψυχολογικά ώριμη, θα μπορούσε να συνυπάρξει με έναν μεγαλύτερό της σε ηλικία άντρα. όμως σε γενικές γραμμές το θέμα της ηλικίας πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψιν του ζευγαριού.

Πριν αρκετά χρόνια συγγραφείς όπως ο Ξηροτύρης (1961, σελ. 18) και ο Bovet (1968, σελ. 44) υποστήριζαν πως μία ακόμα βασική προϋπόθεση για το γάμο είναι το να είναι και τα δύο μέλη του ζευγαριού ομόθρησκα. Σε διαφορετική περίπτωση υπάρχουν προστριβές στη σχέση, εξαιτίας των διαφορετικών θρησκευτικών αντιλήψεων.

Σήμερα όμως αυτό φαίνεται πως δεν ισχύει αφού σε μία νέα πολυπολιτισμική κοινωνία ολοένα και περισσότεροι γάμοι μεταξύ ατόμων με διαφορετικές θρησκευτικές πεποιθήσεις πραγματοποιούνται, χωρίς η διαφορά αυτή να αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την τέλεση του γάμου.

Έως τώρα αναφέρθηκαν οι βασικότερες προϋποθέσεις και παράγοντες του γάμου. Όπως φαίνεται από τη μελέτη της

βιβλιογραφίας οι περισσότεροι επιστήμονες συμφωνούν ότι η ψυχολογική ωριμότητα είναι από τις σημαντικότερες προϋποθέσεις που βοηθούν το άτομο στην απόφασή του για γάμο.

Στο σημείο αυτό είναι χρήσιμο να αναφερθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ψυχολογικά ώριμου ατόμου τα οποία τον διαφοροποιούν από τον μη ψυχολογικά ώριμο. Έτσι, αφού φαίνεται πως η ψυχολογική ωριμότητα αποτελεί βασική προϋπόθεση για το γάμο και την έκβασή του, σκόπιμο είναι να μελετηθούν τα χαρακτηριστικά ενός ατόμου που θεωρείται ψυχολογικά ώριμο.

1.2. Ιδιότητες του ψυχολογικά ώριμου ατόμου

Για την Χουρδάκη (1995, σελ. 275-276) ένα άτομο θεωρείται ψυχολογικά ώριμο άτομο όταν διακρίνεται από αυτογνωσία και είναι ικανό για αυτοκριτική και κοινωνική ευαισθησία. Έχει δηλαδή επίγνωση όλων των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του, των δυνατοτήτων, των ικανοτήτων, των προτερημάτων καθώς και των ελαττωμάτων του.

Με τις γνώσεις αυτές το άτομο είναι σε θέση να αντιμετωπίζει κάθε κατάσταση που τον προβληματίζει, να παρατηρεί τις πράξεις του και τις αντιδράσεις του.

Η αυτογνωσία είναι μία ιδιότητα που ορίζει καθοριστικά τη ζωή του ατόμου (ό.π., σελ. 275). Μέσω αυτής το άτομο στρέφεται στον εαυτό του, τον γνωρίζει, αυτοελέγχεται και παρακολουθεί τη συναισθηματική του κατάσταση.

Γνωρίζοντας κάποιος τον εαυτό του, έχοντας υπ' όψιν του όλα του τα χαρακτηριστικά, ακόμα και τα μειονεκτήματά του, μπορεί άνετα να δημιουργήσει υγιείς κοινωνικές σχέσεις. Ξέρει ακριβώς τι ζητάει από το σύντροφο που επιλέγει, ξέρει τι μπορεί να δώσει, μπορεί να κατανοήσει τα αίτια των προβλημάτων που ίσως υπάρχουν και προσπαθεί να τα ξεπεράσει.

Η αυτογνωσία ίσως μοιάζει λίγο ουτοπική ιδιότητα. Είναι γεγονός πως κανείς δεν μπορεί να παραδεκτεί πως έχει το « γνώθι σ' αυτόν» στο μέγιστο βαθμό. Απλά άλλοι άνθρωποι γνωρίζουν τον εαυτό τους καλύτερα και άλλοι όχι και αυτό επηρεάζει την εξέλιξή τους ως άτομα.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η αυτογνωσία είναι ένα σημαντικό μέσο για την εξέλιξη του ατόμου, όμως είναι και ένα χαρακτηριστικό που κατακτάται δύσκολα. Γιατί η αυτογνωσία είναι κατάκτηση. Ο άνθρωπος προκειμένου να την κατακτήσει πρέπει να παλέψει πολύ, να έρθει αντιμέτωπος με τον εαυτό του, να αντικρίσει τις αδυναμίες του, να προσπαθήσει να ελέγξει τα συναισθήματά του (ό.π., σελ.277).

Επειδή τα πράγματα δεν είναι τόσο απόλυτα και ουτοπικά όσο φαίνονται, χρειάζεται να διευκρινιστεί πως ο βαθμός αυτογνωσίας που αναπτύσσει κάθε άνθρωπος έχει να κάνει με τις προσωπικές του δυνατότητες και τις καταστάσεις που ζει. Τελικά, αυτογνωσία δεν σημαίνει να είσαι τέλειος, αλλά σχετικά συνειδητοποιημένος.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα του ψυχολογικά ώριμου ατόμου (ό.π., σελ. 276-277) είναι η αυτοκριτική. Είναι μία ιδιότητα που σχετίζεται με την αυτογνωσία. Είναι πολύ σημαντικό για έναν άνθρωπο να μπορεί να στρέφεται στον εαυτό του, να αναγνωρίζει τα λάθη του και να τα παραδέχεται. Έτσι μόνο θα μπορεί να κρίνει τα λάθη των άλλων με επιείκεια και χωρίς κακία. Γιατί χωρίς την άσκηση αυτοκριτικής ο άνθρωπος αναγνωρίζει μόνο τα λάθη των άλλων και όχι τα δικά του και αυτό τον εμποδίζει να συνάψει σωστές κοινωνικές σχέσεις.

Ο Blumenthal (1987, σελ. 120) συμπληρώνει στην ιδιότητα της αυτοκριτικής, το χαρακτηριστικό της έλλειψης εγωκεντρισμού. Ο ψυχολογικά ώριμος άνθρωπος δεν ενεργεί σκεφτόμενος συνέχεια μόνο τον εαυτό του. Αυτό δεν βοηθά στη διατήρηση δημιουργικών κοινωνικών σχέσεων. Αντίθετα, πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν του και τους γύρω του, να έρχεται στη θέση του άλλου προτού κρίνει. Με το να

ενεργεί κάποιος εγωκεντρικά δεν μπορεί να καταλάβει πως σκέφτεται ή ενεργεί ο άλλος και έτσι δημιουργούνται προβλήματα. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται και στις συζυγικές σχέσεις, όπου οι παρεξηγήσεις είναι συχνές, επειδή κανείς από τους δύο μέσα στη σχέση δεν σκέφτεται για ποιο λόγο ο σύντροφός του έκανε κάτι ή σκέφτηκε με κάποιο συγκεκριμένο τρόπο.

Μία ακόμα ιδιότητα του ψυχολογικά ώριμου ατόμου είναι πως το άτομο είναι ευαισθητοποιημένο και ενήμερο για τα γενικά προβλήματα της ζωής (ό.π., σελ. 277). Φυσικά αυτό δεν σημαίνει πως το ενδιαφέρον πρέπει να είναι φιλοσοφικό ή πολιτικό αλλά όλοι οφείλουν να είναι κοινωνικοποιημένοι. Είναι απαραίτητο το κάθε άτομο να γνωρίζει τι συμβαίνει γύρω του, σε τι είδους κοινωνία ζει και έτσι να διαμορφώνει τον τρόπο ζωής τους.

Βέβαια η ευαισθητοποίηση αυτή δεν χρειάζεται να υπάρχει σε μεγάλο βαθμό. Δεν είναι απαραίτητο κάποιος να γίνει υπερευαίσθητος, να δίνει σημασία σε όλα όσα γίνονται γύρω του προκειμένου να είναι κοινωνικά ενήμερος. Το να δίνει κανείς σημασία συνεχώς σε γεγονότα που ίσως δεν έχουν και μεγάλη αξία, μπορεί να κάνει κακό παρά καλό. Για παράδειγμα, πολλές φορές οι σύζυγοι ενοχλούνται με το παραμικρό, προσέχουν λεπτομέρειες ανούσιες για τη σχέση που τις περισσότερες φορές επιφέρουν προβλήματα.

Στις ιδιότητες του ατόμου που θεωρείται ψυχολογικά ώριμο είναι και αυτή της αισιοδοξίας (Χουρδάκη, 1995, σελ. 281). Το άτομο προκειμένου να προχωρήσει με επιτυχία και να καταφέρει όσα επιθυμεί, είναι απαραίτητο να παλεύει για αυτά που θέλει και να μην

απογοητεύεται. Πρέπει να βλέπει τα θετικά σημεία της ζωής και να τα αναζητά σε κάθε στιγμή. Η αισιοδοξία βοηθά τον άνθρωπο να προχωρά ακόμα και στις δυσκολίες. Ανακαλύπτει διεξόδους, λύσεις, τρόπους για να αισθάνεται καλά. Η συνεχής απαισιοδοξία κρατάει τον άνθρωπο πίσω. Λειτουργεί ανασταλτικά για όλους τους τομείς της ζωής του. Τις σχέσεις, την εργασία, την προσωπική του εξέλιξη. Αν κάποιος κάνει διαρκώς αρνητικές σκέψεις για τη ζωή του, τότε αδυνατεί να αξιοποιήσει τις δυνατότητες του και να δεν βλέπει ακόμα και τα θετικά σημεία που υπάρχουν. Αυτή η κατάσταση τον επηρεάζει πάρα πολύ και επηρεάζει και τα άτομα που σχετίζονται μαζί του. Έτσι, φαίνεται πόσο σημαντικό είναι να είναι αισιόδοξος για τη ζωή του, ώστε να μπορέσει να εξελιχθεί ομαλά.

Μία ακόμα ιδιαίτερα σημαντική ιδιότητα του ψυχολογικά ώριμου ατόμου είναι η απαλλαγή από τα βιώματα και τις αναμνήσεις της παιδικής ηλικίας (ό.π., σελ. 282). Όλοι γνωρίζουμε πόσο καθοριστικά είναι για την εξέλιξη του ατόμου είναι τα παιδικά βιώματα και πόσο μπορούν να επηρεάσουν και να σχηματίσουν το υπόλοιπο της ζωής του. Σπουδαίοι θεωρητικοί της ψυχολογίας τόνισαν την ιδιαίτερη σημασία της παιδικής ηλικίας. Ο Freud στήριξε όλη του τη θεωρία στο πώς επηρεάζει και καθορίζει η έκβαση της παιδικής ηλικίας την περαιτέρω πορεία του ατόμου (Παρασκευόπουλος, 1985, σελ. 49-52).

Ο Bowen εισήγαγε την έννοια της διαφοροποίησης του εαυτού. Σύμφωνα με τη θεωρία του κάθε άτομο διακρίνεται από δύο τάσεις. Πρώτον, της αυτονομίας και της εξατομίκευσης και δεύτερον της την τάση για συγχώνευση με τα άλλα ανθρώπινα όντα. Ο Bowen

δημιούργησε μια κλίμακα αυτοδιαφοροποίησης και μίλησε για την έννοια της αδιαφοροποίητης μάζας του οικογενειακού εγώ. Οι έννοιες αυτές θέλουν να δείξουν τον βαθμό στον οποίο το άτομο έχει διαφοροποιηθεί από την οικογένειά του η είναι ακόμα προσκολλημένο σε αυτή (στο Ζαφείρης, Ζαφείρη, Μουζακίτης, 1999, σελ.95-97).

Οι παιδικές εμπειρίες αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για τη ζωή του ατόμου. Στην ίδια κατεύθυνση ο Peck (1988, σελ.70) υποστηρίζει πως το άτομο για να προχωρήσει επιτυχία στη ζωή πρέπει να εγκαταλείψει μείζονες καταστάσεις που έζησε στο παρελθόν. Σύμφωνα με τον συγγραφέα οι φάσεις προς την ολοκλήρωση του ατόμου και αυτές που πρέπει να ξεπεράσει είναι :

- Η κατάσταση της νηπιακής ηλικίας, κατά την οποία δεν υπάρχει ανάγκη ανταπόκρισης σε εξωτερικές απαιτήσεις.
- Η ιδέα της παντοδυναμίας.
- Η επιθυμία του παιδιού για ολική κατοχή (συμπεριλαμβανομένης και της σεξουαλικής) των γονέων του.
- Η εξάρτηση της παιδικής ηλικίας.
- Τα παραπονημένα είδωλα από το παιδί των γονέων.
- Η παντοδυναμία της εφηβείας.
- Η «ελευθερία» της μη δέσμευσης.
- Η ευκαμψία της νεότητας.
- Η σεξουαλική έλξη και/ ή η ρώμη της νεότητας.
- Η ιδέα της αθανασίας.
- Η εξουσία του γονιού πάνω στα παιδιά του.
- Διάφορες μορφές προσωπικής εξουσίας.

-
- Η ανεξαρτησία της φυσικής υγείας,
 - Και, τέλος, ο ίδιος ο εαυτός και η ίδια η ζωή...

Ίσως φανταστεί κάποιος ότι στην ενότητα αυτή σχηματίστηκε η εικόνα του τέλειου ανθρώπου. Δεν είναι έτσι. Απλά φαίνεται πόσο πολύ δύσκολο είναι να θεωρηθεί κάποιος ψυχολογικά ώριμος. Γιατί εκτός από τη διάθεση του ατόμου να εξελιχθεί προσωπικά, οι καταστάσεις που ζει επηρεάζουν και ίσως αναστέλλουν την ψυχολογική του πρόοδο.

Οι ιδιότητες που αναφέρθηκαν παραπάνω είναι ενδεικτικές και αναφέρονται κυρίως στην περίοδο της νεανικής ηλικίας όπου ο χαρακτήρας και η προσωπικότητα του ατόμου έχουν διαμορφωθεί στο μεγαλύτερο μέρος τους τα χαρακτηριστικά και οι ανάγκες του ατόμου στην ηλικία αυτή είναι εντελώς διαφορετικές και δύσκολα μπορεί κάποιος να σχηματίσει μία ενιαία εικόνα.

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία δύο είναι οι κυριότερες ανησυχίες του νέου ατόμου. Η αναζήτηση ενός στενού δεσμού και η επαγγελματική αποκατάσταση.

Οι Τριανταφύλλου (1982, σελ.108-109), Ραπαρο (1980, σελ.109) και Παπαδόπουλος (1990, σελ.109) συμφωνούν στο ότι το άτομο νεανικής ηλικίας μαθαίνει να ζει αρμονικά με τους συνανθρώπους του και έχει αποκτήσει ένα επάγγελμα που τον ικανοποιεί ψυχικά και υλικά. Τα χαρακτηριστικά και οι ανάγκες των νέων διαμορφώνονται ανάλογα με την πορεία του ατόμου μετά από το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Τα άτομα που συνέχισαν τις σπουδές τους αναπτύσσονται με διαφορετικό τρόπο και έχουν διαφορετικές ανάγκες από τα άτομα που μετά από το σχολείο επέλεξαν να εργαστούν ή να κάνουν κάτι

άλλο. Στη ζωή του ατόμου συμβαίνουν πολλές αλλαγές στη συμπεριφορά, στις συνθήκες ζωής, στις ικανότητες και τους ρόλους. Κοινό χαρακτηριστικό είναι η αναζήτηση της οικειότητας και της δέσμευσης, η ανάγκη για συντροφικότητα και η αναζήτηση του κατάλληλου επαγγέλματος. Ο Erikson (στο Παρασκευόπουλος, 1985, σελ. 58) σημειώνει το αίσθημα της οικειότητας, όταν το άτομο μπορεί να δίνει αγάπη και στοργή στους άλλους χωρίς να τον ενοχλεί η παραχώρηση αυτή, και το αίσθημα της απομόνωσης, όταν ο νέος δεν μπορεί να εκδηλώσει αγάπη, νιώθει μόνος, χωρίς να έχει κάποιον να μοιραστεί όσα νιώθει.

Φαίνεται λοιπόν, πως οι ιδιότητες του ψυχολογικά ώριμου ατόμου καθώς και ο τρόπος με τον οποίο το άτομο επιλέγει το σύντροφό του σχετίζονται και με τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες της κάθε ηλικίας, και το πώς έχει αναπτυχθεί η προσωπικότητα του κάθε ατόμου.

1.3. Κριτήρια Επιλογής Συντρόφου

Ξεκινώντας μία μελέτη των κριτηρίων σύμφωνα με τα οποία κάποιος επιλέγει το σύντροφό του, πρέπει να διευκρινιστεί πως το θέμα αυτό είναι ανεξάντλητο και πολύ υποκειμενικό. Τα κριτήρια επιλογής είναι για τον καθένα πολύ διαφορετικά και όχι ίσης σημασίας. Αυτό που μάλλον έχει περισσότερη σημασία να μελετηθεί είναι: ποιες ανάγκες του ατόμου καλύπτονται και πώς διαμορφώνονται τα κριτήρια που δημιουργεί ο καθένας για το σύντροφο που επιλέγει.

Είναι δύσκολο να ταξινομηθούν σε έναν κατάλογο τα πιο συνήθη κριτήρια επιλογής συντρόφου. Ο Πιντέρης (1983, σελ.50) σε μια προσπάθειά του, έδωσε έναν ενδεικτικό πίνακα κριτηρίων με τα οποία κάποιος επιλέγει το σύντροφό του:

A. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ

1. Εμφάνιση και ό,τι αφορά στις αισθήσεις όπως φωνή, πώς κινείται, πώς μυρίζει κ.ά.
2. Οικονομική θέση.
3. Μορφωτικό επίπεδο.
4. Κατάσταση υγείας.
5. Κοινωνική θέση.

B. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ

1. Βαθμός αυτονομίας- εξάρτησης.
 2. Ενεργητικότητα- παθητικότητα.
 3. Ενδοστρέφεια- εξωστρέφεια.
-

-
4. Πώς χειρίζεται.
 5. Επίπεδο ηρεμίας- άγχους.
 6. Βαθμός κοινωνικότητας – μοναχικότητας.
 7. Βαθμός σεξουαλικότητας.
 8. Νοημοσύνη.
 9. Ικανότητα προσαρμογής.
 10. Προθυμία να ρισκάρει.

Γ. ΑΠΟΨΕΙΣ

1. Πολιτική τοποθέτηση.
2. Θρησκευτική τοποθέτηση.
3. Ενδιαφέροντα και χόμπυ.
4. Απόψεις για ρόλους άνδρα – γυναίκας.
5. Μονογαμικότητα.
6. Θέλει παιδιά;
7. Απόψεις για σχέσεις με τους συγγενείς.
8. Απόψεις για τη διαχείριση χρημάτων.

Στα παραπάνω κριτήρια θα μπορούσαν να προστεθούν πολλά περισσότερα, καθώς και να αφαιρεθούν κάποια από αυτά.

Ο συγγραφέας τα παραθέτει εντελώς ενδεικτικά και τονίζει την υποκειμενικότητά που περιέχουν.

Μεγάλη σημασία έχει να μελετηθεί πως δημιουργήθηκαν τα κριτήρια αυτά. Οι θεωρητικοί της ψυχανάλυσης υποστηρίζουν πως υπάρχουν βαθιοί, ασύνειδοι λόγοι που παίζουν ρόλο στην επιλογή συντρόφου και δίνουν εξηγήσεις γιατί δύο άνθρωποι έλκονται ερωτικά

και τι είναι αυτό που τους κάνει να θέλουν να περάσουν το υπόλοιπο της ζωής τους μαζί.

Τα κριτήρια επιλογής συντρόφου διαμορφώνονται από την παιδική ηλικία του ατόμου και έχουν άμεση σχέση με τα παιδικά βιώματα. Οι σχέσεις με τους γονείς, τα πρότυπα που διαμορφώνει το παιδί, το κοινωνικό περιβάλλον, είναι παράγοντες που επηρεάζουν τον τρόπο σκέψης του ατόμου και τη διαμόρφωση των κριτηρίων επιλογής συντρόφου.

Ο Freud αναφέρει τη δική του άποψη για τον τρόπο με τον οποίο ένας άντρας επιλέγει την ερωτική του σύντροφο (στο Βάμβαλης, 1974, σελ.10-18). Βασισμένος στην άποψή του για την ύπαρξη του Οιδιπόδειου Συμπλέγματος υποστηρίζει πως τα αισθήματα ενός άντρα για μία γυναίκα επηρεάζονται πάντοτε από τον πρώτο του δεσμό με τη μητέρα του. Ο άντρας επιλέγει τη σύντροφό του με βάση τρία κριτήρια, τα οποία ο ίδιος ονομάζει όρους.

Ο πρώτος όρος ονομάζεται «ζημιωμένος τρίτος». Αυτό σημαίνει πως ο άντρας δεν επιλέγει ποτέ μία γυναίκα που είναι ελεύθερη και διαθέσιμη, αλλά κάποια που ήδη είναι δεσμευμένη και με κάποιον άλλον. Με βάση την ψυχαναλυτική εξήγηση η περίεργη αυτή διαδικασία επιλογής συντρόφου, προέρχονται από την παιδική καθήλωση της τρυφερότητας προς τη μητέρα και αποτελούν μία από τις εξόδους από αυτήν την καθήλωση (ό.π., σελ.14). Συγκεκριμένα, για τον όρο του «ζημιωμένου τρίτου», παρατηρείται ότι το παιδί που αναπτύσσεται μέσα στην οικογένεια συμπλέκεται ερωτικά με τη μητέρα. Έτσι, βλέποντας πως η μητέρα ανήκει σεξουαλικά στον πατέρα,

αρχίζει να τον θεωρεί εχθρό και στήνει σενάρια πως θα μπορούσε να πάρει τη μητέρα από αυτόν.

Ο δεύτερος όρος ονομάζεται «πορνεία του εκλεγμένου αντικειμένου» (ό.π., σελ.11). Αυτό σημαίνει πως η αγνή γυναίκα δεν έχει γοητεία και δεν αποτελεί αντικείμενο ερωτικού πόθου, όσο μία σεξουαλικά κακόφημη, μια γυναίκα για της οποίας το ύφος είναι αμφίβολο. Σύμφωνα με τη φροϋδική άποψη αυτό οφείλεται στις υποσυνείδητες σεξουαλικές φαντασιώσεις που τρέφει το αγόρι προς τη μητέρα. Γνωρίζοντας πως η μητέρα του είναι πολύ ηθική και πιστή, φαντασιώνεται ερωτικές καταστάσεις που μόνο αν ήταν άπιστη θα μπορούσε να κάνει. Έτσι, το πρότυπο αυτό αποτυπώνεται στη συνείδηση.

Ένας τρίτος τύπος επιλογής συντρόφου χαρακτηρίζεται από την τάση του άντρα για διάσωση της συντρόφου (ό.π., σελ. 13). Ο άντρας πιστεύει πως η αγαπημένη του τον έχει ανάγκη, πως κινδυνεύει από κάτι και πρέπει να τη σώσει. Το φαινόμενο αυτό έχει τις ρίζες του στο γονικό σύμπλεγμα. Το παιδί μεγαλώνοντας θέλει να ανταποδώσει στη μητέρα του την ύπαρξή του, να δείξει ευγνωμοσύνη για το ότι τον μεγάλωσε. Η ανάγκη αυτή εμφανίζεται υποσυνείδητα στον τρόπο που φέρεται στην ερωτική του ζωή.

Στην ίδια κατεύθυνση προσανατολίζονται και οι μεταφροϋδικοί θεωρητικοί. Οι Klein και Rivier (Μτφ. Γράψας, 1990, σελ.29), θεωρούν την σχέση του άντρα με τη μητέρα του καθοριστική για την επιλογή συντρόφου. Πάντα κάποιο χαρακτηριστικό θυμίζει στον άντρα κάτι από τη μητέρα του. Ακόμα κι αν δεν είναι εξωτερικό χαρακτηριστικό, ο

τόνος της φωνής, οι εκφράσεις του προσώπου θα αντιστοιχούν στις πρωταρχικές εντυπώσεις από τη μητέρα του.

Παρόμοιοι παράγοντες επεμβαίνουν στην επιλογή που κάνει και η γυναίκα. Η σχέση που είχε με τον πατέρα της, τα συναισθήματά της προς αυτόν, η εμπιστοσύνη, είναι στοιχεία που μπορεί να επηρεάσουν μια γυναίκα στη διαδικασία επιλογής ερωτικού συντρόφου.

«Σε μια επιτυχημένη ερωτική σχέση τα ασυνείδητα των δύο συντρόφων βρίσκονται σε αντιστοιχία» σύμφωνα με τις Klein-Rivier (ό.π., σελ.131). Ο άντρας αναζητά μία σύντροφο που να μοιάζει στη μητέρα του και η γυναίκα αντίστοιχα αναζητά έναν πατρικό σύντροφο. Το ασυνείδητο φτιάχνει συνδυασμούς διαφορετικούς από αυτούς της συνείδησης. Κάποιες εντυπώσεις έχουν αποτυπωθεί στο υποσυνείδητο και είναι αυτές που επηρεάζουν τις ερωτικές σχέσεις και εξηγεί το λόγο που κάποιος νιώθει μεγαλύτερη ερωτική έλξη για κάποιο πρόσωπο παρά για κάποιο άλλο.

Ο σχηματισμός μιας ερωτικής σχέσης είναι μία περίπλοκη διαδικασία στην οποία επεμβαίνουν και άλλοι παράγοντες εκτός από τις αρχικές επιδράσεις και τις υποσυνείδητες επιρροές. Ο άνθρωπος καθημερινά ζει εντελώς διαφορετικές καταστάσεις και που οδηγούν στην αναδιαμόρφωση των κριτηρίων που έχει για την επιλογή συντρόφου.

Θεωρητικοί της ατομικής ψυχολογίας όπως ο Dreikurs (1974, σελ. 135) και ο Blumenthal (1987, σελ.135) θεωρούν πως ο γάμος ίσως εξυπηρετεί το άτομο στο να καλύψει κάποιες ανάγκες ή να πραγματοποιήσει δικές του επιθυμίες. Έτσι, επιλέγει σύντροφο που να

μπορεί να του προσφέρει όσα επιθυμεί και να του καλύπτει τις ανάγκες του.

Οι μυστικοί στόχοι και οι προσδοκίες του κάθε ανθρώπου τον οδηγούν σαν πυξίδα (Dreikurs, ό.π.). Το άτομο ελκύεται από κάποιον που μπορεί να ανταποκριθεί στις προσδοκίες του, τα σχέδιά του, τις απόψεις και τις αντιλήψεις του για τη ζωή.

Το ζήτημα της ασφάλειας τονίστηκε ιδιαίτερα (ό.π., σελ. 84). Η ασφάλεια είναι μία ανάγκη που πολλοί πιστεύουν πως καλύπτεται μέσα από το γάμο. Έλλειψη στοργής, αγάπης και προσοχής στην παιδική ηλικία κάνουν το άτομο να τα αναζητά στις μελλοντικές του σχέσεις και επιδιώκει να βρει ένα σύντροφο που να μπορεί να του τα παρέχει.

Ο Blumenthal (1989, σελ.135) υποστηρίζει πως άλλος ένας παράγοντας είναι η φυγή από το σπίτι. Το φαινόμενο παρατηρείται κυρίως στις γυναίκες που είτε ζουν υπό πίεση στο πατρικό τους σπίτι και θέλουν να απελευθερωθούν, είτε νιώθουν πως θα μείνουν ανύπαντρες. Βέβαια, αυτό παρατηρείται και σε περιπτώσεις αντρών που ίσως ένιωθαν ανασφάλεια στο πατρικό τους σπίτι και με ένα γάμο πιστεύουν πως αποκτούν αυτοπεποίθηση και ανεξαρτησία.

Επίσης, κάποιος μπορεί να παντρευτεί για να καλύψει κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες σύμφωνα με τον Dreikurs (ό.π.) και τον Blumenthal (ό.π.). Ένας ακόμα οικονομικά ευκατάστατος σύντροφος είναι πιο ελκυστικός σε κάποιον που έχει ζήσει οικονομικά στερημένος ή έχει αγάπη για τα χρήματα. Επίσης, το κύρος και η κοινωνική θέση είναι ελκυστικοί παράγοντες για την επιλογή ερωτικού συντρόφου.

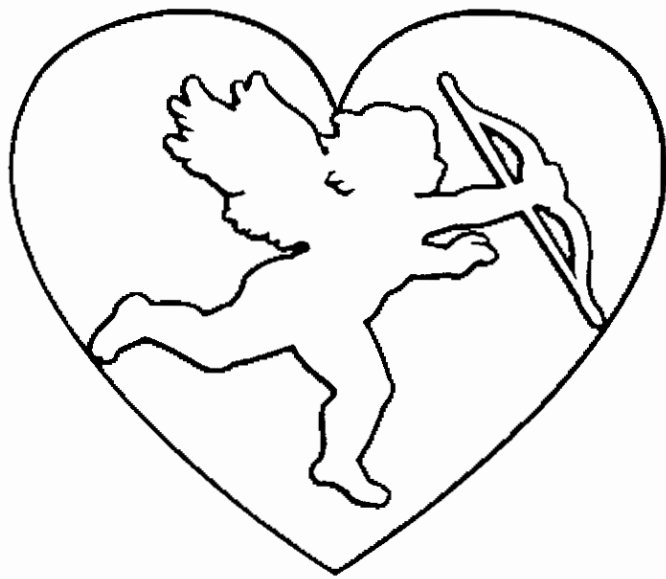
Άλλος ένας παράγοντας που υποστηρίζει η Sheehy (1979, σελ. 191-192) ότι αποτελεί παράγοντα για την επιλογή συντρόφου, είναι η ανάγκη για κάλυψη κάποιου κενού στο χαρακτήρα του ατόμου. Για παράδειγμα κάποιος μπορεί να παντρευτεί μία γεμάτη ζωτικότητα και ενεργητικότητα σύζυγο, εάν ο ίδιος δεν είναι ιδιαίτερα δραστήριος.

Φαίνεται λοιπόν πως η επιλογή συντρόφου δεν είναι ποτέ τυχαία. Είναι πάρα πολύ οι παράγοντες και οι προσωπικές απαιτήσεις που επηρεάζουν την τελική απόφαση επιλογής συντρόφου.

Από τη στιγμή που το άτομο καταλαβαίνει τον εαυτό του και αρχίζει να διαμορφώνει τις αντιλήψεις του για τη ζωή και τους γύρω του, αυτόματα και ασυνείδητα σχηματίζονται και τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία θα επιλέξει το μελλοντικό σύντροφο ή σύζυγο.

Η επιλογή συντρόφου είναι καθαρά προσωπικό και υποκειμενικό. Αυτό που έχει σημασία είναι ο τρόπος που επιλέγει κάποιος το σύντροφό του καθώς η τελική επηρεάζει την έκβαση όλης της ζωής του.

Στα παραπάνω ο Πιντέρης (1983, σελ. 56-57) προσθέτει την αγάπη ως καθοριστικό παράγοντα για κάποιον ώστε να επιλέξει το σύντροφό του. Η αγάπη είναι κίνητρο και βάση της σχέσης. Η έννοια της αγάπης μέσα στο γάμο είναι περίπλοκη γι' αυτό και θα μελετηθεί εκτενέστερα σε επόμενο κεφάλαιο.

2. ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΓΑΜΟΣ

2.1. ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

A. Ορισμός της αγάπης

«Γνωρίζουμε όλοι την Αγάπη. Κάθε γενιά είχε τους ποιητές και τους τραγουδιστές της για να την εξυμνούν, τους μισάνθρωπους και τους κυνικούς της για να την πολεμούν, τους φιλόσοφους και τους ψυχολόγους για να την ερμηνεύουν. Κανείς δεν αρνείται ότι η αγάπη υπάρχει. Αλλά αμφισβητούμε το τι ακριβώς είναι. Επειδή υπάρχουν τόσοι ορισμοί του έρωτα όσοι και οι ερωτευμένοι» (Dreikurs, 1974, σελ.15).

Έτσι ξεκινάει ο Dreikurs να μιλάει για το θέμα της αγάπης, κατανοώντας πόσο δύσκολο είναι να αναφερθεί κανείς σε αυτήν με συγκεκριμένους όρους και στοιχεία.

Ο Peck μιλώντας για την αγάπη αναφέρει, « έχω πλήρη επίγνωση του γεγονότος ότι επιχειρώντας να εξετάσουμε της αγάπη, θα αρχίσουμε να παίζουμε με ένα μυστήριο. Κατά μία πολύ ουσιαστική έννοια θα προσπαθήσουμε να εξετάσουμε αυτό που είναι αδύνατο να εξεταστεί και να γνωρίσουμε αυτό που είναι αδύνατο να γνωριστεί. Η αγάπη είναι πάρα πολύ μεγάλη, πάρα πολύ βαθιά για να μπορέσει ποτέ να κατανοηθεί ή να μετρηθεί ή να περιοριστεί στο πλαίσιο των λέξεων» (Peck, 1988, σελ.79).

Την ίδια άποψη έχει και ο Buscaglia λέγοντας πως «η αγάπη είναι πολλά πράγματα, ίσως πάρα πολλά, για να μπορέσουμε να την καθορίσουμε. Έτσι, κάποιος που επιχειρεί να της δώσει έναν ορισμό διατρέχει τον κίνδυνο της αοριστολογίας, της θολότητας και τελικά δεν οδηγείται πουθενά» (Buscaglia, 1989, σελ.77).

Από τα παραπάνω φαίνεται πως είναι μάλλον αδύνατο να βρεθεί ένας ορισμός που να αντιπροσωπεύει απόλυτα την έννοια της αγάπης. Η αγάπη είναι μια λέξη που στο άκουσμά της δημιουργούνται ποικίλα συναισθήματα, σχηματίζονται πολλές εικόνες, προκαλούνται διαφορετικές αντιδράσεις, πολύ διαφορετικές για τον καθένα χωριστά. Η αγάπη δεν μπαίνει σε καλούπια, δεν είναι μία έννοια μόνο.

Κάτι που μπορεί εύκολα κανείς να παρατηρήσει είναι μελετώντας τη σχετική με την αγάπη βιβλιογραφία είναι πως υπάρχουν ελάχιστες επιστημονικές μελέτες γύρω από αυτήν. Η αγάπη αναφέρεται κυρίως σε έργα λογοτεχνικά, ποιητικά, υμνείται κυρίως από τον καλλιτεχνικό κόσμο. Οι επιστήμονες αδυνατώντας να εξηγήσουν ορθολογικά την φύση της αγάπης αρνούνται να την δεχτούν σαν δύναμη πάνω στη διαμόρφωση της ανθρώπινης συμπεριφοράς και προσωπικότητας.

Ο Sorokin αναφέρει «τα λογικά μυαλά εμφαιτικά δυσπιστούν σχετικά με τη δύναμη της αγάπης. Το αποκαλούμε αυταπάτη, όπιο για το μυαλό του λαού, ιδεαλιστικές ανοησίες, αντιεπιστημονική απάτη» (Στον Buscaglia, 1989, σελ.74).

Ο Buscaglia (ό.π.) υποστηρίζει πως μερικοί επιστήμονες το αναγνωρίζουν ως πραγματικότητα, ενώ άλλοι το βλέπουν μόνο ως κατασκεύασμα της φαντασίας για να δώσει νόημα σε μία δίχως νόημα

ζωή. Άλλοι πάλι το καταδικάζουν σαν ξεκάθαρα παθολογικό. Ο λόγος που οι επιστήμονες αποφεύγουν τη μελέτη της αγάπης είναι μάλλον το μυστήριο που περικλείει τη φύση της.

Παρ'όλη τη δυσκολία του ακριβούς ορισμού της αγάπης καθώς και της αμφισβήτησης της δύναμής της πάνω στον άνθρωπο, αρκετοί συγγραφείς προσπάθησαν να δώσουν κάποιον συμβατικό ορισμό για την αγάπη.

Έτσι στο Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας (Μπαμπινιώτης, 1998,σελ.48) η αγάπη ορίζεται ως «η στοργική αφοσίωση και συναισθηματικός δεσμός μεταξύ προσώπων. Ανιδιοτελές συναίσθημα που χαρακτηρίζεται από έντονο ενδιαφέρον».

Ο Buscaglia αναφέρει πως «η αγάπη είναι μία συναισθηματική αντίδραση που τη μαθαίνουμε. Είναι μία αντίδραση σε κάθε ομάδα ερεθισμών και συμπεριφορών που έχουμε μάθει. Εξαρτιέται από το ποιο αντιδρούν σε αυτήν, πως ανταποκρίνονται και σε ποιο βαθμό ανταποκρίνονται στην εκφρασμένη αγάπη του άλλου. Η αγάπη είναι δυναμική αλληλεπίδραση που τη ζούμε με το κάθε δευτερόλεπτο της ζωής μας ολόκληρη τη ζωή μας» (Buscaglia, 1989, σελ.78).

Ο Dreikurs θεωρεί πως η αγάπη δεν είναι αντίδραση συναισθηματική αλλά συγκίνηση. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι «ο έρωτας είναι σκοπός που αντιμετωπίζει ο άνθρωπος σαν μέλος της ανθρώπινης κοινωνίας. Είναι εκείνο που ο καθένας μας ονομάζει – και ο καθένας μας ονομάζει έρωτα, κάθε δυνατή συγκίνηση, έστω κι αν γεννιέται για αφοσίωση ή για υπεροχή, για ευτυχία ή δυστυχία»(Dreikurs, 1974, σελ.27).

Ο Harry Stack Sullivan θεωρεί πως «όταν η ικανοποίηση ή η ασφάλεια κάποιου άλλου ατόμου είναι ίδια με την ασφάλεια ενός, τότε η κατάσταση της αγάπης είναι υπαρκτή» (στο Cavan, 1969, σελ.227).

Ο Καβακάς υποστηρίζει πως «αγάπη σημαίνει πως ελεύθερα και αβίαστα αποφασίζω, με τη θέλησή μου, να προτιμήσω και να προσκολληθώ ή να αφοσιωθώ σε ένα πρόσωπο, αντικείμενο ή σκοπό που το θεωρώ σημαντικό και του δίνω μεγάλη αξία. Η αγάπη είναι μία ενέργεια θέλησης και όχι παθητική, συναισθηματική κατάσταση» (Καβακάς, 1980, σελ. 130).

Ο Peck δίνει έναν τελολογικό για την αγάπη πιστεύοντας πως «η αγάπη είναι θέληση του ανθρώπου να επεκτείνει τον εαυτό του με σκοπό να καλλιεργήσει τη δική του, ή ενός άλλου πνευματική ανάπτυξη» (Peck, 1988, σελ. 79).

Αντίθετα, η Vilar πιστεύει πως η αγάπη «είναι ολοκληρωτική, αμφίπλευρη (αμοιβαία) υποταγή» (Vilar, 1972, σελ. 28).

Ο Adler και ο Russell συμφωνούν στο ότι η αγάπη προϋποθέτει πως η επαφή μεταξύ δύο ανθρώπων δεν σημαίνει μία απλή σχέση, αλλά η επαφή είναι πολύ στενή και χαρακτηρίζεται από ένταση. Συγκεκριμένα, « ο έρωτας, με ολοκλήρωσή του το γάμο, είναι η πιο στενή, στοργική σχέση με ένα σύντροφο του άλλου φύλου, που εκφράζεται με τη φυσική έλξη, τη συντροφικότητα και με την απόφαση να κάνουν παιδιά» (Adler, στο Γραμμένος Εύαγγελος, 1977, σελ. 11).

«Ο έρωτας, όταν η λέξη χρησιμοποιείται σωστά, δεν σημαίνει μία οποιαδήποτε σχέση ανάμεσα στα δύο φύλα, αλλά μόνο τη σχέση που περιέχει πολύ αίσθημα και που είναι και ψυχολογική και σωματική. Η

σχέση αυτή μπορεί να φτάσει σε οποιοδήποτε βαθμό έντασης» (Russell, ό.π., σελ. 251).

Από τα παραπάνω φαίνεται η πολυπλοκότητα της έννοιας της αγάπης. Κάθε συγγραφέας δίνει εντελώς διαφορετικό ορισμό από κάποιος άλλον, αφού ο καθένας βλέπει το θέμα από διαφορετική οπτική γωνία. Επιβεβαιώνεται έτσι ο μεγάλος βαθμός δυσκολίας που υπάρχει για να ορίσει κάποιος την έννοια της αγάπης.

B. Διαφορά Αγάπης - Έρωτα

Μία ακόμα σύγχυση που παρατηρείται κατά την εξέταση του φαινομένου της αγάπης, είναι η διάκριση της έννοιας της αγάπης από αυτής του έρωτα. Άλλοι θεωρούν την αγάπη και τον έρωτα ταυτόσημες έννοιες, άλλοι κάτι τελείως διαφορετικό και άλλοι θεωρούν τις έννοιες αλληλοσυμπληρούμενες.

Στο Μονοτονικό Λεξικό της Δημοτικής Γλώσσας ο έρωτας ορίζεται «δυνατό συναίσθημα συμπάθειας προς κάποιο πρόσωπο. Η ακατανίκητη έλξη για πρόσωπο του άλλου φύλου».

Ο Καβακάς αναφέρει, «έρωτας είναι το συναίσθημα που δημιουργείται σε ένα άτομο για κάποιο άτομο του άλλου φύλου ή και αμοιβαία σε δύο διαφορετικού φύλου άτομα, που τα κάνει να αισθάνονται μία ειδική ευχάριστη έκπληξη και επιθυμία ο ένας για τον άλλον. Οι ερωτευμένοι χαίρονται και απολαμβάνουν τη συντροφιά, την αξία και γενικά τη σωματική και ψυχική προσφορά του άλλου» (Καβακάς, 1980, σελ. 127-128).

Ο Dominian θεωρεί τον έρωτα ως «έκφραση αγάπης γεμάτη ένταση και πάθος» (Dominian, 1998, σελ.51).

Η διαφωνία που υπάρχει για τις δύο αυτές έννοιες αφορά στην ποιότητα του συναισθήματος του έρωτα και κατά πόσο αυτό μοιάζει με το συναίσθημα της αγάπης.

Ο Dominian αναφέρει πως «ο έρωτας είναι ένα στάδιο γεμάτο ενθουσιασμό, με μία αίσθηση χαράς και απόλαυσης, με αυξημένη επίγνωση του εαυτού και του άλλου, ενός άλλου, βέβαια,

εξιδανικευμένου. Αυτή η εξιδανίκευση σημαίνει ότι υπάρχουν κοινές εμπειρίες, ότι τονίζονται τα θετικά χαρακτηριστικά της σχέσης και τα αρνητικά μειώνονται. Είναι και οι δύο έτοιμοι και πρόθυμοι να συγχωρήσουν και να ξεχάσουν και να απολαύσουν τον κοινό τους χρόνο. Αυτή είναι η κατάσταση έκστασης με την οποία το ζευγάρι εισέρχεται στο γάμο και προσδοκά να μείνει έτσι για πάντα» (ό.π., σελ.53).

Ο Dominian διαχωρίζει την αγάπη από τον έρωτα, όμως τη θεωρεί ισάξιο συναίσθημα και παράγοντα που εξασφαλίζει έναν επιτυχημένο γάμο και σχέση.

Αντίθετα, ο Καβακάς (1980, σελ. 128) υποτιμά του συναισθήματος του έρωτα θεωρώντας το εγωκεντρικό, αφού το άτομο θέλει το σύντροφό του για δικό του, θέλει αποκλειστικότητα. Ο έρωτας είναι παρορμητικός και έτσι πάνω σε ένα τέτοιο συναίσθημα δεν μπορεί να στηριχτεί κάποια σχέση, αφού ο αρχικός ενθουσιασμός χάνεται και η σχέση οδηγείται σε διάλυση. Οι ερωτευμένοι στηρίζουν τη σχέση τους στη σεξουαλική έλξη και επιθυμίες (ό.π.).

Στην ίδια κατεύθυνση ο Peck (1988, σελ. 87) υποστηρίζει πως η αγάπη είναι μία διαρκής αυτοδιευρινόμενη εμπειρία. Ο έρωτας δεν είναι. Σκοπός του ατόμου όταν ερωτεύεται είναι να βάλει τέλος στη μοναξιά του και όχι να αναπτυχθεί πνευματικά. Ο Peck (ό.π., σελ. 89) θεωρεί το ρομαντικό έρωτα ως τρομερό ψέμα. Δεν συμφωνεί με τη νοοτροπία των ανθρώπων που υποστηρίζουν τον παραμυθένιο έρωτα και αυτού του είδους την έλξη. Γι' αυτόν ο έρωτας είναι «το προσωρινό γκρέμισμα που συνιστά το ερωτικό αίσθημα, είναι μία στερεότυπη

απόκριση των ανθρώπινων όντων στη διαμόρφωση εσωτερικών σεξουαλικών ενορμήσεων και των εξωτερικών σεξουαλικών ερεθισμάτων που χρησιμεύει για την αύξηση των πιθανοτήτων σεξουαλικού ζευγαρώματος και δεσμού, έτσι που να προάγει την επιβίωση του είδους» (ό.π., σελ. 88).

Ο Adler (στο Γραμμένος Ευάγγελος, 1977, σελ. 11) και ο Russell (ό.π., σελ. 251) θεωρούν την αγάπη και τον έρωτα ταυτόσημες έννοιες. Έτσι, δίνοντας τον ορισμό της αγάπης χρησιμοποιούν τη λέξη έρωτας.

Από τη σχετική βιβλιογραφία συμπεραίνεται διαφορά ανάμεσα στο συναίσθημα του έρωτα και της αγάπης όμως υπάρχουν διαφωνίες για το πώς ακριβώς τα συναισθήματα αυτά σχετίζονται μεταξύ τους.

Γ. Τύποι αγάπης

Ο Russell (ό.π.,σελ.252) θεωρεί πως η αγάπη δεν απευθύνεται αποκλειστικά σε κάποιο πρόσωπο, αλλά είναι προσανατολισμός, είναι στάση ζωής. Έτσι, η αγάπη σχετίζεται με πρόσωπα, αντικείμενα, ιδέες, αντιλήψεις. Γι' αυτό και υπάρχουν και διάφορα είδη αγάπης που θα εξεταστούν στη συνέχεια.

1. Αδελφική Αγάπη

Ο Russell (1977,σελ.253) χαρακτηρίζει ως αδελφική την αγάπη που αναφέρεται στον άνθρωπο γενικά, στην αξία της ζωής, την ευθύνη και τη φροντίδα για αυτή. Είναι η αγάπη που τρέφει το άτομο για το συνάνθρωπό του, το αίσθημα πως όλοι είναι ένα. Είναι η αγάπη μεταξύ ίσων. Ο Dominionian (1998, σελ. 20) χαρακτηρίζει αυτού του είδους την αγάπη ως στοργική. Στηρίζεται στη φιλία, στην εμπιστοσύνη, στη συμπάθεια για το συνάνθρωπο.

2. Μητρική Αγάπη

«Η μητρική αγάπη είναι μία χωρίς όρους επιβεβαίωση της ζωής του παιδιού και των αναγκών του» (Russell, σελ.255). Αναφέρεται ως η αγάπη της μητέρας προς το παιδί, η ευθύνη που νιώθει απέναντι σε αυτό. Η αγάπη αυτή είναι εντελώς ανιδιοτελής, δεν ζητά τίποτα ως αντάλλαγμα. Γι' αυτό είναι και το είδος της αγάπης που δύσκολα επιτυγχάνεται. Ο Russell (ό.π., σελ. 259) επίσης θεωρεί τη μητρική αγάπη ως την αγάπη για τον αδύνατο.

3. Ερωτική Αγάπη

Ερωτική είναι η αγάπη που αναπτύσσεται ανάμεσα σε δύο άτομα διαφορετικού φύλου. Είναι η σεξουαλική και ψυχική έλξη. Ο Russell (1977, σελ.259) αναφέρει πως ερωτική αγάπη είναι η επιθυμία για πλήρη συνταύτιση και ένωση με κάποιο άλλο πρόσωπο. Η ερωτική αγάπη έγκειται στα κοινά σημεία των δύο ατόμων, στην ψυχική ενότητα και τη σεξουαλική έλξη. Συγκεκριμένα, ο Dominionian αναφέρει πως «είναι μία έντονη έλξη προς τον/ την σύντροφο, μία επιθυμία για σεξουαλική οικειότητα, για μια πολύ στενή επαφή και πλήρη αποκάλυψη του εαυτού» (Dominian, 1998, σελ.19).

4. Θρησκευτική Μορφή Αγάπης

Είναι η αγάπη προς το θείο. Σύμφωνα με τον Russell (1977,σελ.269) η αγάπη προς το θεό οφείλεται στην ανάγκη του ανθρώπου να εξηγήσει το άγνωστο και να στηρίξει την ύπαρξή του. Εκφράζει την ανάγκη του ατόμου να ξεπεράσει το χωρισμό και να πετύχει τη συνένωση. «Η αγάπη στο Θεό είναι ανιδιοτελής και δοτική» (Dominian, 1998, σελ.20).

2.2. ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Ο άνθρωπος από τη στιγμή που έρχεται στη ζωή νιώθει έντονα την επιθυμία για συνένωση, για ενότητα με τους συνανθρώπους και το περιβάλλον του. Από βρέφος το άτομο αναζητά τη φροντίδα, τη στοργή όσων βρίσκονται γύρω του. Ο Fromm (1979, σελ.29) δίνει εξήγηση για την ανάγκη αυτή, λέγοντας πως η επιθυμία για συνένωση οφείλεται στην αγάπη. Η αγάπη κρατά την ανθρώπινη φυλή ενωμένη, το γένος, την οικογένεια, την κοινωνία.

Παρ'όλο όμως που η αγάπη χαρακτηρίζεται έμφυτη ανάγκη, είναι μία ικανότητα που πρέπει να αναπτυχθεί και να αξιοποιηθεί. Ο Menninger(1993, σελ.29) αναφέρει πως κανείς δεν μεγαλώνει με τρόπο τέτοιο ώστε να είναι απόλυτα λογικός στον προγραμματισμό του για αγάπη.

Η αγάπη είναι κάτι που μαθαίνεται. Έτσι, κατά την εξέλιξή του, το άτομο περνά από διάφορες φάσεις μέσα από τις οποίες ανακαλύπτει, αξιολογεί και καλύπτει τις ανάγκες του.

Ανάλογα με τον τρόπο που ανέπτυξε το άτομο την ικανότητά του για αγάπη, καθορίζεται τι ρόλο θα παίξει αυτή στη ζωή του. Στη συνέχεια θα μελετηθεί μέσα από ψυχολογικές θεωρίες πως μπορεί η αγάπη να επηρεάσει την εξέλιξη της ζωής του ατόμου.

A. Αγάπη Προσκόλλησης

Η αγάπη ως συναίσθημα και έκφραση αισθήματος μεταξύ δύο ανθρώπων μπορεί να πάρει διαφορετικές μορφές και να εκδηλωθεί με διαφορετικό τρόπο. Η αγάπη περικλείει την έννοια της συντροφικότητας, της αποκλειστικότητας, μπορεί να εκφράζεται με συναισθήματα θετικά αλλά και αρνητικά.

Ο Bowlby θεωρεί πως «θεμέλιο της αγάπης είναι η ανθρώπινη προσκόλληση» (Στο Dominionian, 1998, σελ. 11). Η προσκόλληση αναφέρεται κυρίως στο δεσμό μεταξύ μητέρας και παιδιού και δημιουργείται μέσω του αγγίγματος, της μυρωδιάς, της σωματικής επαφής. Η προσκόλληση βοηθάει το βρέφος να αναπτύξει μία σχέση ασφάλειας και εμπιστοσύνης με τη μητέρα, νιώθει παρηγοριά και ανακούφιση.

Ο Shaver (ό.π., σελ.12) συσχετίζοντας το φαινόμενο της προσκόλλησης βρέφους-μητέρας με τις ανθρώπινες σχέσεις, προχώρησε σε έρευνες και διαπίστωσε πως το συναίσθημα της αγάπης στηρίζεται στη σχέση του βρέφους με το άτομο που το φροντίζει. Στη συνέχεια αναφέρονται κάποιες ενδεικτικές συσχετίσεις των δύο φαινομένων, της προσκόλλησης και της ρομαντικής αγάπης όπως αναφέρονται στο βιβλίο του Dominionian (1998, σελ.13-15).

ΠΡΟΣΚΟΛΛΗΣΗ

- α. Η διαμόρφωση και η ποιότητα του δεσμού εξαρτάται από την ευαισθησία και την ανταπόκριση του αντικειμένου προσκόλλησης (Α.Π.)

- β. Το ΑΠ προσφέρει μία ασφαλή βάση και το βρέφος αισθάνεται ικανό και ασφαλές για να εξερευνήσει.

- γ. Όταν το ΑΠ είναι παρόν, το βρέφος νιώθει ευτυχισμένο, δεν φοβάται, δεν νιώθει άγχος κ.λ.π.

- δ. Η συμπεριφορά αυτή περιλαμβάνει την εγγύτητα, την επαφή, το άγγιγμα, το κράτημα.

ΡΟΜΑΝΤΙΚΗ ΑΓΑΠΗ

Τα συναισθήματα αγάπης σχετίζονται με μία έντονη επιθυμία για το πραγματικό ή φαντασιωμένο και την ανταπόκριση του αντικειμένου αγάπης (Α.Α.)

Η πραγματική ή φαντασιωμένη ανταπόδοση του ΑΑ κάνει το άτομο να νιώθει σίγουρο και ασφαλές.

Όταν το άτομο καταλαβαίνει πως το ΑΑ το αγαπά, τότε είναι ευτυχισμένο, θετικό και ευγενικό προς τους άλλους κ.λ.π.

Εκδηλώνεται με την επιθυμία να βρίσκεται κοντά στο ΑΑ, να το κρατά κ.ά.

Οι παραπάνω συσχετισμοί είναι μερικοί που μπορούν να γίνουν μεταξύ της συμπεριφοράς της προσκόλλησης και ρομαντικής αγάπης. Φαίνεται πως «ο ερωτικός σύντροφος συμβολίζει τη μητέρα και προσφέρει επαφή, υποστήριξη, διαβεβαίωση, ασφάλεια και ανακούφιση από την αγωνία» (Dominian, 1998, σελ.16).

Η αγάπη ως προσκόλληση εμφανίζεται κυρίως σε δύο μορφές: με την ασφαλή προσκόλληση και την κτητική προσκόλληση. Στην ασφαλή προσκόλληση το άτομο νιώθει εμπιστοσύνη και ασφάλεια για το άτομο που αγαπά (ό.π.). Βασίζεται πάνω του και δεν νιώθει άγχος. Στην κτητική προσκόλληση (Russell, 1977, σελ.260-261) τα άτομα στην ουσία δεν νιώθουν αγάπη ο ένας για τον άλλον. Ο αποκλειστικός και εγωιστικός χαρακτήρας αυτού του είδους αγάπης απομονώνει τα άτομα από τους γύρω τους, τον έναν από τον άλλον, ακόμα και από τους εαυτούς τους. Τα άτομα ζητούν την αποκλειστικότητα με τέτοιο τρόπο ώστε η σχέση ασφυκτιεί. Σύμφωνα με την Paoloci (19 ,σελ.85) όταν η οικογένεια κλείνεται και απομονώνεται από την κοινωνία, η αγάπη «μαραίνεται» από έλλειψη οξυγόνου.

Φαίνεται λοιπόν πως το συναίσθημα της προσκόλλησης μπορεί να λειτουργήσει θετικά ή αρνητικά για τη σχέση των ανθρώπων και την αγάπη μεταξύ τους. Η προσκόλληση, όπως αυτή διαμορφώνεται από την παιδική ηλικία, επηρεάζει το άτομο και την εκδήλωση του συναισθήματος της αγάπης καθώς και τον τρόπο με τον οποίο εκφράζεται αυτή εκφράζεται.

B. Αγάπη που στηρίζει

Η αγάπη σύμφωνα με τον Dominian (1998, σελ.27) βασίζεται σε τρία κυρίως συστατικά: την οικειότητα, το πάθος και την απόφαση για δέσμευση. Η οικειότητα σημαίνει στενή σχέση, συναισθηματική υποστήριξη, εκτίμηση, επικοινωνία, εμπιστοσύνη, κατανόηση, επαφή. Το πάθος σχετίζεται με τη σεξουαλική έλξη, τη σωματική επαφή που συμπληρώνουν μία σχέση αγάπης (ό.π., σελ.27). Τέλος, η απόφαση για δέσμευση (ό.π.) σημαίνει τη συνειδητοποίηση του ατόμου για τα αισθήματα που τρέφει προς το σύντροφό του και την επιθυμία του να παραμείνει σε αυτήν τη σχέση.

Με βάση τα τρία αυτά στοιχεία, που είναι αλληλοσυμπληρούμενα, η αγάπη μπορεί να είναι λειτουργική, δημιουργική για το ζευγάρι.

«Αγάπη σημαίνει να αφοσιώνεσαι χωρίς εγγυήσεις, να προσφέρεις τον εαυτό σου ολοκληρωτικά με την ελπίδα ότι η αγάπη σου θα γεννήσει αγάπη στο αγαπημένο σου πρόσωπο. Η αγάπη είναι μία πράξη πίστης, και όποιος έχει λιγοστή πίστη, έχει και λιγοστή αγάπη» (Fromm, Στο Buscaglia, 1989, σελ.83).

«Η αγάπη μακροθυμεί, αγαθοποιεί η αγάπη, δεν επαίρεται, δεν αυθαδιάζει, δεν ασχημονεί, δεν ζητεί τα εαυτής, δεν παροξύνεται...Πάντα ανέχεται, πάντα πιστεύει, πάντα ελπίζει, πάντα υπομένει. Η αγάπη ουδέποτε εκπίπτει» [Προς Κορινθίους Α' Επιστολή (Κεφ.13, παρ.4-13)].

Και ο Peck (1988, σελ.115) θεωρεί πως η αγάπη είναι μία δεσμευτική, μυαλωμένη υπόθεση αν και απορρίπτει εντελώς τη συναισθηματική φύση της αγάπης.

Η αγάπη προϋποθέτει δόσιμο, αυτοθυσία, προσωπική εργασία ώστε να κάνει το άτομο ευτυχισμένο. Μόνο με αυτόν τον τρόπο η αγάπη δίνει ευτυχία στο ζευγάρι, στηρίζει τη σχέση και βοηθά το ζευγάρι να ξεπεράσει τις δυσκολίες. Η αληθινή, ασφαλής αγάπη στηρίζει το άτομο, βοηθά στην προσωπική του εξέλιξη και στη δημιουργία υγιών διαπροσωπικών σχέσεων.

«Η αγάπη έχει πάντα ανοιχτή την αγκαλιά της. Αν κλείσεις την αγκαλιά σου γύρω από την αγάπη, τότε θα ανακαλύψεις ότι σου έμεινε να αγκαλιάζεις μόνο τον εαυτό σου» (Buscaglia, 1989, σελ.82).

Μετά από τη συνοπτική μελέτη του θέματος της αγάπης κατανοούμε πως η αγάπη δεν είναι μόνο μία έννοια. Η ύπαρξή της προϋποθέτει πολλά. Η αγάπη θεωρείται κινητήριο δύναμη στη ζωή του ανθρώπου και αίτιο για τη δημιουργία σχέσεων. Είναι το συναίσθημα συμπάθειας, επιθυμίας, οικειότητας προς τον συνάνθρωπο αλλά και προς την ίδια τη ζωή.

Η αγάπη έχει άμεση σχέση με το ζήτημα του γάμου. Η αγάπη είναι αυτή που ενώνει δύο άτομα και αυτή που τα ωθεί στην ολοκλήρωση της σχέσης τους, δηλαδή το γάμο. Στη σημερινή εποχή από τους κυριότερους λόγους που ένα ζευγάρι παντρεύεται είναι η αγάπη που νιώθουν μεταξύ τους οι σύζυγοι.

3. ΕΙΔΗ ΣΥΖΥΓΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Ο τρόπος με τον οποίο σχετίζεται ένα ζευγάρι έχει να κάνει με την ποιότητα της σχέσης και όσα σχετίζονται με αυτήν. Σκοπός του κεφαλαίου αυτού είναι η σύντομη αναφορά στα συνηθέστερα είδη συζυγικών σχέσεων που εμφανίζονται σε κάθε γάμο.

3.1.Στενή σχέση

Σύμφωνα με τον Vansteenwegen (1995, σελ. 28) στενή χαρακτηρίζεται η επαφή δύο ανθρώπων που σκοπός της είναι η ίδια η σχέση. Δηλαδή το ζευγάρι βρίσκεται μαζί γιατί απλά ο ένας θέλει να είναι κοντά στον άλλον. Η διατήρηση της σχέσης δεν στηρίζεται σε άλλα κίνητρα. Όπως προσωπικά ή οικονομικά, αλλά η αγάπη ως μοναδικός παράγοντας είναι το στοιχείο αυτό που κρατά το ζευγάρι μαζί.

Το αμοιβαίο ενδιαφέρον, η προσπάθεια για ανανέωση, διατήρηση της σχέσης και η ειλικρίνεια μεταξύ του ζευγαριού, είναι σημεία που χαρακτηρίζουν τη σχέση ως στενή.

Διατηρώντας μία στενή σχέση κάποιος νιώθει πως μέσα σε αυτήν μπορεί να είναι πραγματικά ο εαυτός του (ο.π., σελ.29). Δεν χρειάζεται να προσποιείται όσον αφορά στα συναισθήματά του και τις πράξεις του.

Δεν πιέζει τον εαυτό του να φαίνεται διαφορετικός απέναντι στον άλλον. Η ελεύθερη έκφραση και διαφάνεια του εαυτού είναι σημαντικά χαρακτηριστικά της στενής σχέσης.

Άλλο ένα χαρακτηριστικό είναι η ανταλλαγή συναισθημάτων (ό.π., σελ.30). Ένα ζευγάρι που θέλει να είναι μαζί, είναι ελεύθερο να δείξει τι αισθάνεται κάθε στιγμή. Αν είναι χαρούμενος, θυμωμένος, κάποιος μέσα στη σχέση μπορεί χωρίς ενδοιασμούς να το εκφράσει.

Αυτό σημαίνει πως και ο άλλος αισθάνεται τι νιώθει ο σύντροφός του και το συν-αισθάνεται (ό.π.). Καταλαβαίνει τη διάθεσή του και είναι πρόθυμος να τον υποστηρίξει. Λέγοντας πως κάποιος αισθάνεται τι νιώθει ο σύντροφός του, δεν σημαίνει πως όταν είναι θυμωμένος για παράδειγμα πρέπει να θυμώσει και ο ίδιος. Απλά καταλαβαίνει για ποιους λόγους έχει αυτά τα συναισθήματα και δείχνει κατανόηση.

Ένα ακόμα χαρακτηριστικό της στενής σχέσης είναι η καλή σωματική επαφή (ό.π., σελ.31). Το άγγιγμα, το χάδι, η σεξουαλική επαφή, φέρνουν ακόμα πιο κοντά το ζευγάρι και κάνουν τον έναν να νιώθει κομμάτι του άλλου.

Στενή σχέση δηλαδή σημαίνει οικειότητα και επαφή σε όλους τους τομείς. Σημαίνει πως το ζευγάρι είναι πάντα κοντά, προσφέροντας ο ένας στον άλλον, χωρίς να περιμένει αντάλλαγμα.

Ο Dominian αναφέρεται σε συντροφικό τύπο συζυγικών σχέσεων. «Η συντροφική σχέση δίνει έμφαση στην αμοιβαία στοργή και τα κοινά ενδιαφέροντα και η αγάπη παίζει πρωτεύοντα ρόλο. Στον τύπο αυτό η γυναίκα συνηθίζεται να εργάζεται και ο άντρας να συμμετέχει στις δουλειές του σπιτιού» (Dominian, 1998, σελ.146).

Αναφέρονται δύο κατηγορίες συντροφικού τύπου σχέσεων (ό.π.,σελ.146): Ο πρώτος τύπος ονομάζεται ζωτικός. Το ζευγάρι είναι πολύ κοντά και αλληλοσυνδέεται σε όλα τα ζητήματα της ζωής. Έχουν

κοινά ενδιαφέροντα και δεν απολαμβάνουν τίποτα χωριστά. Ο δεύτερος τύπος ονομάζεται ολοκληρωτικός και μοιάζει πολύ με τον ζωτικό. Η διαφορά βρίσκεται στο ότι τα ολοκληρωτικά ζευγάρια ζουν σε ακρότητες. Ζουν την εμπειρία της ζωής σαν άτομο. Η ιδιωτική δεν υπάρχει ως έννοια για τα ζευγάρια αυτά.

Η στενή σχέση (ό.π., σελ. 27) βασίζεται σε τρία κυρίως συστατικά: την οικειότητα που δηλώνει εμπιστοσύνη, φροντίδα, κατανόησης μεταξύ των συζύγων, το πάθος που σχετίζεται με τη σεξουαλική έλξη και την απόφαση για δέσμευση και δηλώνει τη συνειδητοποίηση του ατόμου για τα συναισθήματα που τρέφει για το σύντροφό του. Εφόσον τα τρία συστατικά αυτά υφίστανται η σχέση χαρακτηρίζεται στενή, ισορροπημένη όπως την ο Πιντέρης (1983, σελ.32).

3.2. Συμβατική σχέση

Συμβατική ονομάζεται η σχέση που σκοπός συνύπαρξής δύο ανθρώπων είναι άλλα πράγματα και όχι η ίδια η σχέση. Αυτό που κρατά ένα ζευγάρι μαζί είναι κυρίως οικονομικοί και κοινωνικοί λόγοι καθώς και η ύπαρξη παιδιών στην οικογένεια. Η σχέση του ζευγαριού οφείλεται στο συμβιβασμό αφού δεν υπάρχει συναισθηματική επαφή μεταξύ τους.

Ο Vanteenwegen (1995, σελ.27-28) αναφέρει τη συμβατική σχέση ως «επιχειρηματική» λέγοντας πως ο δεσμός δύο ανθρώπων έχει ως στόχο και κάτι έξω από τη σχέση αυτή καθεαυτή. Επίσης, παρατηρεί

(ό.π.) πως το φαινόμενο των συμβατικών σχέσεων εμφανιζόταν κυρίως σε παλιότερες εποχές. Στη σημερινή εποχή τα ζευγάρια διατηρούν περισσότερο στενές σχέσεις (ό.π.). Λόγω της κοινωνικής απομόνωσης, ο άνθρωπος αναζητά ένα σύντροφο που μαζί του θα έχει μία σχέση που θα του προσφέρει ικανοποίηση συναισθηματική, πνευματική, ψυχική.

Το παράδειγμα του Vansteewegen (ό.π., σελ.28) με το χορό δίνει τη διάκριση της στενής με την επιχειρηματική σχέση. Στη στενή σχέση ο χορός λειτουργεί ως αφορμή. Δηλαδή σκοπός είναι να βρεθεί το ζευγάρι κοντά κι έτσι χρησιμοποιεί το χορό για να το καταφέρει. Στην επιχειρηματική σχέση ο χορός είναι ο σκοπός της συνύπαρξης. Το ζευγάρι έρχεται σε επαφή μόνο για να χορέψει και ναι για κάποιον άλλο λόγο. Επισημαίνοντας το φαινόμενο των συμβατικών σχέσεων και ο Dominian (1998, σελ.146) χρησιμοποιεί τον όρο «θεσμικός γάμος». Συγκεκριμένα αναφέρει πως «στον τύπο αυτό ο σύζυγος είναι η κεφαλή της οικογένειας, αυτός που επιβάλλει το νόμο και την πειθαρχία, ο κουβαλητής, το πρόσωπο που παίρνει αποφάσεις και ο πρέσβης της οικογένειας στον έξω κόσμο. Η γυναίκα τεκνοποιεί και ανατρέφει τα παιδιά και είναι η νοικοκυρά του σπιτιού. Τα ζευγάρια αυτά δεν τρέφουν έντονα συναισθήματα ο ένας για τον άλλον, είναι όμως πολύ προσκολλημένα στους ρόλους στους οποίους πρέπει να αντεπεξέλθουν. Εάν οι ρόλοι αυτοί ασκούνται καλά και ο ένας μένει πιστός στον άλλον, τότε η κοινωνία και οι ίδιοι θεωρούν ότι ο γάμος τους είναι καλός».

Εμφανίζονται τρεις κατηγορίες του θεσμικού συζυγικού τύπου σχέσεων (ό.π.,σελ. 147). Ο πρώτος τύπος είναι ο συγκρουσιακός. Το ζευγάρι τσακώνεται συνέχεια χωρίς όμως να κάνει κάτι για αυτό. Απλά

οι καυγάδες συνεχίζονται. Ο δεύτερος τύπος είναι ο απονεκρωμένος. Το ζευγάρι από τις πρώτες κιόλας μέρες έχει αναπτύξει διαφορετικές δραστηριότητες και καθήκοντα εκτός γάμου. Ασχολούνται κυρίως με τα παιδιά και την κοινότητα. Ο τρίτος τύπος αναφέρεται ως παθητικός ομοειδής. Το ζευγάρι διατηρεί μία σχέση ευγενική και πολιτισμένη. Τα ενδιαφέροντά τους προσανατολίζονται κυρίως σε επαγγελματικά, ιδιοκτησιακά θέματα, θέματα που αφορούν τα παιδιά και την υπόληψή τους.

3.3. Άνιση σχέση

Η άνιση σχέση χαρακτηρίζεται κυρίως από το ρόλο και τη θέση που έχει το κάθε μέλος του ζευγαριού μέσα σε αυτήν. Έχει να κάνει με την άσκηση εξουσίας και δύναμης καθώς και με το ποιος υπερισχύει μέσα στη σχέση. « Το φαινόμενο της άνισης σχέσης εμφανιζόταν κυρίως σε παλιότερες εποχές όπου οι αντιλήψεις για τη θέση του άντρα και της γυναίκας μέσα στο γάμο ήταν πολύ διαφορετικές και καθορισμένες» (Vansteenwegen, 1998, σελ.45). Η θέση της γυναίκας ήταν πολύ υποτιμημένη και τα δικαιώματά της πολύ περιορισμένα. Ο ρόλος της ήταν κυρίως εργατικός αφού φρόντιζε για όλα όσα είχαν σχέση με την οικογένεια, τα παιδιά και παράλληλα εργαζόταν. Στην ουσία μεταξύ του ζευγαριού δεν υπήρχε συναισθηματική επαφή. Στη σημερινή εποχή το φαινόμενο αυτό τείνει να εκλείψει κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα, καθώς στις αγροτικές περιοχές οι αλλαγές δεν είναι ακόμα πολύ μεγάλες.

Τα ζευγάρια ξεκινούν μαζί αφού έχουν δημιουργήσει μία σχέση ισάξια και ισότιμη. Φυσικά, ακόμα και σήμερα υπάρχουν σχέσεις που θεωρούνται άνισες. Η ανισότητα ανάμεσα στο ζευγάρι χαρακτηρίζεται από κριτήρια κυρίως σωματικά, κοινωνικά και οικονομικά (ό.π., σελ.47). Η σωματική διάπλαση είναι ένα στοιχείο που επιτρέπει σε κάποιον να ασκεί εξουσία στο σύντροφό του, ακόμα και σωματική βία. Επίσης, το οικονομικό επίπεδο, η οικονομική κατάσταση δηλαδή του κάθε μέλους του ζευγαριού είναι κάτι που μπορεί να επιτρέψει την υπερίσχυση του ενός απέναντι στον άλλον. Ακόμα, τα κοινωνικά δεδομένα και οι κοινωνικές αντιλήψεις επηρεάζουν πάρα πολύ το είδος της σχέσης που θα αναπτυχθεί ανάμεσα στο ζευγάρι. Μια κοινωνία που υπαγορεύει τη μειονεκτική θέση της γυναίκας απέναντι στον άντρα, καθορίζει και το βαθμό της ισοτιμίας των σχέσεων που δημιουργούνται μέσα σ' αυτήν την κοινωνία (ό.π.). Τέλος, ένα ακόμα κριτήριο επιρροής είναι το επίπεδο εκπαίδευσης του ζευγαριού.

Στην ελληνική κοινωνία η δημιουργία μιας άνισης σχέσης μίας άνισης σχέσης οφείλεται κυρίως σε κοινωνικές αντιλήψεις για το ρόλο των δύο φύλων μέσα στην οικογένεια. Η Κατάκη (1984) αναφέρει πως η ελληνική οικογένεια έχει περάσει από τρεις φάσεις: την παραδοσιακή οικογένεια, την πυρηνική οικογένεια και τη μορφογένεση του σημερινού ζευγαριού.

Όσο όμως κι άλλαξαν οι καταστάσεις, μερικές αντιλήψεις για το ρόλο του άντρα και της γυναίκας. Παραμένουν οι ίδιες με αποτέλεσμα τη δημιουργία άνισων σχέσεων.

3.4.Σχέση εξάρτησης

Η σχέση αυτή χαρακτηρίζεται ιδιαίτερα από το γεγονός του ότι το «ζευγάρι βρίσκεται σε πολύ στενή επαφή» (Πιντέρης, 1983, σελ.33). Δηλαδή ο ένας εξαρτάται από τον άλλον, σε σημείο που να νομίζει πως δεν μπορεί να υπάρξει και να προχωρήσει χωρίς το σύντροφό του.

Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται συνήθως στα νέα ζευγάρια όπου ταυτίζονται μεταξύ τους βασιζόμενοι στο αίσθημα αγάπης που νιώθει ο ένας για τον άλλον. Σε μια σχέση εξάρτησης πραγματικά ο ένας είναι προέκταση του άλλου. Κάνουν τα πάντα μαζί, δουλεύουν μαζί, διασκεδάζουν μαζί, έχουν τον ίδιο κοινωνικό κύκλο. Οποιαδήποτε κίνηση αποκοπής από το σύντροφο έστω για λίγο, σημαίνει απομάκρυνση από τη σχέση, ίσως και εγκατάλειψη. Ο Minuchin χαρακτηρίζει αυτού του είδους τις σχέσεις «Σαλατοποίηση» (ό.π., σελ.35). Μέσα στο ζευγάρι δεν υπάρχει διαχωρισμός του «εγώ» και του «εσύ». Το «εμείς» είναι αυτονόητο μέσα στη σχέση αφού αγάπη σημαίνει ταύτιση και κάθε άλλη προσπάθεια για αυτονομία θεωρείται προσπάθεια για διάλυση της σχέσης.

Όμως, μια τέτοια σχέση, όσο ιδανική και αν φαίνεται, ποτέ δεν διατηρείται. Με τον καιρό το ζευγάρι κουράζεται να είναι συνέχεια μαζί, πλέον ο ένας δεν προκαλεί κανένα ενδιαφέρον για τον άλλον και οι συγκρούσεις είναι αναπόφευκτες. Η συνεχής επαφή φέρνει φθορά και τριβή στην ποιότητα της σχέσης. Με την πάροδο των χρόνων το ζευγάρι νιώθει πως οι καταστάσεις που ζει είναι δεδομένες. Κάθε μέλος του ζευγαριού δεν προσπαθεί ν' ανακαλύψει κάτι καινούργιο στο σύντροφό

του αφού όλα του είναι ήδη πολύ γνωστά. Κι έτσι πολλοί είναι αυτοί που αναζητούν ενδιαφέροντα έξω από σχέση.

Η δημιουργία μιας σχέσης εξάρτησης μεταξύ δύο συντρόφων θα μπορούσε να βρει εξήγηση στο φαινόμενο της προσκόλλησης που ανέπτυξε ο Bowlby (Στο Dominian, 1998, σελ.11). Ο Shaver (ό.π.) ανέπτυξε μία θεωρία συσχετισμών της παιδικής προσκόλλησης στη μητέρα, που θεωρείται καθοριστικός δεσμός για της συνέχεια της ζωής του ατόμου, με τις ερωτικές σχέσεις που αναπτύσσει στην πορεία της ζωής του. Οι συσχετισμοί αυτοί αναφέρονται σε προηγούμενο κεφάλαιο.

Η κτητική προσκόλληση (Russell, στο Γραμμένος Ευάγγελος, 1977, σελ.260-261), κάνει το ζευγάρι να είναι εξαρτημένο, νιώθοντας φόβο και ανασφάλεια για τη σχέση. Έτσι, η σχέση λειτουργεί μέσα σε ένα περιβάλλον ασφυκτικό, καθώς και οι δύο σύντροφοι περιορίζουν την έκφραση των πραγματικών συναισθημάτων, φοβούμενοι τις συνέπειες.

3.5 Σχέση αποξένωσης

«Η σχέση αποξένωσης είναι το εντελώς αντίθετο από τη σχέση εξάρτησης. Ενώ πριν μιλάγαμε για το «πολύ κοντά» που χαρακτηρίζει τη σχέση του ζευγαριού, τώρα μιλάμε για το πολύ μακριά της σχέσης» (Πιντέρης, 1983, σελ. 38-39). Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται κυρίως σε ζευγάρια που θεωρούνται μοντέρνα. Προκειμένου να μην είναι ο ένας εξαρτημένος από τον άλλον, συμφωνούν να διατηρούν μία ελεύθερη και ανοιχτή σχέση που δεν θα περιορίζει την ελευθερία τους ως άτομα. Έτσι, όμως υπάρχει κίνδυνος το ζευγάρι να μην δώσει τη δέουσα σημασία στη σχέση και ο κάθε ένας να ασχολείται κυρίως με τον εαυτό του. Βλέπουμε ζευγάρια που όλες τους οι δραστηριότητες είναι διαφορετικές από αυτές του συντρόφου τους και αφιερώνουν πολύ λίγο χρόνο στη σχέση. Με αυτόν τον τρόπο η σχέση οδηγείται στην αποξένωση. Συνήθως και οι δύο μέσα στη σχέση νιώθουν συναισθηματική μόνι. Για τη διατήρηση μιας ουσιαστικής σχέσης, είναι απαραίτητο ο καθένας χρειάζεται να αφιερώνει χρόνο στο σύντροφό του και να είναι πρόθυμος να μοιράζεται τα ενδιαφέροντά του μαζί του. Διαφορετικά είναι δύσκολο κάποιος να αποκτήσει και να διατηρήσει μία συντροφική σχέση.

Αν δει κάποιος αξιολογικά τα είδη σχέσεων που εξετάστηκαν, η στενή σχέση είναι αυτή που βοηθά το ζευγάρι να διατηρήσει μία ουσιαστική επαφή, χωρίς προβλήματα. Η σχέση εξάρτησης, αποξένωσης, η συμβατική και η άνιση σχέση συνήθως δημιουργούν προβληματικές καταστάσεις και απόσταση μεταξύ των συντρόφων. Βέβαια, δεν μπορεί

να υποστηριχτεί απόλυτα πως μία σχέση είναι τελείως θετική ή αρνητική. Συνήθως μία σχέση εμπεριέχει στοιχεία και οικειότητας και εξάρτησης και συμβιβασμού και ανισότητας. Αυτό που ισχύει μία σχέση και βοηθά το ζευγάρι στην αντιμετώπιση διαφόρων θεμάτων είναι η ισορροπία που πρέπει να επικρατεί μεταξύ των συντρόφων. Χαρακτηριστικά ο Πιντέρης αναφέρει πως «ισορροπημένο είναι το ζευγάρι που έχει καταφέρει να βρει την ιδανική απόσταση που χρειάζεται να υπάρχει ανάμεσα στους δύο, ώστε ούτε να πνίγονται ούτε να νιώθουν μόνοι» (Πιντέρης, 1983, σελ.32).

Η ειρήνη είναι η βάση της ευτυχίας στο γάμο.

Ταλμούδ

4. ΣΥΝΗΘΕΣΤΕΡΑ ΑΙΤΙΑ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ

Στα προηγούμενα κεφάλαια αναφέρθηκαν παράγοντες και στοιχεία που εφόσον υπάρχουν συνιστούν έναν επιτυχημένο γάμο. Μελετήθηκε ο τρόπος με τον οποίο κάποιος επιλέγει το σύντροφό του και για ποιους λόγους αποφασίζει να παντρευτεί. Διαπιστώθηκε πως η αγάπη είναι ένας πού δυνατός παράγοντας που φέρνει δύο άτομα κοντά.

Παρ'όλο όμως που ένα ζευγάρι μπορεί να ξεκινά με τις καλύτερες προϋποθέσεις για μία ευτυχισμένη συμβίωση, στη συνέχεια παρατηρούνται συνεχείς συγκρούσεις, προβλήματα στη σχέση. Ο σύντροφος που επιλέχθηκε ως ιδανικός, η αγάπη που νιώθει ο ένας για τον άλλον, φαίνεται πως παραγκωνίζεται και τη θέση τους παίρνουν προβλήματα που κάνουν δύσκολη την συνύπαρξη του ζευγαριού.

Τα προβλήματα που δημιουργούνται ανάμεσα σε ένα ζευγάρι έχουν να κάνουν κυρίως με την ποιότητα της σχέσης των δύο συντρόφων. Σε πολλά ζευγάρια παρατηρείται σταδιακά μία απόσταση, κυρίως συναισθηματική, του ενός συντρόφου από τον άλλον. Η απόσταση αυτή χαρακτηρίζεται από συνεχείς συγκρούσεις, διάσταση των συντρόφων, ακόμα και ακραίες καταστάσεις που μπορούν να οδηγήσουν στη διάλυση της σχέσης.

Ο Peterson προσδιορίζει τη σύγκρουση ως «τη διαπροσωπική εκείνη διαδικασία που εκδηλώνεται κάθε φορά που οι ενέργειες του ενός έρχονται σε αντίθεση με τις ενέργειες του άλλου» (Dominian, 1998, σελ.99).

Η σύγκρουση είναι αντιπαράθεση, παιχνίδι, σύγκρουση (Rapaport,ό.π.).

Οι συγκρούσεις μεταξύ των ζευγαριών είναι κάτι που παρατηρείται αρκετά συχνά. Θα έλεγε κανείς πως είναι απόλυτα φυσιολογικές, Οι συγκρούσεις είναι μέρος της ζωής (Πιντέρης, 1987, σελ.110). Άλλωστε, είναι εξαιρετικά δύσκολο, μάλλον απίθανο, να συναντήσει κανείς ένα ζευγάρι που συμφωνεί απόλυτα σε όλα τα θέματα.

Αυτό που έχει σημασία είναι το τι μορφή παίρνουν αυτές οι συγκρούσεις και με τι τρόπο αντιμετωπίζονται. Οι συνεχείς αντιπαραθέσεις μεταξύ των συντρόφων φανερώνουν προβλήματα στη σχέση και μια ναι φυσιολογική κατάσταση.

Οι συγκρούσεις σύμφωνα με τον Dominionian (1998, σελ.99) μπορεί να πάρουν μορφή γενικευμένης διαμάχης. Δηλαδή, ενώ στην αρχή υπάρχει μία διαφωνία για ένα συγκεκριμένο θέμα, στη συνέχεια προστίθενται παράπονα και για άλλα ζητήματα, με αποτέλεσμα η διαφωνία να γίνει σύγκρουση χωρίς συγκεκριμένο λόγο.

Οι συζυγικές συγκρούσεις μπορούν να θεωρηθούν αντίκτυπο του κοινωνικού υποβάθρου της εποχής αυτής (Dreikurs, 1974, σελ. 142). Δηλαδή στα προβλήματα μεταξύ των συζύγων αντανακλώνται τα μεγάλα κοινωνικά προβλήματα όπως η οικονομική ανασφάλεια, η αστάθεια στις ηθικές αξίες, η καχυποψία, ο ανταγωνισμός κ.ά.

Όταν η διαφωνία περιορίζεται στα πλαίσια της απλής συζήτησης δύο ατόμων που έχουν διαφορετική άποψη τότε δεν υπάρχει κίνδυνος για τη σχέση. Όταν όμως η διαφωνία γενικεύεται και όταν το ζευγάρι

διαφωνεί περισσότερο από το φυσιολογικό τότε διαπιστώνεται πρόβλημα.

Τα αίτια των προβλημάτων αυτών, οι λόγοι για τους οποίους ένα ζευγάρι οδηγείται στη σύγκρουση, θα μελετηθούν αναλυτικά στη συνέχεια του κεφαλαίου.

4.1 Απομυθοποίηση του γάμου

Ένα γεγονός που παρατηρείται πολύ συχνά ανάμεσα στα παντρεμένα ζευγάρια είναι το πέρασμα από το μύθο στην απομυθοποίηση του γάμου. Η λέξη μύθος χρησιμοποιείται εδώ με την αρνητική της σημασία, θέλοντας να δηλώσει κάτι το οποίο δεν υφίσταται, κάτι που είναι πλαστό. Έτσι, τα νεαρά ζευγάρια πριν από το γάμο πλάθουν ιδανικές εικόνες για το σύντροφό τους και θεωρούν πως ο γάμος τους θα είναι τέλειος και ευτυχισμένος για πάντα.

Στη συνέχεια όμως τα πράγματα αλλάζουν στη ζωή των ατόμων, αλλάζει και η συμπεριφορά μεταξύ των ατόμων. Έρχεται η περίοδος της απομυθοποίησης του γάμου. Ο Ασπιώτης (1980, σελ. 50-51) θεωρεί πως το ζευγάρι αλλάζει συμπεριφορά καθώς περνά από το όνειρο στην πραγματικότητα. Με το γάμο και τις ευθύνες που επιφέρει αυτός, τα άτομα εμφανίζουν τον πραγματικό τους εαυτό, κάτι που ίσως απέχει από την ιδανική εικόνα που είχε πριν λίγο καιρό.

Μέχρι την εμφάνιση των αναπόφευκτων προβλημάτων του γάμου οι σύντροφοι εξιδανικεύουν την εικόνα που έχει ο ένας για τον άλλον (Beck, 1996, σελ.55). μέχρι τη στιγμή αυτή τα χαρακτηριστικά του συντρόφου θεωρούνταν θετικά, αργότερα όμως κατά την αντιμετώπιση ενός προβλήματος μετατρέπονται σε αρνητικά. Για παράδειγμα, ο αυθορμητισμός της συζύγου αρχικά ευχαριστεί το σύζυγο, στη συνέχεια ονομάζεται ανευθυνότητα.

Σίγουρα ο γάμος δεν είναι παράδεισος (Dreikurs, 1974, σελ. 112-113). Πολλά ζευγάρια θεωρούν το γάμο λιμάνι, που μπορούν εκεί να

κατασταλάζουν για μια ασφαλή ζωή. Όμως, μόλις καταλάβουν πως α πράγματα δεν είναι τόσο όμορφα όσο τα υπολόγισαν απογοητεύονται.

Όταν περάσει η περίοδος της εξιδανίκευσης τότε οι σύζυγοι κοιτάζουν ο ένας τον άλλον με έκπληξη (Ασπιώτης, 1980, σελ. 51). Πολλοί δεν αναγνωρίζουν αυτόν που είναι απέναντί τους ή θεωρούν τον εαυτό τους εξαπατημένο.

Όπως αναφέρθηκε η απομυθοποίηση του γάμου έρχεται μετά από τη συνειδητοποίηση πως τα πράγματα είναι κάπως διαφορετικά απ' ότι αρχικά πίστευε το ζευγάρι. Ο Ασπιώτης (ό.π., σελ.52) θεωρεί πως η κρίση αυτή έρχεται καθώς το ζευγάρι προσπαθεί να προσαρμοστεί στη νέα ζωή και στις νέες ευθύνες. Οφείλεται στην απόσταση εκείνου που πίστευαν ότι είναι ο γάμος, ή τους είχαν πει, από αυτό που πραγματικά είναι. Βρίσκονται μπροστά σε καταστάσεις που δεν είχαν υπολογίσει καλά, όπως η εργασία, τα οικονομικά προβλήματα, η ανατροφή των παιδιών. Για το γάμο χρειάζεται θάρρος (ό.π.), που κατά την περίοδο των αρραβώνων το ζευγάρι δεν είχε υπολογίσει πως χρειάζεται.

Ο Beck (1996, σελ.68) δίνει έναν ακόμα λόγο για την κρίση αυτή του γάμου. Θεωρεί πως οι υποσχέσεις που είχαν δοθεί πριν από το γάμο και τελικά αθετήθηκαν, φέρνουν την απογοήτευση. Οι σύζυγοι που αθετούν ξεκάθαρες υποσχέσεις θεωρούνται αδιάφοροι και προκαλούν στους συντρόφους τους αλλαγή των αντιλήψεών τους για αυτούς. Ακόμα κάποια μεμονωμένα αρνητικά περιστατικά μπορούν να οδηγήσουν στη σύγκρουση (ό.π., σελ. 72).

Η επανάληψη θα μπορούσε να θεωρηθεί ως παράγοντας για την απομυθοποίηση του γάμου (Vansteenwegen, 1995, σελ.114). μέσα στο

γάμο επαναλαμβάνονται συμπεριφορές και καταστάσεις. Οι συμπεριφορές αυτές εφόσον γίνονται αντιληπτές από τους συντρόφους, ενδέχεται να απογοητεύσουν και να ενοχλήσουν. Πριν από το γάμο μια συμπεριφορά του συντρόφου μπορεί να μην γίνει αντιληπτή από τον άλλον σύντροφο, καθώς δεν περνούν όλη την ημέρα μαζί. Στο γάμο όμως παρατηρούνται καλύτερα τα χαρακτηριστικά του συζύγου που ίσως οδηγήσουν στη απομυθοποίηση.

Ο μύθος εμποδίζει τα άτομα να δουν τα πράγματα όπως αληθινά είναι. Η Satir (1989, σελ. 171) θεωρεί πως τα νεαρά ζευγάρια πιστεύουν πως η ζωή τους θα λαμπρύνονταν με όσα θα έφερνε η αγάπη και ο γάμος όπως φροντίδα, ερωτική ικανοποίηση, παιδιά, υλικά αγαθά κ.ά.

Τα προβλήματα όμως που αναπόφευκτα εμφανίζονται, οδηγούν το ζευγάρι στην κρίση, στην απογοήτευση, στην αλλαγή συμπεριφοράς και αντιλήψεων μεταξύ των συζύγων, κάτι που απομακρύνει τους συντρόφους και κάνει προβληματική τη σχέση.

4.2. Σύγκρουση διαφορετικών αντιλήψεων

Οι συγκρούσεις ανάμεσα στα ζευγάρια μπορεί να οφείλονται στις διαφορετικές αντιλήψεις και πεποιθήσεις των δύο συζύγων. Ο Πιντέρης (1983, σελ.115) ονομάζει τις συγκρούσεις αυτές συγκρούσεις ιδεών ή αξιών. Οι διαφορές των δύο συντρόφων μπορεί να πηγάζουν από το διαφορετικό τρόπο που αντιλαμβάνονται ο ένας τον άλλον, αλλά ακόμα και τον εαυτό τους (Beck, 1996,σελ.77). Οι αντιλήψεις έχουν να κάνουν με το τι πιστεύει το κάθε άτομο για το σωστό, πώς έχει μεγαλώσει, πώς βλέπει τη ζωή και πώς τη φιλοσοφεί. Είναι αυτονόητο πως οι διαφορετικές αντιλήψεις μεταξύ των συζύγων είναι κάτι απολύτως φυσιολογικό. Κάθε άνθρωπος έχει το δικό του τρόπο σκέψης, τις δικές του πεποιθήσεις για τη ζωή. Κάθε ζευγάρι έχει κοινές ιδέες και χαρακτηριστικά, υπάρχουν όμως και θέματα που οι απόψεις είναι διαφορετικές. Όταν οι διαφορετικές αυτές ιδέες συζητιούνται μεταξύ των ζευγαριού, όταν ο ένας σέβεται την άποψη του άλλου, όταν υπάρχει αμοιβαία αποδοχή απόψεων τότε η σχέση του ζευγαριού δεν απειλείται.

Ο Πιντέρης (1983, σελ.116) υποστηρίζει πως το πρόβλημα στη σχέση εμφανίζεται όταν ο ένας δεν αντέχει τις διαφορετικές απόψεις του άλλου. Η διαφορετική δομή της προσωπικότητας του κάθε συντρόφου , δεν βοηθά το ζευγάρι να αντιληφθεί μια άλλη άποψη του συντρόφου του (Beck, 1996, σελ.79).

Αυτό που προσπαθούν συχνά οι σύζυγοι (Πιντέρης, ό.π., σελ.116) είναι να αλλάξει ο ένας τις απόψεις του άλλου. Όταν αυτό δεν είναι δυνατόν να γίνει, τότε οι σύζυγοι απομακρύνονται, αποξενώνονται. Για

4.3. Εξωπραγματικές προσδοκίες

Κάθε άτομο κατά τη διάρκεια μιας σχέσης και της συμβίωσης, έχει από το σύντροφό του κάποιες προσδοκίες. Περιμένει κάποια συγκεκριμένη συμπεριφορά και συγκεκριμένες αντιδράσεις. Οι προσδοκίες αυτές σύμφωνα με τον Beck (1996, σελ. 153) διαμορφώνονται στα πρώτα χρόνια της ζωής του ατόμου, βασίζονται σε παιδικές εμπειρίες. Έτσι, κάποιος μπορεί να μιμείται τη συμπεριφορά του πατέρα του και να περιμένει από το σύντροφό του να συμπεριφέρεται όπως η μητέρα του.

Ο Beck (ό.π., σελ.70) αναφέρει επίσης πως οι προσδοκίες διαμορφώνουν ένα «συμβόλαιο γάμου» το οποίο συνήθως δεν είναι σαφές. Συνήθως κάθε άτομο περιμένει από το σύντροφό του να είναι αφοσιωμένος, να μοιράζεται τα συναισθήματά του, να τον αποδέχεται, να του συμπαραστέκεται. Σε αντάλλαγμα είναι έτοιμος να κάνει κάθε θυσία για να ευχαριστήσει το σύντροφό του για όσα του δίνει.

Πολλές φορές όμως τα ζευγάρια περιμένουν πάρα πολλά ο ένας από τον άλλον. Προσδοκούν πράγματα που ίσως δεν είναι εύκολο να γίνουν. Όταν κάποιος δεν καταφέρνει να ανταποκριθεί στις προσδοκίες του συντρόφου του, τότε έρχεται η απογοήτευση και η μείωση της ποιότητας της σχέσης.

Προσδοκίες μεταξύ των συντρόφων (Satir, 1989, σελ.173) μπορεί να είναι συναισθηματική και οικονομική ασφάλεια, σεξουαλική ικανοποίηση, πλήρης αποδοχή κ.ά.

πολλούς είναι δύσκολο να αποδεκτούν τον σύντροφο τους όπως πραγματικά είναι και προσπαθούν να του επιβάλλουν τη δική τους «σωστή» άποψη για κάποιο θέμα (ό.π.).

Η μη αποδοχή των απόψεων του συζύγου, η προσπάθεια για επιβολή πεποιθήσεων, η αδυναμία συμβιβασμού και συζήτησης των διαφορετικών αντιλήψεων, οδηγεί στη σύγκρουση και τη δημιουργία απόστασης μεταξύ των συζύγων.

Ελάχιστα όμως ζευγάρια καταφέρνουν να ικανοποιήσουν τις προσδοκίες που έχουν. Έτσι, απογοητεύεται ο ένας από τον άλλον και οι συγκρούσεις αρχίζουν.

Κάποιες από τις εξωπραγματικές προσδοκίες που αναφέρουν οι Ο' Neil (1981, σελ.87) είναι η πίστη πως εφόσον υπάρχει αγάπη δεν θα υπάρχουν συγκρούσεις, ότι κάθε σύζυγος έχει κάθε δικαίωμα να περιμένει κάποια πράγματα από το σύντροφό του, πως το άτομο που παντρεύεται κάποιος είναι σε θέση να ικανοποιήσει όλες τις ανάγκες του.

Τα ζευγάρια πολλές φορές «χτίζουν στην άμμο παλάτια» (Blumenthal, 1998, σελ.37), κάνοντας όνειρα και δημιουργώντας προσδοκίες που δεν έχουν να κάνουν καθόλου με την πραγματικότητα.

Έτσι, η ξαφνική προσγείωση στην αληθινή κατάσταση του γάμου, τα πρακτικά προβλήματα του γάμου, όπως εμφανίζονται στη συνέχεια, και μη πραγματοποίηση των προσδοκιών όπως έχουν τεθεί, φέρνει το ζευγάρι σε δύσκολες καταστάσεις.

4.4 Έλλειψη επικοινωνίας

«Επικοινωνία είναι ίσως ο σημαντικότερος παράγοντας απ' όσους επηρεάζουν την υγεία και τις σχέσεις του ατόμου με τους άλλους» (Satir, 1989, σελ.104).

Έτσι καταλήγει η Virginia Satir στο βιβλίο της Πλάθοντας Ανθρώπους σε κεφάλαιο που αναφέρεται στην επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων. Η επικοινωνία αποτελεί μια σύνθετη διαδικασία ανταλλαγής μηνυμάτων, μέσα από την οποία το άτομο καλύπτει πολύ βασικές του ανάγκες όπως η γνωριμία με το περιβάλλον, η αυτοαντίληψη, η ενίσχυση της αυτοπεποίθησης, η αποδοχή και η προστασία από τους άλλους.

Η επικοινωνία (ό.π., σελ.72) καθορίζει τι είδους σχέσεις θα δημιουργήσει το άτομο και τι θα του συμβεί στη ζωή. Η επικοινωνία είναι κάτι που μαθαίνεται (ό.π., σελ.73). το άτομο μόλις έρθει στη ζωή, στην επαφή του με όσους το φροντίζουν, μαθαίνει όλα όσα συμβαίνουν γύρω του.

Έτσι, και στις ανθρώπινες σχέσεις, στις ανθρώπινες σχέσεις, στο γάμο, η επικοινωνία διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην έκβαση και την εξέλιξη της σχέσης αυτής.

Κάθε πράξη στη συζυγική σχέση είναι επικοινωνία (Vansteenwegen, 1995, σελ.81). Οι άνθρωποι στο γάμο είναι συνέχεια μαζί. Κάθε λέξη, κάθε κίνηση, κάθε συμπεριφορά αποτελεί μία μορφή επικοινωνίας μεταξύ των συζύγων.

Και ο Πιντέρης (1983, σελ.67) συμφωνεί πως η επικοινωνία παίζει πολύ κρίσιμο ρόλο ανάμεσα στο ζευγάρι.

Όσο όμως σημαντική κι αν είναι η επικοινωνία ανάμεσα στο ζευγάρι, φαίνεται πως πολλά από τα προβλήματα των παντρεμένων ζευγαριών οφείλονται στην ελλιπή επικοινωνία. Η στασιμότητα της επικοινωνίας μπορεί να οδηγήσει σε βαθύτερα προβλήματα, σε απογοήτευση και εχθρότητα μεταξύ των συζύγων (Beck, 1996, σελ.115).

Το χαμηλό επίπεδο επικοινωνίας μπορεί να οφείλεται σε πολλούς λόγους που θα εξεταστούν στη συνέχεια μαζί με τις μορφές επικοινωνίας που μπορεί να συναντηθούν σε μία επαφή μεταξύ δύο ή περισσότερων ατόμων.

4.4.1. Διαφορές στην επικοινωνία ανάμεσα στα φύλα

Έρευνες που έχουν γίνει με θέμα την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων, έχουν δείξει πως υπάρχουν διαφορές στον τρόπο που επικοινωνεί μία γυναίκα από τον τρόπο που επικοινωνεί ένας άντρας. Οι Maltz και Borker (στο Beck, 1996, σελ.130) υποστηρίζουν πως η σύζυγος υιοθετεί ένα πολιτισμικά «γυναικείο» στυλ ομιλίας, ενώ ο άντρας μιλά με το καθορισμένο «αντρικό» στυλ.

Ο Beck (1996, σελ.131-133) αναφέρει τις βασικότερες διαφορές στον τρόπο επικοινωνίας μεταξύ αντρών και γυναικών. Οι γυναίκες (ό.π.) έχουν την τάση να κάνουν συχνότερες ερωτήσεις σε μία συζήτηση, απ' ότι ένας άντρας. Θεωρούν τις ερωτήσεις τρόπο για να

συντηρήσουν τη συζήτηση και ίσως για να μην τις χαρακτηρίζει ο συνομιλητής τους αδιάφορες. Αντίθετα, ο άντρας χρησιμοποιεί τις ερωτήσεις μόνο όταν θέλει να αποσπάσει πληροφορίες. Οι γυναίκες (ό.π.) συνήθως συνδέουν αυτά που λει ο συνομιλητής τους με αυτά που οι ίδιες θέλουν να πουν. Οι άντρες δεν το κάνουν και ίσως δείχνουν αδιαφορία προς το συνομιλητή τους. Οι γυναίκες (ό.π.) θεωρούν την επιθετικότητα του συνομιλητή τους ως απειλή για τη σχέση. Οι άντρες θεωρούν την επιθετικότητα αλλά σαν μία μορφή συζήτησης.

Η επικοινωνία αναφέρεται σε δύο έννοιες: την οικειότητα και την ανεξαρτησία (Tannen, στο Dominian, 1998, σελ.68). Η οικειότητα έχει να κάνει με τις συναισθηματικές επαφές, τη στενή σχέση, τη συναίνεση και την αποφυγή εκδήλωση ανωτερότητας. Η ανεξαρτησία σχετίζεται με το γόητρο και την επιβολή απόψεων. Η Tannen (ό.π.) κατέληξε πως οι γυναίκες έχουν την τάση να εστιάζονται στην οικειότητα και οι άντρες στην ανεξαρτησία. Οι γυναίκες ασχολούνται περισσότερο με τις επαφές μέσα σε μια σχέση, ενώ οι άντρες ενδιαφέρονται κυρίως για τη θέση και τη δύναμη.

Στο γεγονός αυτό οφείλεται το ότι οι άντρες σε ιδιωτικές συζητήσεις μιλούν πολύ λιγότερο απ' ότι σε δημόσιες (ό.π., σελ.71). Οι άντρες μιλάνε προκειμένου να διατηρήσουν τη γοητεία και την ανεξαρτησία τους, να βρουν τρόπους να κρατήσουν την προσοχή στραμμένη επάνω τους.

Οι γυναίκες σε ιδιωτικές συζητήσεις (ό.π.) μιλούν περισσότερο και κάνουν πιο συχνά ερωτήσεις γιατί αναζητούν την ψυχοσυναισθηματική επαφή, τον τρόπο να δημιουργήσουν και να διατηρήσουν σχέσεις.

Έτσι λοιπόν, κάποια προβλήματα στην επικοινωνία να εξηγούνται με διαφορά στον τρόπο επαφής μεταξύ αντρών και γυναικών.

4.4.2. Μορφές επικοινωνίας

Όπως αναφέρθηκε στις προηγούμενες σελίδες κάθε πράξη μεταξύ του ζευγαριού αποτελεί επικοινωνία. Αυτό σημαίνει πως η επικοινωνία περιλαμβάνει κάθε είδους επαφή. Κυρίως η επαφή ανάμεσα σε δύο ανθρώπους γίνεται μέσω των λέξεων και των προτάσεων. Υπάρχει δηλαδή η λεκτική επικοινωνία.

Δύο άτομα όμως μπορούν να επικοινωνήσουν χωρίς να χρησιμοποιήσουν λέξεις. Έρχονται σε επαφή μέσα από τις λέξεις, τις κινήσεις, τις χειρονομίες.

4.4.2.1. Λεκτική επικοινωνία

Η λεκτική επικοινωνία είναι φανερό πως σημαίνει την επαφή μέσω των λέξεων. Ο Vansteenwegen (1995, σελ. 85) αναφέρει πως η λεκτική επικοινωνία είναι λεπτότερη και λεπτομερέστερη από το μη λεκτική. Είναι λογικότερη και έχει περισσότερες δυνατότητες. Μέσα από τις λέξεις κάποιος μπορεί να εκφράσει τη χαρά του, τη λύπη του, το θυμό του και όλα όσα αισθάνεται τη δεδομένη στιγμή. Η επαφή είναι ξεκάθαρη και άτομα καταλαβαίνουν ακριβώς τι συμβαίνει ανάμεσά τους.

4.4.2.2. Μη λεκτική επικοινωνία

Πρόκειται για την επικοινωνία μεταξύ δύο ή περισσότερων ανθρώπων με κάθε άλλο τρόπο εκτός από τις λέξεις. Στην περίπτωση αυτή για τη μεταφορά ενός μηνύματος χρησιμοποιούνται σημάδια.

Ο Vansteenwegen (1995, σελ.82) αναφέρει αυτού του είδους την επικοινωνία ως «αναλογική». Η μη λεκτική επικοινωνία μπορεί να αποτελέσει πολύ σημαντικό δείκτη για την ποιότητα της σχέσης ενός ζευγαριού (Dominian, 1998, σελ.81).

Η μη λεκτική επικοινωνία περιλαμβάνει όλες τις κινήσεις και τις εκφράσεις του σώματος και του προσώπου που μπορούν να στείλουν κάποιο μήνυμα χωρίς να χρειάζονται λέξεις. Κυρίως αποτελείται από:

i. Την έκφραση του προσώπου → η μιμική του προσώπου εκφράζει πολλά από αυτά που νιώθει και θέλει να εκφράσει ο άνθρωπος. Οι συσπάσεις των μυών του προσώπου δηλώνουν τι θέλει κάθε φορά κάποιος να πει. Με τα χρόνια οι εκφράσεις μένουν σταθερές στο πρόσωπο, κι έτσι αναγνωρίζουμε τους ανθρώπους με ήπια, πικρή, ανοιχτή ή κλειστή έκφραση (Vansteenwegen, 1995, σελ.83).

ii. Οι χειρονομίες, εκφράσεις του σώματος → το σώμα του ανθρώπου μπορεί να μεταφέρει με σαφήνεια μηνύματα που θέλει να στείλει. Η δύναμη της επικοινωνίας μέσω των χειρονομιών είναι μεγάλη καθώς για παράδειγμα μια ομάδα ατόμων με ειδικές ανάγκες, όπως οι κωφάλαλοι, έρχονται σε επαφή με τους συνανθρώπους τους μέσω της γλώσσας των νοημάτων, μέσα από τις κινήσεις των χεριών και του σώματος.

Ένας πολύ σημαντικός τρόπος επικοινωνίας μέσω του σώματος είναι το άγγιγμα. Όταν τα ζευγάρια χαίρονται το άγγιγμα μεταξύ τους, τότε η σχέση καλυτερεύει σε όλα τα επίπεδα (Satir, 1989, σελ.85). Υποστηρίζει επίσης πως το αγκάλιασμα είναι ένας ανθρώπινος τρόπος να πάρεις και να δώσεις στοργή. Το άγγιγμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εκφράσει θετικά συναισθήματα όπως φροντίδα, αναγνώριση, οικειότητα και σεξουαλικό ενδιαφέρον (Dominian, 1998, σελ.81). Το χάδι μπορεί να σημαίνει παρηγοριά, τρυφερότητα, αγάπη, ενθάρρυνση καθώς και σεξουαλική διέγερση (Vansteenwegen, 1995, σελ.85).

iii. Οπτική επαφή → οι Beier και Sternberg σε έρευνά τους ανακάλυψαν πως τα ζευγάρια με χαμηλό επίπεδο διαφωνίας εκδηλώνουν υψηλά επίπεδα αμοιβαίου κοιτάγματος (στο Dominian, 1998, σελ.81). Το κοιτάγμα αποτελεί ένα από τα πιο άμεσα μηνύματα οικειότητας προς τον άλλον.

iv. Ρυθμός → ο Vansteenwegen (1995, σελ.85) αναφέρει πως ο ρυθμός με τον οποίο κάποιος κάνει μια ενέργεια μπορεί να έχει σημασία για κάτι. Μπορεί η αυξημένη ή μειωμένη ταχύτητα που γίνεται κάτι μπορεί να θέλει να περάσει ένα μήνυμα.

Φαίνεται λοιπόν πως και η μη λεκτική επικοινωνία είναι πολύ σημαντική για τη σχέση, καθώς μέσω αυτής μπορούν να σταλούν μηνύματα καθοριστικά για την επαφή δύο ατόμων. Είναι ανοιχτή σε περισσότερες ερμηνείες, κάτι το οποίο σημαίνει πως ένα γλωσσικό μήνυμα μπορεί να μην ερμηνευτεί σωστά από τον παραλήπτη και να παρεξηγηθεί η σημασία του.

4.4.3. Προβλήματα επικοινωνίας

Καθημερινά ανάμεσα στα ζευγάρια παρατηρούνται παρεξηγήσεις που μπορεί να οδηγήσουν στη σύγκρουση. Ο Beck (1996, σελ.115) αναφέρει πως ακόμα και απλές συζητήσεις μπορεί να καταλήξουν σε ανταγωνισμό, σύγκρουση και περιφρόνηση. Όλα αυτά οφείλονται στα χαμηλά επίπεδα επικοινωνίας που χαρακτηρίζουν πολλά ζευγάρια.

Η ελλιπής επικοινωνία οδηγεί στις συνεχείς παρεξηγήσεις και κατά συνέπεια στη σύγκρουση και τη μείωση της ποιότητας της σχέσης. Οι κυριότεροι για τους οποίους ένα ζευγάρι έχει πρόβλημα στην επικοινωνία θα αναφερθούν στην συνέχεια.

4.4.3.1. Αρνητικός τρόπος σκέψης

Αρνητικός τρόπος σκέψης σημαίνει παρερμηνεία μηνυμάτων και λήψη αυθαίρετων και βιαστικών συμπερασμάτων. Η δύναμη του αρνητικού τρόπου σκέψης είναι πολύ μεγάλη. Πολλές φορές κάποιος μπορεί να εξηγήσει λανθασμένα τον τρόπο συμπεριφοράς του συντρόφου του και να απογοητευτεί, χωρίς όμως να ζητήσει εξηγήσεις για τους λόγους αυτής της συμπεριφοράς.

«Πέφτοντας στην παγίδα του διαβάσματος της σκέψης, οι αποκαρδιωμένοι σύζυγοι αποφεύγουν αυτόματα σε καταδικαστικά συμπεράσματα γύρω από την αιτία του προβλήματος» (Beck, 1996, σελ. 30).

Αποτέλεσμα των εσφαλμένων ερμηνειών είναι η απομάκρυνση του ενός συζύγου από τον άλλον. Ο ένας θα σκεφτεί πως ο σύντροφός του δεν ενδιαφέρεται για τη συναισθηματική του κατάσταση, ενώ και ο άλλος θα θεωρεί πως ο σύντροφός του νοιάζεται μόνο για τον εαυτό του. Σπάνια κάποιος σκέφτεται πως τα συμπεράσματα που έχει βγάλει δεν είναι σωστά και ίσως υπάρχουν και άλλες εξηγήσεις.

Τα ζευγάρια που δεν έχουν ιδιαίτερα καλές σχέσεις, έχουν πιο συχνά την τάση να παρεξηγούν ο ένας τον άλλον (Dominian, 1998, σελ.97). στους μη ευτυχισμένους γάμους η αρνητική συμπεριφορά και η αρνητική σκέψη εκδηλώνεται πιο συχνά και μάλιστα οι σύζυγοι είναι πιο ευαίσθητοι στα αρνητικά μηνύματα.

Ανάλογα με την συναισθηματική του κατάσταση, κάποιος ερμηνεύει αυτά παρατηρεί, και ίσως η ασάφεια αυτών των μηνυμάτων προκαλέσει σύγχυση. Όταν δηλαδή κάποιος είναι για ένα λόγο στεναχωρημένος, τότε κάθε ασαφές μήνυμα του συντρόφου του θα παρεξηγηθεί (Beck, 1996, σελ.38).

Η αρνητική σκέψη οδηγεί αναπόφευκτα σε γενικεύσεις. Δηλαδή από ένα μεμονωμένο περιστατικό ο σύζυγος να γενικεύσει την κατάσταση, να μεγαλοποιήσει το γεγονός και να φτάσει σε συμπεράσματα που ουδεμία σχέση έχουν με την πραγματικότητα.

Η παρερμηνεία της συμπεριφοράς του συντρόφου μπορεί να αποδεικτεί επικίνδυνη για τη σχέση του ζευγαριού, καθώς με τις συνεχείς παρεξηγήσεις οι δύο σύντροφοι απομονώνονται και κλείνονται στον εαυτό τους. Με τη λήψη λανθασμένων συμπερασμάτων,

δημιουργούνται καταστάσεις που προβληματίζουν ακόμα περισσότερο τη σχέση και οδηγούν σε συνεχείς συγκρούσεις.

4.4.3.2. Αδυναμία κατανόησης μηνύματος

Ένας από τους πιο συχνούς λόγους για τους οποίους ένα ζευγάρι αντιμετωπίζει προβλήματα στην επικοινωνία, είναι πως το μήνυμα που έστειλε κάποιος ερμηνεύτηκε από τον παραλήπτη με τελείως διαφορετική σημασία από αυτή που του έδωσε ο δότης.

Ο Πιντέρης (1983, σελ.64) αναφέρει πως είναι πολύ συχνό φαινόμενο πως άλλο μήνυμα εστάλη και άλλο μήνυμα ελήφθη. Πολλές φορές τα ζευγάρια φαίνονται σαν να μιλούν τελείως διαφορετικές γλώσσες (Beck, 1996, σελ.116). Χρησιμοποιούν τις ίδιες λέξεις, όμως τα μηνύματα που στέλνουν γίνονται αντιληπτά με τελείως διαφορετικές έννοιες.

Ο εγκέφαλος του ανθρώπου δουλεύει πιο γρήγορα από το στόμα, πολλές φορές μιλά με στενογραφική διατύπωση, με αποτέλεσμα ο συνομιλητής θα καταλάβει κάτι διαφορετικό από αυτό που ήθελε να πει (Satir, 1989, σελ.92).

Οι άνθρωποι που είναι συνεχώς ασαφείς και έμμεσοι στην ομιλία τους, κάνουν τους συντρόφους τους είτε να βγάζουν λάθος συμπεράσματα, είτε να αγνοούν αυτά που τους λένε. Έτσι δημιουργούνται παρεξηγήσεις μεταξύ του ζευγαριού, δεν κατανοεί ο ένας τι λει ο άλλος και δημιουργείται απογοήτευση.

Κάτι που αναφέρει ο Πιντέρης (1983, σελ.65) ως μεγαλύτερο πρόβλημα από τη μη κατανόηση του μηνύματος είναι το γεγονός πως κανένας από τους δύο συντρόφους δεν καταλαβαίνει πως έγινε η παρεξήγηση. Δηλαδή, ούτε ο δότης του μηνύματος κατάλαβε πως αυτό που είπε παρερμηνεύτηκε, ούτε ο παραλήπτης πως η σημασία του μηνύματος ήταν διαφορετική. Η Satir (1989,σελ.98) εξηγεί το φαινόμενο αυτό λέγοντας πως οι άνθρωποι στέλνουν μηνύματα με άτσαλο τρόπο, χωρίς να διεκρυνίζουν τι ακριβώς θέλουν να πουν και οι παραλήπτες κάνουν εικασίες για το τι πραγματικά εννοούν οι άλλοι.

Σύμφωνα με τον Beck οι λανθασμένοι αυτοί τρόποι επικοινωνίας κάνουν και τους δύο συζύγους να νιώθουν απογοητευμένοι»(Beck, 1996,σελ.116). Οι παρεξηγήσεις αυτές δυσχεραίνουν την σχέση και οξύνουν τα προβλήματα..

4.4.3.3. Διπλά μηνύματα

Ένας ακόμα λόγος που τα ζευγάρια αντιμετωπίζουν προβλήματα στην επικοινωνία είναι η έκφραση διπλών μηνυμάτων. Η Παπαντζάκη (χ.χ.) αναφέρει πως τα διπλά μηνύματα παράγονται μέσω της ασυμφωνίας της λεκτικής και μη λεκτικής επικοινωνίας.

Και ο Πιντέρης (1983, σελ. 65) αναφέρει πως πάντα σε μια επικοινωνία τα μηνύματα που στέλνονται είναι δύο. Το ένα μήνυμα είναι ο λόγος, και το άλλο ο τρόπος, το ύφος με το οποίο λέγεται το μήνυμα.

Πολλές φορές υπάρχει σύγκρουση ανάμεσα στα λεκτικά και μη λεκτικά μηνύματα. Κάποιος μπορεί να δηλώνει κάτι με τα λόγια

(Πιντέρης, ό.π.), όμως με όλα τα υπόλοιπα όμως δείχνει να εννοεί κάτι διαφορετικό. Μπορεί κάποιος να λει «καλημέρα», ανάλογα όμως με το ύφος του μπορεί να δηλώνει διαφορετικά πράγματα κάθε φορά. Η Satir (1989, σελ107) συμπληρώνει πως αν κάποιος δηλώνει αισθάνεται χάλια και χαμογελάει τότε στέλνει δύο μηνύματα.

Η Satir (ό.π.) παρατηρεί πως στις διαταραγμένες οικογένειες που γνώρισε, επικρατούσε η επικοινωνία με διπλά μηνύματα. Η αντίθεση ανάμεσα σε όσα λέγονται και όσα μηνύματα στέλνονται με την έκφραση του προσώπου και του σώματος, δημιουργεί σύγχυση και ένταση στο ζευγάρι. Η ασυμφωνία αυτή και η ύπαρξη κρυφών μηνυμάτων (Beck, 1996, σελ. 124) γεφυρώνει το χάσμα της επικοινωνίας ανάμεσα στο ζευγάρι.

Το άτομο συνήθως δεν έχει επίγνωση του ότι στέλνει διπλό μήνυμα. Έτσι, δημιουργούνται παρεξηγήσεις καθώς ο παραλήπτης δεν μπορεί να καταλάβει ποιο είναι τελικά το πραγματικό μήνυμα. Αποτέλεσμα είναι η απογοήτευση και η αποξένωση των συντρόφων.

4.4.3.4. Αντιφάσεις – Αντιθέσεις στα λόγια

Ο Vansteenwegen (1995, σελ.87-88) αναφέρει ως έναν ακόμα λόγο για τα προβλήματα στην επικοινωνία, το γεγονός ότι στις προτάσεις που χρησιμοποιούν τα άτομα για να στείλουν ένα μήνυμα, φάσκουν και αντιφάσκουν. Δηλαδή με ένα μήνυμα κάνουν δύο διαφορετικές δηλώσεις. Για παράδειγμα στην ερώτηση «θα θέλατε λίγο καφέ ακόμα;» κάποιος θα μπορούσε να απαντήσει «όχι ευχαριστώ αλλά γιατί όχι;». Αυτή η απάντηση μπορεί να προκαλέσει σύγχυση στον

παραλήπτη του μηνύματος, μπερδεύεται και δεν καταλαβαίνει το ζητούμενο, καθώς το μήνυμα ήταν ασαφές.

4.4.3.5. Επιδιώξεις – Αξίες – Ρόλοι που αντικρούονται

Οι άνθρωποι και τα μέλη της οικογένειας (Κατάκη, 1984, σελ.184-186) δυσκολεύονται να επικοινωνήσουν, επειδή αντιφατικά στοιχεία προσωπικών και κοινωνικών πεποιθήσεων συγκρούονται και εμποδίζουν την επικοινωνία. Συγκεκριμένα, οι προσωπικές επιδιώξεις, οι προσωπικοί στόχοι, έρχονται πολλές φορές σε σύγκρουση με τις επιδιώξεις και τους στόχους του συντρόφου τους ή τα μέλη της οικογένειάς του. Επίσης, οι προσωπικές αξίες και επιθυμίες μπορεί να είναι αντίθετες από κοινωνικές αξίες και πρέπει. Τέλος, πρόβλημα στην επικοινωνία μπορεί να υπάρξει λόγω της σύγκρουσης κοινωνικών ρόλων που αναλαμβάνει κάθε άνθρωπος. Η Κατάκη (ό.π.) αναφέρει πως στη σημερινή εποχή κανείς δεν φαίνεται να γνωρίζει ποιος είναι ο ρόλος του μέσα στην κοινωνία, την οικογένεια, τη σχέση του.

Και καταλήγει λέγοντας πως «οι εμπλοκές στην επικοινωνία μας σήμερα απορρέουν από την αμφισβήτηση και τις συγκρούσεις που αφορούν την κοινή μας πορεία με τους άλλους» (Κατάκη, 1984, σελ.186).

Όπως διαπιστώθηκε η επικοινωνία μεταξύ δύο ανθρώπων μπορεί να συναντήσει πολλά εμπόδια και να προκαλέσει δυσκολία στην επαφή του ζευγαριού.

Η Satir αναφέρει πως «όταν το προϊόν από τις συναλλαγές δύο συντρόφων είναι αμφιβολία, τότε αυτοί αρχίζουν να ανησυχούν για τον εαυτό τους και κρατούν αμυντική στάση μεταξύ τους» (Satir, 1989,σελ.103). Η παρερμηνεία ενός μηνύματος, η παρεξήγηση των λεγομένων του ενός συντρόφου, προκαλεί απογοήτευση και ο παραλήπτης του μηνύματος προσπαθεί να υπερασπίσει τον εαυτό του κρατώντας αμυντική στάση.

Τα προβλήματα στην επικοινωνία αποτελούν φαύλο κύκλο καθώς οι συνεχείς παρεξηγήσεις και η αμυντικότητα των συντρόφων δεν αφήνουν περιθώρια ώστε τα μηνύματα να σταλούν και να παραληφθούν όπως πραγματικά εννοούνται.

Ο Beck (1996, σελ. 119) αναφέρει πως με αυτόν τον τρόπο οι παρεξηγήσεις αυξάνονται ακόμα περισσότερο, καθώς παρεμβαίνουν και προσωπικά κίνητρα, όπως να αποδείξει την υπεροχή του ο ένας στον άλλον.

Όλη αυτή η κατάσταση προκαλεί ανεπανόρθωτο πλήγμα στη σχέση του ζευγαριού καθώς μεταξύ των δύο συντρόφων δεν υπάρχει συνεννόηση. Η απογοήτευση είναι εμφανής και οι συγκρούσεις ολοένα και πιο συχνές. Χαρακτηριστικά ο Dominian (1998, σελ.80) αναφέρει πως η ανικανότητα στην επικοινωνία αποξενώνει τους συζύγους και διαβρώνει βαθιά την αγάπη του ενός για τον άλλον.

6. Εργασία- Χρήματα – Νοικοκυριό

α. Εργασία

Η εργασία μπορεί να αποτελέσει ένα πνευματικό επίτευγμα, καθώς προσφέρει πληρότητα στους συζύγους που τους βοηθά να αναπτυχθούν σαν άτομα και σαν ζευγάρι (Blumenthal, 1987, σελ.47).

Όμως έχει παρατηρηθεί πως η εργασία μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο στις σχέσεις του ζευγαριού. Οι μεγάλες αλλαγές αναφορικά με την εργασία του ζευγαριού παρατηρούνται καθ' όλη τη διάρκεια του 20ου αιώνα και ιδιαίτερα μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ως τότε επικρατούσε το παραδοσιακό μοντέλο που ήθελε τον άντρα προμηθευτή και τη γυναίκα να μένει στο σπίτι φροντίζοντας το σπίτι και τα παιδιά. Στη συνέχεια ολοένα και περισσότερες γυναίκες αρχίζουν να εργάζονται.

Ο Dominian (1998, σελ.206) αναφέρει πως έρευνες στη Μ. Βρετανία έδειξαν πως μεταξύ 1989 και 1991 το 74% των γυναικών με παιδιά είτε υποαπασχολούνται είτε απασχολούνται πλήρως, όταν μεταξύ 1979 και 1981 το ποσοστό ήταν σαφώς μικρότερο (γύρω στο 60%). Εξίσου και στις ΗΠΑ το ποσοστό απασχόληση είναι υψηλό (ό.π.).

Με την εργασία της γυναίκας πολλές έρευνες έδειχναν πως είχαν αρνητικά αποτελέσματα για το γάμο (ό.π.). Στη συνέχεια όμως διαπιστώθηκε πως η εργασία της γυναίκας δεν σχετίζεται άμεσα με την αύξηση των διαζυγίων ή των συζυγικών συγκρούσεων.

Η Hochschild (στο Kimmel και Messuer, 1998, σελ.515) αναφέρει πως μετά από οκταετή έρευνα με γυναίκες που εργάζονταν, διαπίστωσε

πως η εργασία δεν εξηγεί γιατί μερικοί γάμοι είναι ευτυχισμένοι και άλλοι όχι.

Κάποια όμως προβλήματα ίσως οφείλονται στο θέμα της εργασίας της των συζύγων. Αν ο ένας σύζυγος δεν εργάζεται, ίσως νιώθει ματαιωμένος και παγιδευμένος (Blumenthal, 1987, σελ.48). Νιώθει πως δεν μπορεί να προσφέρει στο γάμο και θεωρεί πως απέτυχε προσωπικά.

Η αποφυγή συγκρούσεων θα εξαρτηθεί από δύο παράγοντες (Dominian, 1998, σελ.207). Από τη στάση του άντρα απέναντι στη γυναίκα και από την ανταγωνιστικότητα της γυναίκας απέναντι στον άντρα. Σε περίπτωση που ο άντρας δεν είναι ευαίσθητος και υποστηρικτικός απέναντι στην εργασία της γυναίκας, τότε αυτή ίσως νιώσει ματαίωση (ό.π., σελ.208). Ο Dreikurs (1974, σελ.157) αναφέρει πως μερικοί άντρες δεν βλέπουν με θετικό τρόπο την εργασία της γυναίκας, καθώς το θεωρούν προσωπική ταπείνωση.

Από την άλλη, η γυναίκα ίσως δείξει ανταγωνιστικό χαρακτήρα απέναντι στον άντρα (Dominian, 1998, σελ.207) επιδιώκοντας αυτοεπιβεβαίωση με μια μεγαλύτερη καριέρα από αυτόν.

Έτσι, η εργασία των συζύγων και ιδιαίτερα της γυναίκας – αφού μόλις τα τελευταία χρόνια η γυναίκα βγήκε στον εργασιακό χώρο, μετά από τις αλλαγές στις κοινωνικές δομές – μπορεί να επηρεάσει τη σχέση του ζευγαριού και να δημιουργήσει προβλήματα σε αυτή, μόνο όταν οι δύο σύντροφοι σκέφτονται την εργασία του ενός ή του άλλου ως εμπόδιο για τη σχέση ή ακόμα και για την προσωπική τους εξέλιξη.

β. Χρήματα

Τα χρήματα αποτελούν έναν αντικειμενικό παράγοντα για την κάλυψη των βασικών αναγκών της οικογένειας. Τα χρήματα είναι η βάση για όσα θέλει να κάνει η οικογένεια (Dominian, 1998,σελ.208), οπότε και αποτελούν θεμελιακό παράγοντα για την ευτυχία τους.

Τα προβλήματα που σχετίζονται με χρήματα έχουν να κάνουν κυρίως με τρία κυρίως ζητήματα: την οικονομική δυσχέρεια, τις προσδοκίες των συζύγων για θέματα σχετικά με τα χρήματα και τη σχέση δύναμης του ζευγαριού.

Οι οικονομικές δυσκολίες οδηγούν στην αδυναμία κάλυψης των βασικών αναγκών της οικογένειας. Αυτό αναπόφευκτα φέρνει προβλήματα στις σχέσεις των συζύγων. Ο Dreikurs (1974, σελ.155) αναφέρει πως συχνά οι οικονομικές δυσκολίες έγιναν αιτία για τη κατάρρευση ενός γάμου. Οι έρευνες έδειξαν πως η οικονομική πίεση (Dominian, 1998, σελ.208), μπορεί να οδηγήσει το ζευγάρι σε απομάκρυνση και έλλειψη προσοχής μεταξύ του ζευγαριού. Και η Hockschild (1998, σελ.516) συμπληρώνει πως ένας ευτυχισμένος γάμος υποστηρίζεται από ζευγάρια με οικονομική ευχέρεια.

Φυσικά, αυτό δεν σημαίνει πως οι οικονομικές δυσκολίες πάντα οδηγούν σε συγκρούσεις. Πολλές φορές οι οικονομικές δυσκολίες έφεραν το ζευγάρι πιο κοντά, στην προσπάθεια να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα αυτά (Dreikurs, 1974, σελ.155).

Το δεύτερο ζήτημα αφορά στις μη εκπληρούμενες προσδοκίες των συντρόφων. Πολλές φορές οι γυναίκες νιώθουν άσχημα απέναντι στην αδυναμία του συζύγου τους να τις συντηρήσουν οικονομικά. Ο Dreikurs (ό.π., σελ.156) αναφέρει πως οι γυναίκες θεωρούν την αδυναμία αυτή προσωπική προσβολή και παραμέληση της οικογένειας. Άλλες πάλι θεωρούν έλλειψη αγάπης από το σύζυγό τους την ανικανότητα να τις συντηρήσει οικονομικά (Dominian, 1998, σελ.208).

Από την άλλη, ο άντρας νιώθει ταπείνωση και αποτυχία που δεν μπορεί να ανταπεξέλθει στις ανάγκες της οικογένειας. Επίσης, ένας άντρας μπορεί να νιώσει πως τον αγαπούν μόνο για τα χρήματα (ό.π.). Εκτός από προσωπική αποτυχία, όπως αναφέρει ο Dreikurs (1974,σελ.156), ο άντρας νιώθει πολύ έντονα και την προσβολή του κοινωνικού του γοήτρου και της υπερηφάνειας του.

Τέλος, τίθεται το ζήτημα της εξουσίας ανάλογα με την οικονομική ευχέρεια. Το χρήμα δίνει δύναμη σ' αυτόν που το κατέχει (Dominian, ό.π.). Ο Pittman (1995, σελ.303) αναφέρει πως τα ζευγάρια συχνά θεωρούν πως αυτός που φέρνει τα περισσότερα χρήματα στο σπίτι, αυτός έχει και το μεγαλύτερο δικαίωμα στο να τα διαχειρίζεται.

Σύμφωνα με τον Dominian (ό.π.) στις παραδοσιακές οικογένειες τον οικονομικό έλεγχο είχε αποκλειστικά ο άντρας. Με την είσοδο όμως της γυναίκας στην εργασία άρχισε και αυτή να διεκδικεί την οικονομική διαχείριση. Στα σημερινά ζευγάρια παρατηρείται το φαινόμενο του αυτονόητου δικαιώματος στον οικονομικό έλεγχο, του

ενδιαφέροντος στην ισότιμη οικονομική σπατάλη και μίας διάθεσης ανταγωνισμού (Beck, 1996, σελ.166).

Όλα αυτά συνδέονται με το αίσθημα επιβεβαίωσης και υπεροχής μεταξύ των συζύγων, που ο μόνος δρόμος που οδηγούν είναι η σύγκρουση.

γ. Νοικοκυριό

Το σπίτι, η οικία είναι ένα σύμβολο για το γάμο. Εκεί βιώνεται η συντροφική αγάπη, εκεί στεγάζεται η οικογένεια.

Ένα ζήτημα που ίσως που ίσως προβληματίζει την σχέση του ζευγαριού είναι η κατανομή των εργασιών στο σπίτι. Η κατανομή των εργασιών αναφέρεται ως παράγοντας για την ευτυχία των ζευγαριών (Dominian, 1998, σελ.203).

Στις παραδοσιακές οικογένειες οι εργασίες στο σπίτι ήταν αποκλειστικά υπόθεση της γυναίκας. Όμως σήμερα, καθώς η γυναίκα εργάζεται, ζητά βοήθεια από το σύζυγό της στις δουλειές του σπιτιού αφού ο χρόνος της είναι περιορισμένος.

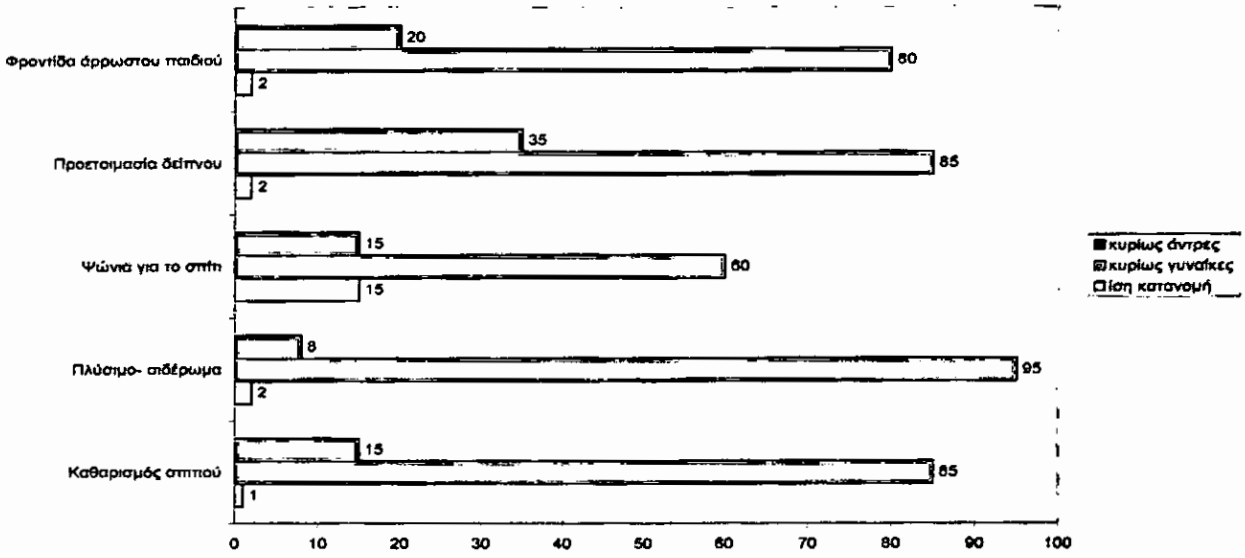
Ακόμα όμως οι άντρες δεν είναι έτοιμοι να μοιραστούν τις δουλειές με τη γυναίκα. Οι άντρες τρομοκρατούνται στην ιδέα να πλύνουν ένα πιάτο, ενώ δεν έχουν πρόβλημα να κάνουν βαριές χειρωνακτικές δουλειές (Pittman, 1995, σελ.307).

Η Hockschild (1998, σελ.517) αναφέρει πως οι άντρες συμμετείχαν σε δουλειές του σπιτιού, δήλωναν κουρασμένοι καθώς δεν μπορούσαν να ανταπεξέλθουν και στην εργασία τους και στη δουλειές στο σπίτι. Επισημαίνει όμως (ό.π.) πως ελάχιστοι δέχτηκαν να

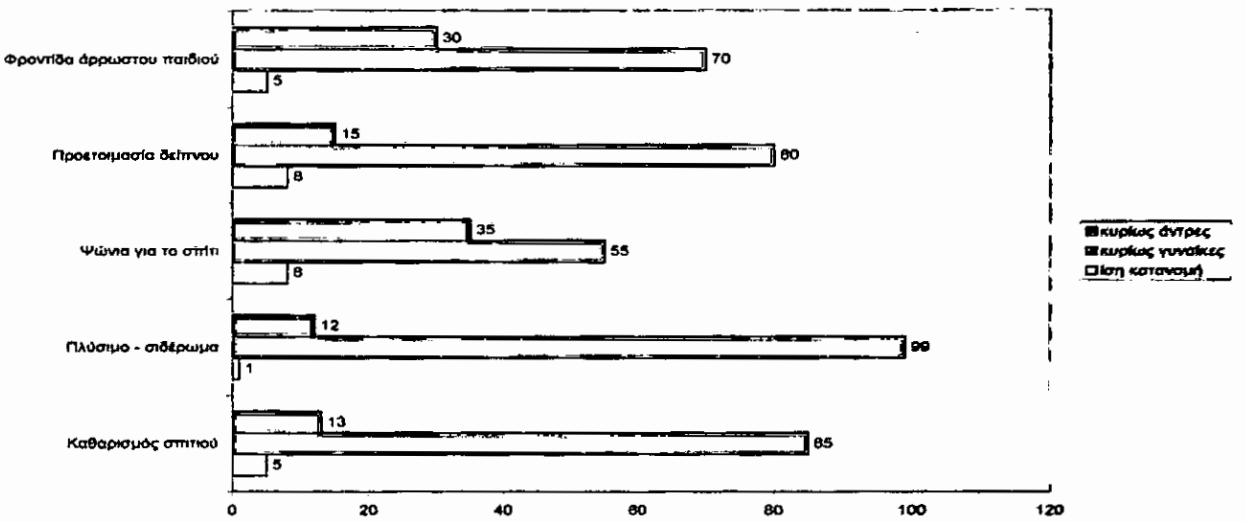
βοηθήσουν στο σπίτι, άλλοι κατηγορηματικά και άλλοι δείχνοντας με λόγια κατανόηση στο σύζυγο.

Η Παπαδιώτη – Αθανασίου (1999,σελ.165) υποστηρίζει πως παρ' όλο που οι πιο σημαντικές σχέσεις είναι συμμετρικές και ισότιμες απ' ότι στο παρελθόν, στο ζήτημα των εργασιών στο σπίτι ακόμα επικρατεί ακόμα ανισότητα. Αναφέρει (ό.π.) πως οι γυναίκες που έχουν την ευθύνη για το σπίτι και τα παιδιά, αναλαμβάνουν συνήθως επαγγέλματα μειωμένης ευθύνης. Επίσης, ο χρόνος των γυναικών που εργάζονται και φροντίζουν το σπίτι είναι σαφώς λιγότερος από τον αντίστοιχο χρόνο που διαθέτουν οι άντρες. Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνεται ο χρόνος που διαθέτουν άντρες και γυναίκες για τις οικογενειακές υποχρεώσεις.

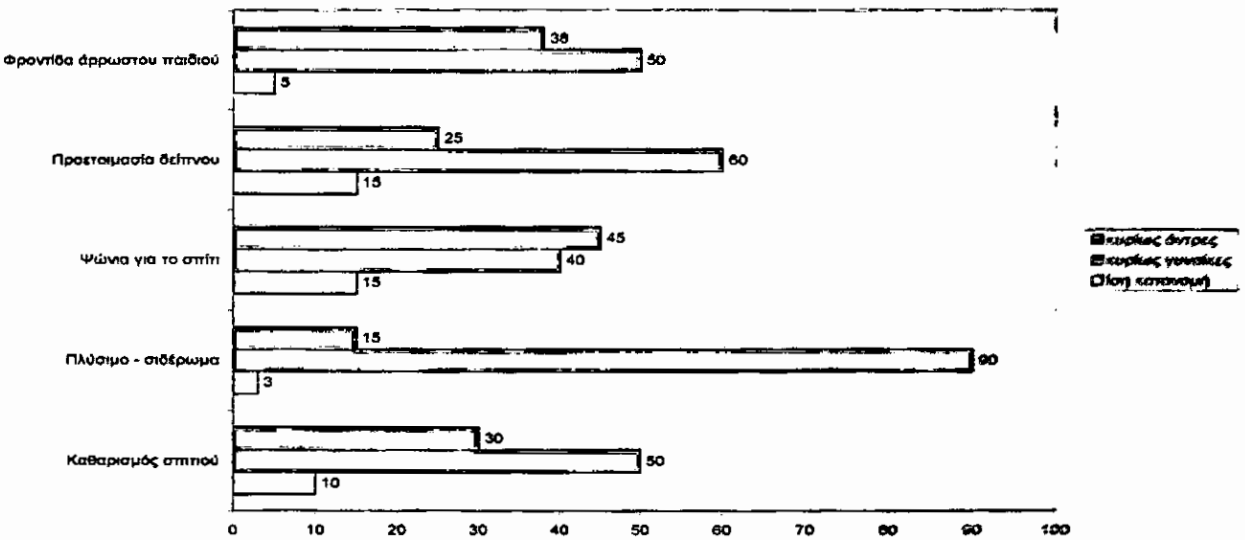
Εκτός εργατικού δυναμικού

Μερική απασχόληση

Πλήρης απασχόληση

Οι γυναίκες νιώθουν πιεσμένες και θλιμμένες όταν ο άντρας δεν βοηθά στις εργασίες του σπιτιού (Dominian, 1998, σελ.203).

Η άνιση κατανομή των εργασιών στο σπίτι ίσως δημιουργήσει πρόβλημα στο ζευγάρι, όμως ακόμα και σήμερα δεν είναι πολλές οι γυναίκες που απαιτούν βοήθεια από το σύζυγό τους. Ο παραδοσιακός δεσμός της γυναίκας με τη φροντίδα του σπιτιού είναι ακόμα έντονος, με αποτέλεσμα να μην δημιουργούνται σοβαρές συγκρούσεις για αυτόν τον λόγο.

4.6. Έλλειψη ισότητας – αυτονομίας – ορίων

α. Έλλειψη ισότητας

Η Satir αναφέρει πως «η ισότητα βασίζεται στο να δίνει κανείς αξία στον εαυτό του και στο να είναι αληθινά υπεύθυνος πατώντας γερά στα δύο του πόδια.» (Satir, 1989, σελ.372).

Σε παλιότερες εποχές το θέμα ισότητας μεταξύ των συζύγων δεν ετίθετο καν. Ο άντρας είχε τον απόλυτο έλεγχο και απλώς υπάκουε στις εντολές του συζύγου. Ο Vansteenwegen (1995, σελ. 45) αναφέρει πως παλιότερα δεν υπήρχε ισάξια σχέση. Οι άντρες είχαν το δικαίωμα ν' αποκτούν ό,τι ήθελαν, ενώ οι γυναίκες έπρεπε να απαρνηθούν και να θυσιάσουν τις ανάγκες τους (Napier, 1997, σελ.129).

Το μοντέλο γάμου ισάξιας σχέσης είναι σχετικά καινούργιο. Με τις αλλαγές που έγιναν στις κοινωνικές δομές οι ρόλοι των δύο συζύγων πήραν μια διαφορετική μορφή. Η Παπαδιώτη – Αθανασίου (1999, σελ.98) αναφέρει πως στη σημερινή εποχή ο γάμος έχει περάσει από επίπεδο κοινωνικού θεσμού σε επίπεδο σχέσης. Δηλαδή τα ζευγάρια παντρεύονται μετά από προσωπική επιλογή και όχι απλά από υπακοή στους κοινωνικούς κανόνες. Επίσης, η αφύπνιση του γυναικείου κινήματος έδωσε την ώθηση για αλλαγές στις κοινωνικές δομές και τους ρόλους των δύο συζύγων μέσα στο γάμο.

Στις παραδοσιακές οικογένειες η γυναίκα είχε αποδεκτεί τον κατώτερο ρόλο που είχε και έτσι ανάμεσα στους συζύγους δεν υπήρχε πρόβλημα. Στη σημερινή εποχή όμως η ανισότητα στο ζευγάρι προκαλεί

συγκρούσεις καθώς η γυναίκα δεν ανέχεται πλέον να υποβιβάζεται από τον άντρα.

Παρ' όλη την αλλαγή στην κοινωνική δομή ακόμα και σήμερα παρατηρούνται φαινόμενα ανισότητας ανάμεσα στο ζευγάρι. Ακόμα κάποια προαιώνια στερεότυπα μένουν ακλόνητα στη θέση τους (Napier, 1997, σελ.129). Και ο Blumenthal (1987, σελ.30) αναφέρει πως η έλλειψη ισότητας στα σημερινά ζευγάρια οφείλεται κυρίως στα πρότυπα που έχουν υιοθετήσει οι σημερινοί νέοι από τους παλιότερους.

Έτσι, δεν υπάρχει ακόμα πλήρης εκπαίδευση όσον αφορά στην ισότητα μεταξύ των συζύγων. Κατάλοιπα από τις προηγούμενες γενιές δημιουργούν συγκρούσεις στο ζευγάρι, καθώς το φαινόμενο της ανισότητας επισημαίνεται ιδιαίτερα στη σημερινή εποχή.

Πολλά ζευγάρια προσπαθούν να εξασφαλίσουν την ισότητα μέσα από προγραμματισμένες ενέργειες όπως η διατήρηση χωριστών λογαριασμών ή η αυστηρή κατανομή εργασιών ώστε να μην δημιουργούνται παρεξηγήσεις (Pittman, 1995, σελ.295). Ούτε αυτός ο τρόπος όμως δεν βοηθά το ζευγάρι, αφού το αποξενώνει και δημιουργεί μεταξύ των συντρόφων απόσταση.

Πολλά ζευγάρια πάλι έχουν λανθασμένη εικόνα για το τι ακριβώς είναι ισότητα μεταξύ τους. Ισότητα δεν σημαίνει πως όταν αρέσει κάτι στον έναν πρέπει να αρέσει απαραίτητα και στον άλλον, ούτε ό,τι κάνει ο ένας πρέπει να το κάνει και ο άλλος.

Ο Pittman (ό.π.) αναφέρει πως ισότητα υπάρχει όταν και οι δύο σύντροφοι συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων και στην αμοιβαία απόφαση πως η σχέση είναι πιο σημαντική από οτιδήποτε άλλο. Ισότητα

σημαίνει πως δύο άνθρωποι είναι διαφορετικοί αλλά και ισάξιοι (Vansteenwegen, 1995, σελ. 46). Οι σκέψεις του ενός, οι πράξεις, τα συναισθήματα, η ζωή, ο χρόνος έχουν όλα την ίδια αξία με τον άλλον. Όταν όλα τα παραπάνω δεν ισχύουν τότε το ζευγάρι οδηγείται στη σύγκρουση και στα προβλήματα.

Η έλλειψη ισότητας έχει να κάνει άμεσα με την άσκηση εξουσίας και δύναμης μέσα στο ζευγάρι. Δύναμη είναι η ικανότητα να κάνεις τους άλλους να συμπεριφέρονται όπως θέλει κάποιος, μια στάση που συχνά υιοθετούν οι σύζυγοι απέναντι στις συζύγους τους (Napier, 1997, σελ.175).

Οι Cromwell και Olson (στο Napier, ό.π.) περιγράφουν αρκετές πλευρές της οικογενειακής δύναμης:

- α) **βασικές διαστάσεις της δύναμης** → οι προσωπικές ιδιότητες που επιτρέπουν την άσκηση της δύναμης,
- β) **διαδικασίες της άσκησης δύναμης** → ο τρόπος με τον οποίο το ζευγάρι εκφράζει τη δύναμη,
- γ) **συνέπειες της δύναμης** → αποτελέσματα της λήψης αποφάσεων.

Ο Broderick (στην Παπαδιώτη- Αθανασίου, 1999, σελ. 164-165) αναφέρει τρεις τύπους οικογένειας ως προς την πολιτική άσκησης εξουσίας:

- α) **το ανταγωνιστικό παράδειγμα** → κάθε μέλος επιδιώκει το δικό του συμφέρον χωρίς να ενδιαφέρεται για το συμφέρον των άλλων. Υπάρχουν έντονες ατομικές διεκδικήσεις και ανταγωνισμοί.
- β) **το παράδειγμα με βάση την αρχή της συνεργασίας** → το συλλογικό συμφέρον υπερβαίνει το ατομικό. Υπάρχουν συγκεκριμένοι

κανόνες, οι οποίοι καθορίζονται βάση των αναγκών κάθε μέλους που λαμβάνουν υπ' όψιν τους οι υπόλοιποι.

γ) το παράδειγμα με βάση την αρχή της αμοιβαίας κατανόησης → οι κανόνες στηρίζονται στις βασικές αρχές της οικογένειας. Εφαρμόζεται από οικογένειες με υψηλό επίπεδο ωριμότητας. Επικρατεί αμοιβαίος σεβασμός αναγκών.

Όπως διαπιστώθηκε ακόμα και στη σημερινή εποχή υπάρχουν ζευγάρια που αντιμετωπίζουν προβλήματα λόγω της έλλειψης ισότητας μέσα στη σχέση. Άλλα ζευγάρια δεν έχουν κατανοήσει τη σημασία της ισότητας και με λάθος τρόπους προσπαθούν να την εξασφαλίσουν

Η ανισότητα και η επιβολή εξουσίας μέσα στη σχέση προκαλεί συγκρούσεις καθώς τα σημερινά ζευγάρια απομακρύνονται ολοένα και περισσότερο από τα παλιότερα κοινωνικά στερεότυπα.

β. Καταπάτηση ορίων

Σύμφωνα με τη συστημική θεωρία η οικογένεια αποτελεί ένα ψυχοδυναμικό σύστημα με κανόνες, στόχους, δομή, σχέσεις και αλληλεπιδράσεις (Ζαφείρης, Ζαφείρη, Μουζακίτης, 1999, σελ.71). είναι ένα πολύπλοκο προσαρμοστικό σύστημα δυναμικών σχέσεων (ό.π.).

Η οικογένεια είναι ένα αυτόνομο σύστημα, μέρος του γενικότερου υπερσυστήματος όπως της κοινωνίας, της ανθρωπότητας. Χωρίζεται σε υποσυστήματα όπως του ζευγαριού, των παιδιών, των γονέων.

Η Παπαδιώτη- Αθανασίου (1999, σελ.149) αναφέρει πως το υποσύστημα των συζύγων δημιουργείται όταν δύο άτομα αντίθετου φύλου συνδέονται με σκοπό τη δημιουργία οικογένειας. Το υποσύστημα των συζύγων παρέχει στα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας ένα μοντέλο αλληλεπίδρασης που διδάσκει οικειότητα και δέσμευση (Ζαφείρης, Ζαφείρη, Μουζακίτης, ό.π.).

Όπως είναι φυσικό κάθε σύστημα προκειμένου να ξεχωρίζει από κάποιο άλλο διακρίνεται από φυσικά ή νοητά όρια. Τα όρια του συστήματος της οικογένειας έχουν να κάνουν με τις ειδικές εμπειρίες και πληροφορίες που μοιράζεται η οικογένεια, όταν τις βλέπει έξω από αυτή (Skinner, στην Παπαδιώτη- Αθανασίου, 1999, σελ.97).

Οι Ζαφείρης, Ζαφείρη, Μουζακίτης (1999, σελ.71) υποστηρίζουν πως τα όρια της οικογένειας αναφέρονται στις διαδικασίες του «μαζί» και «χωριστά», οι οποίες βρίσκονται σε αλληλεπίδραση.

Η διάκριση των ορίων αυτών επισημαίνεται κυρίως στο υποσύστημα των συζύγων.

Το ζευγάρι αποτελείται κυρίως από τρία μέρη (Satir, 1989, σελ.175): το εγώ, το εσύ και το εμείς. Δηλαδή δύο άτομα, τρία μέρη, το καθένα όμως εξίσου σημαντικό.

Ο Minuchin (στην Παπαδιώτη- Αθανασίου, 1999, σελ.156) διακρίνει δύο μέρη στην ταυτότητα του υποσυστήματος του ζευγαριού:

α) την συναίσθηση του ανήκειν, ότι δηλαδή το ζευγάρι είναι μαζί

β) τη συναίσθηση ότι είναι χωριστά

Και ο Clulow (ό.π.) αναφέρει πως ο γάμου εμπεριέχει την ταυτότητα «αυτού» και «αυτής» αλλά και μία τρίτη ταυτότητα, συνδυαστική «αυτού» και «αυτής».

Κάθε ζευγάρι στην αρχή της σχέσης του διαμορφώνει την ταυτότητά του ως ζευγάρι, οριοθετεί το «εμείς», διατηρώντας και τις προσωπικές τους ταυτότητες.

Η καθορισμός των ορίων αυτών και η διατήρησή τους είναι ένα πολύ λεπτό ζήτημα που χρειάζεται ιδιαίτερα λεπτούς χειρισμούς. Παρατηρείται συχνά σε ζευγάρια η καταπάτηση και κατάργηση των ορίων απέναντι σε κάποια από τις τρεις ταυτότητες του ζευγαριού. Οι σύντροφοι νιώθουν έμφυτη την ανάγκη να βρίσκονται μαζί αλλά και χωριστά. Η αυτονομία είναι μια πολύ σημαντική ανάγκη του ανθρώπου. Ο Πιντέρης (1983, σελ.16) θεωρεί πως το άτομο για να αναπτύξει το δυναμικό του χρειάζεται αυτονομία.

Η καταπάτηση των προσωπικών ορίων οδηγεί τη σχέση σε ασφυξία και προβληματικές καταστάσεις. Αλλά και ο υπερβολικός βαθμός αυτονομίας ίσως οδηγήσει τους συζύγους σε αυτονομία ίσως οδηγήσει τους συζύγους σε αποξένωση. Η συλλογική ταυτότητα του

ζευγαριού υπερισχύει της ατομικής και μπορεί να πνίξει την έκφραση ατομικών διαφορών (Clulow, ό.π.). Από την άλλη, η ατομικότητα μπορεί να υποστηριχθεί τόσο έντονα, ώστε να μην υπάρχει δέσμευση απέναντι στο ζευγάρι.

Η Satir (στο Πιντέρης, 1983, σελ.140) υποστηρίζει πως όσο ωραία και αν αισθάνεται ένα ζευγάρι όταν αγκαλιάζεται, αν μείνουν πολύ ώρα έτσι θα αρχίσουν να ιδρώνουν, να ζεσταίνονται και στο τέλος η ικανοποίηση θα γίνει πνίξιμο.

Πολλοί σύζυγοι έχουν τη συνήθεια να θεωρούν το σύντροφό τους όχι σαν αυτόνομο «υποκείμενο» αλλά σαν αντικείμενο επιβράβευσης (Napier, 1997, σελ.132). Αν η «αντικειμενοποίηση» είναι έντονη τότε η αυθύπαρκτη προσωπικότητα του συζύγου μπορεί να εξαφανιστεί μπροστά στις ανάγκες του «εμείς». Όταν η διαμόρφωση του «εμείς» εμποδίζει την διασφάλιση της ατομικότητας του κάθε μέλους, αλλά και αντίστροφα, τότε ανάμεσα στο ζευγάρι τα όρια είναι κλειστά και δεν υπάρχει συναισθηματική σχέση και επαφή μεταξύ τους. Όταν τα όρια καταπατούνται οι σύζυγοι νιώθουν ανησυχία, εμφανίζονται δυσλειτουργίες και δυσκολίες προσαρμογής.

Είναι πολύ δύσκολο να διατηρηθούν οι ισορροπίες ανάμεσα στην ανάγκη για αυτονομία και την ανάγκη για συνεξάρτηση του ζευγαριού. Και όταν τελικά τα όρια δεν καταφέρνουν να κρατηθούν από το ζευγάρι, οι συγκρούσεις και τα προβλήματα είναι αναπόφευκτα καθώς υπάρχει αντίθεση αναγκών.

4.7. Σεξουλικές Σχέσεις

Εκτός από τη γενική επαφή του ζευγαριού, όπως η ομιλία, η επικοινωνία κ.λ.π., η σεξουαλική επαφή αποτελεί πολύ σημαντική δύναμη ώστε να κρατηθεί η σχέση ζωντανή. Είναι μία ισχυρή εκδήλωση αγάπης και αφοσίωσης μεταξύ των συντρόφων. Ο Beck (1996, σελ.164) υποστηρίζει πως κανένα άλλο στοιχείο δεν κρύβει τόσες πολλές συμβολικές σημασίες. Η καλή σεξουαλική ζωή είναι ενδεικτικό της υγιούς σχέσης ανάμεσα στο ζευγάρι.

Σε μερικές σχέσεις όμως τα προβλήματα στη σεξουαλική επαφή μπορεί να γίνουν αίτια για περισσότερα προβλήματα και δημιουργία συγκρούσεων. Ένα ζευγάρι μπορεί να αντιμετωπίζει προβλήματα στη σεξουαλική σχέση για διάφορους λόγους που θα αναφερθούν στη συνέχεια.

Μια σοβαρή αιτία που δημιουργεί προβλήματα στη σεξουαλική ζωή του ζευγαριού είναι τα ταμπού που χαρακτηρίζουν τους δύο συντρόφους. Μέχρι και πρόσφατα η σεξουαλική πράξη θεωρούνταν αμαρτία και κατακριτέα. Όλοι οι σεξουαλικά ανικανοποίητοι στο γάμο έχουν μεγαλώσει με ένα ταμπού ενάντια στο σεξ (Satir, 1989, σελ.153). Ο Dreikurs (1979, σελ.54-57) αναφέρει πως αίτια της δημιουργίας ταμπού για το σεξ είναι η κοινωνική δομή, η ιδέα του ατόμου για το αντίθετο φύλο καθώς και οι θρησκευτικές πεποιθήσεις για το θέμα αυτό. Σε παλιότερες κοινωνίες το σεξ ήταν ένα θέμα που δεν συζητιόνταν δημόσια και ήταν αποκλειστική υπόθεση του ζευγαριού, που ακόμα και οι σύντροφοι ένιωθαν ντροπή να το συζητήσουν μεταξύ τους. Οι

θρησκευτικές πεποιθήσεις έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση ταμπού αφού ακόμα και σήμερα υπάρχουν θρησκείες που απαγορεύουν το σεξ πριν από το γάμο αφού θεωρούν τη σεξουαλική πράξη αποκλειστικά σαν μέσο αναπαραγωγής. Τα ταμπού προκαλούν δυσκολίες στην επαφή του ζευγαριού, καθώς η σεξουαλική επαφή είναι τυπική, ίσως και καταναγκαστική.

Ένας άλλος παράγοντας που δημιουργεί προβλήματα στη σεξουαλική ζωή είναι οι διαφορετικές αντιλήψεις για το σεξ μεταξύ των αντρών και των γυναικών. Πολλοί άντρες βλέπουν το σεξ σαν μέσο επιβεβαίωσης και οι γυναίκες σαν μέσο εκμετάλλευσης. Ο Pittman (1995, σελ.299) υποστηρίζει πως συχνά οι άντρες και οι γυναίκες υπερτιμούν το σεξ. Οι άντρες θεωρούν τη σεξουαλική πράξη ως έκφραση δύναμης και οι γυναίκες κάτι που τους παίρνουν οι άντρες, βάζοντάς τους έτσι σε πολλές δοκιμασίες.

Επίσης, υπάρχει διαφορά στο σκοπό της σεξουαλικής πράξης. Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν το σεξ περισσότερο συναισθηματικά, ενώ οι άντρες σαν μέσο εκτόνωσης. Οι γυναίκες συνδέουν το σεξ με την τρυφερότητα και την στοργή, ενώ οι άντρες με την απελευθέρωση της σεξουαλικής τους ενέργειας (Dominian, 1998,σελ.159). Επόμενο αυτού είναι η διαφορά στην συχνότητα της επιθυμίας για συνουσία μεταξύ του άντρα και της γυναίκας.

Η συχνότητα και η διάρκεια της συνουσίας έχουν συμβολική σημασία (Beck, 1996, σελ.164). Συνήθως οι άντρες επιθυμούν πιο συχνή επαφή από τις γυναίκες που τους αρκεί και μόνο ένα χάδι. Η επιθυμία του άντρα για συχνή σεξουαλική επαφή (ό.π.) επιβεβαιώνει

την αγάπη της συζύγου του, ενώ απλά πως ο σύζυγός της την εκμεταλλεύεται σωματικά. Έτσι, υπάρχει σύγκρουση αντιλήψεων για το σκοπό της σεξουαλικής επαφής.

Μία ακόμα αιτία προβλημάτων είναι οι λανθασμένες εντυπώσεις που έχουν οι σύντροφοι για τις σεξουαλικές επιθυμίες του συζύγου τους. Ο Πιντέρης (1983, σελ.143) αναφέρει πως ο μέσος άνθρωπος δεν μπορεί να συνεννοηθεί με τον ερωτικό του σύντροφο, καθώς το σεξουαλικό του λεξιλόγιο είναι φτωχό και δεν του επιτρέπει να πει στο σύντροφό του να πει τις σεξουαλικές του επιθυμίες. Άλλο ένα σφάλμα που αναφέρεται (ό.π.) είναι η εντύπωση του ατόμου πως ο σύντροφός ξέρει ακριβώς τι θέλει στο σεξ, και πώς δεν χρειάζεται να του το πει αυτός. Όμως πολλές φορές ο σύντροφος δεν μπορεί να καταλάβει με ακρίβεια τις επιθυμίες του άλλου και να κάνει κάτι λάθος με αποτέλεσμα την απογοήτευση του άλλου συντρόφου.

Ένας ακόμα λόγος προβλημάτων είναι η οργανική σεξουαλική δυσλειτουργία. Τα πιο συνήθη προβλήματα είναι η πρόωγη εκσπερμάτιση και ανικανότητα στους άντρες και στις γυναίκες η επίπονη συνουσία, η ανεπαρκής διέγερση και η απουσία οργασμού (Dominian, 1998, σελ.172).

Τα αίτια αυτά αποτελούν σειρά αντικειμενικών και αυθεντικών προβλημάτων, τα οποία ίσως προκαλέσουν δυσκολία στο γάμο και τη σχέση του ζευγαριού.

Όλοι οι παράγοντες που αναφέρθηκαν ίσως οδηγήσουν στη μείωση της σεξουαλικής επαφής.

Ο Beck (1996, σελ.164-165) αναφέρει πως οι σύζυγοι στην άρνηση του συντρόφου τους για σεξουαλική επαφή νιώθουν απόρριψη ίσως και προσβολή. Αν η σεξουαλική επιθυμία ατονήσει τότε οι σύζυγοι το θεωρούν μήνυμα μείωσης της αγάπης και της αφοσίωσης, με αποτέλεσμα τη δημιουργία προβλημάτων στη σχέση.

4.8. Οικογενειακές – Κοινωνικές Σχέσεις

α. Σχέσεις με την πατρική οικογένεια

Οι σχέσεις του νέου ζευγαριού με τις πατρικές οικογένειες είναι πολύ σημαντικές για την πορεία της σχέσης των δύο συντρόφων. Επίσης, είναι πολύ λεπτές και εύκολα μπορεί να γίνουν δυσλειτουργικές. Η Χουρδάκη (1989, σελ.91) αναφέρει πως πολλά νέα ζευγάρια οδηγούνται σε αδιέξοδο από τις παρεμβάσεις των γονιών τους σε δικές τους υποθέσεις. Οι πατρικές οικογένειες ίσως αποδεικτούν η μεγαλύτερη απειλή για τη συζυγική αρμονία (Dreikurs, 1974, σελ.151).

Τα προβλήματα με τους γονείς μπορεί να ξεκινήσουν ακόμα και πριν το γάμο του ζευγαριού (Napier, 1997, σελ.349). Μπορεί οι γονείς να αντιτεθούν ανοιχτά κατά του γάμου αν δεν εγκρίνουν το πρόσωπο που θα παντρευτεί ο γιος ή η κόρη τους. Η διαμόρφωση των μελλοντικών σχέσεων εξαρτάται από το πώς δέχτηκαν οι γονείς την απόφαση για γάμο (Χουρδάκη, 1995, σελ.88).

Ένας επικίνδυνος παράγοντας για τη σχέση είναι η προσκόλληση του ενός συζύγου στους γονείς τους. Πολλές κοπέλες θέλουν συνέχεια τη μητέρα τους για να τις βοηθά (ό.π., σελ.303). Επίσης, πολλοί άντρες δεν μπορούν να κόψουν τους ισχυρούς δεσμούς τους με τη μητέρα τους.

Η απόλυτη συναισθηματική επένδυση του ενός συζύγου στους γονείς του μπορεί να κλονίσει τη σχέση, καθώς ο άλλος σύζυγος δυσανασχετεί με την αφοσίωση αυτή (Beck, 1996, σελ.167).

Ο Minuchin (στο Παπαδιώτη- Αθανασίου, 1999, σελ.160) αναφέρει πως αν το ζευγάρι δεν προστατεύει τα όρια της σχέσης τους, τότε τρίτοι, όπως οι συγγενείς, επεμβαίνουν.

Ένας άλλος αρνητικός παράγοντας είναι η συνεχής παρέμβαση των γονιών στη ζωή του ζευγαριού. Ο Napier (1997, σελ.349) αναφέρει πως πολλοί γονείς επεμβαίνουν με άμεσο αλλά και άμεσο τρόπο στην ζωή των παιδιών τους, θέλοντας να περάσουν τις δικές τους απόψεις. Αν μάλιστα η γνώμη του γονιού είναι αρνητική για το σύντροφο του παιδιού του, τότε οι έμμεσες επεμβάσεις είναι συχνές. Συνήθως παρατηρούνται προβλήματα ανάμεσα στην πεθερά και τη νύφη. Η πεθερά ίσως νιώσει απειλή από τη σύζυγο του γιου της και πώς θα χάσει τη φροντίδα του. Η Χουρδάκη (1989, σελ.90) αναφέρει πως η σύζυγος έχει να αντιμετωπίσει την προκατάληψη της πεθεράς και τίθεται θέμα ανταγωνιστικότητας για την εύνοια του γιου. Μάλιστα, τα προβλήματα οξύνονται αν η μητέρα του συζύγου συγκατοικεί με το ζευγάρι.

Ένας ακόμα αρνητικός παράγοντας είναι η οικονομική εξάρτηση από τους γονείς (ό.π.). Πολλά ζευγάρια προκειμένου να ξεκινήσουν τη ζωή τους δέχονται κάποια οικονομική βοήθεια από τους γονείς τους. Αυτό όμως πολλές φορές ίσως δίνει την ευκαιρία στους γονείς να ασκούν έλεγχο στη ζωή του ζευγαριού.

Όλες αυτές οι καταστάσεις δημιουργούν προβλήματα στο ζευγάρι, καθώς οι σύζυγοι βρίσκονται σε δύσκολη θέση προσπαθώντας να διατηρήσουν κάποια ισορροπία ανάμεσα στις σχέσεις μεταξύ τους και στις σχέσεις με τους γονείς τους.

β. Κοινωνικές Σχέσεις

Όλοι οι άνθρωποι προτού να συνάψουν κάποια σχέση, είχαν φίλους, γνωστούς, κοινωνικές γνωριμίες. Οι φιλίες στο ζευγάρι και ιδιαίτερα οι κοινοί φίλοι είναι πολύ σημαντικές (Blumenthal, 1987, σελ.49). Οι κοινωνικές επαφές βοηθούν το ζευγάρι. Ίσως όμως μερικές φορές να δημιουργηθούν παρεξηγήσεις στο ζευγάρι αν ο ένας σύντροφος δεν εγκρίνει τους φίλους του άλλου. Η Χουρδάκη (1995, σελ.303) αναφέρει πως για να αποφύγουν οι σύντροφοι τις παρεξηγήσεις πρέπει να αξιολογήσουν μαζί ποιους φίλους πρέπει να κρατήσουν. Αν όμως οι σύντροφοι εξακολουθούν να διατηρούν επαφές με φίλους που δεν συμπαθούν οι άλλοι τότε αυτό ίσως προκαλέσει πρόβλημα στη σχέση του ζευγαριού.

4.9. Εγωκεντρισμός – Εχθρότητα μεταξύ των συζύγων

Ο εγωκεντρισμός μεταξύ των συντρόφων αναφέρεται ως μία ακόμα αιτία για τις συγκρούσεις που παρατηρούνται μέσα στο γάμο. Οι συγκρούσεις είναι αναπόφευκτες όταν και οι δύο σύζυγοι λειτουργούν με κλειστά, εγωκεντρικά κριτήρια (Beck, 1996, σελ.83). Και ο Blumenthal (1987, σελ.42) υποστηρίζει πως ο εγωκεντρισμός αποτελεί ένα σοβαρό πλήγμα για τη γαμήλια ένωση.

Οι εγωκεντρικοί σύζυγοι αντιλαμβάνονται ένα γεγονός μόνο από τη δική τους οπτική γωνία, αποδέχοντας ως μόνη σωστή άποψη τη δική τους. Ακόμα και όταν προσπαθούν να δουν τα πράγματα από την πλευρά του άλλου, αδυνατούν, καθώς είναι καθηλωμένοι στη δική τους άποψη.

Ο Napier (1997, σελ.129) θεωρεί πως ο εγωκεντρισμός είναι απόρροια των ναρκισσιστικών προτύπων που υιοθετούν κάποια άτομα. Ο εγωκεντρισμός πηγάζει από το αίσθημα κατωτερότητας, την έλλειψη πίστης και αυτοπεποίθησης του ατόμου (Blumenthal, 1987, σελ.42).

Η εγωκεντρική στάση των συζύγων μόνο σε σύγκρουση μπορεί να οδηγήσει. Όπως αναφέρθηκε ο σύζυγος που λόγω του εγωκεντρικού χαρακτήρα του βλέπει τα πράγματα μόνο από τη δική του πλευρά, προκαλεί απογοήτευση στο σύντροφό του. Επίσης, όπως αναφέρουν οι Tyler & Devinitz (στο Beck, 1996, σελ.146) οι εγωκεντρικοί σύζυγοι έχουν την τάση να ερμηνεύουν τα γεγονότα με τέτοιο τρόπο, ώστε να εξυπηρετούν το προσωπικό τους συμφέρον και να βρίσκονται σε ευνοϊκότερη θέση από τον άλλον. Κρατώντας μια τέτοια στάση

ευνοϊκότερη θέση από τον άλλον. Κρατώντας μια τέτοια στάση πιστεύουν πως φαίνονται ισχυρότεροι και καλύτεροι στα μάτια των άλλων.

Η συμπεριφορά αυτή γεφυρώνει το χάσμα μεταξύ των συζύγων. Αποτέλεσμα είναι οι συνεχείς συγκρούσεις του ζευγαριού. Σε αυτό το σημείο εμφανίζεται η εχθρικότητα και η υιοθέτηση αμυντικής στάσης. Σύμφωνα με τον Beck (1996, σελ.84) οι άνθρωποι αδυνατούν να κατανοήσουν τα γεγονότα με άλλη εξήγηση εκτός από τη δική τους. Έτσι, ο ένας νιώθει θυμό για τον άλλον. Επίσης αναφέρει (ό.π., σελ.83) πως νιώθει απειλή.

Ο εγωκεντρισμός ως χαρακτηριστικό της προσωπικότητας του ατόμου οδηγεί στην εχθρική συμπεριφορά και στη δημιουργία δυσκολιών στη συζυγική σχέση.

Στην παραπάνω ενότητα αναφέρθηκαν τα συνηθέστερα αίτια που οδηγούν ένα ζευγάρι στη σύγκρουση. Τα αίτια αυτά δεν μπορούν ποτέ να είναι μεμονωμένα. Μπορεί να είναι βαθύτερα. Οφείλονται σε διάφορους παράγοντες κοινωνικούς, οικονομικούς, ψυχολογικούς. Στο κεφάλαιο αυτό αναφέρθηκαν κυρίως οι ψυχολογικοί παράγοντες που αποτελούν αίτια προβλημάτων για τη συζυγική σχέση.

Η σχέση μπορεί να αντιμετωπίζει δυσκολίες και λόγω της επιλογής λάθος συντρόφου ή ακόμα και του τρόπου με τον οποίο σχετίζεται ένα ζευγάρι και το είδος της σχέσης που αναπτύσσεται μεταξύ τους. Για παράδειγμα σε μια σχέση εξάρτησης είναι πολύ πιθανό το ζευγάρι να αντιμετωπίζει σοβαρές δυσκολίες μέσα στο γάμο.

Για να βρεθεί η σχέση μπροστά σε εμπόδιο πρέπει να υπάρχει συνδυασμός κάποιων καταστάσεων. Ποτέ μόνο ένας παράγοντας δεν αρκεί για να προβληματίσει τη συζυγική σχέση. Παρ' όλα αυτά οι προβληματικές καταστάσεις δημιουργούν απογοήτευση μεταξύ των συντρόφων. Οι συνεχείς συγκρούσεις και οι αντιπαραθέσεις οδηγούν τη σχέση σε τέλμα. Οι σύντροφοι νιώθουν απαισιοδοξία και έτσι δεν προσπαθούν να βελτιώσουν τη σχέση και να βοηθήσουν στην εξέλιξη της πορείας της. Έτσι, η σχέση μένει στάσιμη.

Οι συγκρούσεις αποτελούν φαύλο κύκλο για τη σχέση, καθώς οι σύντροφοι διαπληκτίζονται για διαφορετικούς λόγους χωρίς να υπάρχει αποτέλεσμα.

Στη συνέχεια θα αναφερθούν οι καλύτεροι δυνατοί τρόποι επίλυσης των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι σύζυγοι, ώστε η σχέση να βελτιωθεί και να εδραιωθεί ξανά μεταξύ των συζύγων.

5. ΔΥΝΑΤΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο εξετάστηκαν οι κυριότεροι λόγοι για τους οποίους οδηγείται στη σύγκρουση. Οι συνεχείς αντιπαραθέσεις μεταξύ των δύο συντρόφων τους κάνουν να νιώθουν ανασφαλείς και οδηγούνται σε πράξεις τιμωρίας και ενόχλησης. Οι διαφορές τους είναι μεγάλες και όπως δηλώνει ο Dreikurs (1974, σελ.169) συμφωνούν μόνο στο ότι φταίει ο άλλος.

Οι συχνές συγκρούσεις μπορεί να έχουν διάφορα αποτελέσματα που συνήθως είναι ανεπιθύμητα. Το ζευγάρι ωθείται σε ακραίες ενέργειες ακόμα και στη διάλυση της σχέσης.

Στη συνέχεια του κεφαλαίου θα αναφερθούν κάποιοι τρόποι που μπορούν να βελτιώσουν τη σχέση του ζευγαριού και να αποτρέψουν τη διάλυση της σχέσης. Οι ριζικές αλλαγές σε κάποια πράγματα είναι κάτι πολύ δύσκολο, ειδικά σε θέματα που αφορούν στις ανθρώπινες σχέσεις. Η βελτίωση όμως είναι κάτι που μπορεί να γίνει ώστε να αποφευχθούν καταστάσεις που δεν είναι επιθυμητές. Ο Dreikurs (ό.π.) αναφέρει πως η καλύτερευση της σχέσης είναι δυνατή μόνο όταν κάποιος αναγνωρίζει το γεγονός πως πρέπει να ξεκινήσει από τον εαυτό του.

Α. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΥΤΟΒΟΗΘΕΙΑΣ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ

Η αναγνώριση της ύπαρξης του προβλήματος στη σχέση είναι ένα πολύ σημαντικό βήμα για τη βελτίωσή της.

Έτσι, καθώς το ζευγάρι παρατηρεί ότι κάτι δεν πάει καλά,, και εφόσον το επιθυμούν, προσπαθούν να βρουν τρόπους ώστε να καλυτερέψουν τα πράγματα.

Οι ειδικοί προτείνουν κάποιες τεχνικές αυτοβοήθειας που ενισχύουν τη σχέση και βοηθούν το ζευγάρι να αντιμετωπίσει τα προβλήματα. Οι τεχνικές αυτές αναφέρονται κυρίως στην ενίσχυση της επικοινωνίας και των συναισθημάτων μεταξύ των συζύγων.

Στη συνέχεια αναφέρονται κάποιες τεχνικές που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στη βελτίωση μιας κλονισμένης σχέσης και είναι στάσεις που θα μπορούσε να υιοθετήσει το ζευγάρι και να βοηθήσει ο ένας σύντροφος τον άλλον.

1. Θετική Στάση- Εκφράσεις Αγάπης – Θετική Συμπεριφορά

Η αγάπη, το ενδιαφέρον, η τρυφερότητα, η στοργή κάνουν μία σχέση πιο ευτυχισμένη και πιο ολοκληρωμένη. Φέρνουν το ζευγάρι πιο κοντά και προστατεύουν την ασφάλεια και την ιδιαιτερότητα τα σχέσης.

Η υιοθέτηση θετικής στάσης και συμπεριφοράς, η πίστη και οι εκφράσεις αγάπης είναι στοιχεία που μπορούν να βοηθήσουν στη βελτίωση μιας κλονισμένης σχέσης.

Πολλά ζευγάρια απογοητευμένα από τα πολλά προβλήματα, βλέπουν μόνο τα αρνητικά στοιχεία του συντρόφου και της σχέσης. Έτσι, εγκαταλείπουν την προσπάθεια. Ο Vansteenwegen (1995, σελ.171) αναφέρει πως όταν κάποιος εκ των προτέρων πιστεύει πως η προσπάθεια για τη βελτίωση της σχέσης θα αποτύχει, τότε όντως η εξέλιξη θα είναι αρνητική.

Σύμφωνα ,με τον Blumenthal (1987, σελ.95) τίποτα δεν είναι απόλυτα θετικό, ή απόλυτα αρνητικό. Έτσι, η υιοθέτηση θετικής στάσης βοηθά το άτομο να ξεπεράσει τον αρνητισμό του, να είναι αισιόδοξο και να βλέπει θετικά τις σχέσεις του με τους άλλους. Επίσης, αναφέρει (ό.π.) πως η βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των ατόμων ξεκινά από τη θετική στάση του κάθε ατόμου για τον εαυτό του.

Η θετική συμπεριφορά είναι ελπιδοφόρα και ωφέλιμη, καθώς κάνει τα άτομα αισιόδοξα για τη ζωή και τις σχέσεις τους.

Η σχέση του γάμου είναι φυσικό να χαρακτηρίζεται εκτός από όλα τα θετικά στοιχεία, και από εμπόδια και προβλήματα. Η διάθεση όμως για αλλαγή και αντιμετώπιση των εμποδίων κάνει τη σχέση καλύτερη.

Όταν οι σύζυγοι επικεντρώνονται στα θετικά στοιχεία και όχι στις αδυναμίες του γάμου τους, τότε δημιουργούν μια ισορροπημένη προοπτική για τους ίδιους και τους συζύγους τους (Beck, σελ.27). Με αυτή τη στάση οι σύντροφοι αυτή προτιμούν να μείνουν στη σχέση παρά να τη γκρεμίσουν.

Ένας ακόμα παράγοντας που βοηθά στη βελτίωση είναι η ισχυρή πίστη στο δεσμό και τη σχέση τους. Η πίστη σχετίζεται με το γεγονός πως οι σύζυγοι βάζουν τα συμφέροντα των συντρόφων τους πάνω από όλων των άλλων. Μεταξύ των συζύγων χρειάζεται να υπάρχει δέσμευση και εμπιστοσύνη για να μην δημιουργούνται προβλήματα. Είναι πολύ ωφέλιμο οι σύντροφοι να πιστεύουν στον εαυτό τους, στο σύζυγό τους, στην προσπάθειά τους για αλλαγή. Ο Blumenthal (1987, σελ.81) αναφέρει πως το ζευγάρι πρέπει να πιστεύει στη σχέση και στο μέλλον, διαφορετικά δεν θα επενδύσει όσο χρειάζεται στο γάμο, με αποτέλεσμα να πετύχει. Μόνο όταν κάποιος πιστέψει σε αυτό που επιθυμεί, θα καταφέρει αυτό που επιχειρεί.

Κάτι επίσης σημαντικό για τη σχέση είναι οι εκφράσεις τρυφερότητας και αγάπης. Μια τρυφερή κίνηση μπορεί να μειώσει τις εντάσεις, να αποκαταστήσει την εμπιστοσύνη και να αφοπλίσει την επιθετικότητα (ό.π., σελ.104). Η λεκτική και η σωματική έκφραση αγάπης βοηθά το ζευγάρι στην βελτίωση της σχέσης τους. Το αγκάλιασμα φέρνει το ζευγάρι πιο κοντά, όπως επισημαίνει η Satir (1989, σελ.85).

Εκφράσεις αγάπης αναφέρονται τα συναισθήματα στοργής, το ενδιαφέρον, οι εκφράσεις τρυφερότητας, η αποδοχή, η συναισθηματική

κατανόηση (Beck, 1996, σελ.289-291). Όλα αυτά τα συστατικά της αγάπης απομακρύνουν την ένταση από το ζευγάρι και δημιουργούν ένα πρόσφορο κλίμα για την επίλυση των προβλημάτων.

2. Ρεαλιστικές Προσδοκίες

Σε προηγούμενη ενότητα αναφέρθηκε με ποιο τρόπο οι εξωπραγματικές προσδοκίες μπορούν να επηρεάσουν τη σχέση του ζευγαριού.

Οι Datillio & Padesky (1995, σελ.45) αναφέρουν πως σχεδόν κάθε άτομο σε κάθε σχέση κάνει προβλέψεις για το πόσες ανάγκες μπορεί να ικανοποιήσει ο σύντροφός του. Πολλές φορές όμως οι προσδοκίες αυτές μετατρέπονται σε ανελαστικές απαιτήσεις, δημιουργώντας προβλήματα στη σχέση.

Κάθε ζευγάρι πριν καθορίσει τις προσδοκίες του για το σύντροφό του, καλό είναι να αφήνει ένα χρονικό περιθώριο, ώστε να ξεκαθαρίζονται οι ανάγκες του κάθε ατόμου και πώς αυτές μπορούν να ικανοποιηθούν. Για να διατηρηθεί η σχέση σε καλό επίπεδο, πρέπει το άτομο να μπορεί να καταλάβει τι περιμένει ο άλλος και να δείξει κινητοποίηση στα πλαίσια των δυνατοτήτων του (Beck, 1996, σελ.70).

Οι O' Neil (1981, σελ.88) αναφέρουν ως πραγματικές προσδοκίες μέσα στο γάμο όσες αναφέρονται στις αλλαγές και την ωρίμανση. Όταν οι προσδοκίες είναι άκαμπτες, τότε οι σύντροφοι βιώνουν την απογοήτευση.

Έτσι, με σκοπό τη βελτίωση της σχέσης, οι σύντροφοι θα έπρεπε να αναθεωρήσουν τις προσδοκίες που έχουν θέσει για το σύζυγό τους. Η πίστωση χρόνου χρειάζεται για τη διαλεύκανση των πραγματικών αναγκών του ζευγαριού. Οι σύζυγοι θα βελτιώσουν τη σχέση τους

εφόσον αποφασίσουν μαζί και ανάλογα με την κρίση τους ποιες προσδοκίες είναι πραγματικές και ποιες είναι περιοριστικές.

Το ζευγάρι θα μπορέσει να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες αφού πρώτα δει ποιες είναι οι πραγματικές ανάγκες, αφού κατανοήσουν ακριβώς όλα τα στοιχεία που βοηθούν τη σχέση και αυτά που εμποδίζουν το ζευγάρι να χαρεί την ανάγκη και τις στιγμές που ζουν μεταξύ τους. Μόνο με αυτόν τον τρόπο η σχέση θα αναθερμανθεί και θα τεθούν τα θεμέλια για την ενίσχυση του δεσμού.

3. Επικοινωνία – Συζήτηση

Σε προηγούμενο κεφάλαιο διαπιστώθηκε πόσο σημαντικό ρόλο παίζει η επικοινωνία στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων και ιδιαίτερα ανάμεσα στο ζευγάρι. Μελετήθηκαν επίσης και τα προβλήματα που παρουσιάζονται στην επικοινωνία και πώς επηρεάζουν αυτά τη σχέση.

Είναι γεγονός πως η κακή επικοινωνία κλονίζει τη σχέση και την επαφή των συζύγων. Η αποκατάσταση του τρόπου με τον οποίο το ζευγάρι επικοινωνεί, μπορεί να το βοηθήσει να αντιμετωπίσει τα προβλήματά του.

Η ικανότητα μιας εποικοδομητικής συζήτησης αντιπροσωπεύει ένα ιδιαίτερο είδος επικοινωνίας. Ο Beck (1996, σελ.327) αναφέρει πως η συντονισμένη συζήτηση εκφράζει την ουσία της σχέσης. Η ειλικρινής και πραγματική συζήτηση αποτελεί μια ουσιαστική και βοηθητική ενέργεια μεταξύ των συζύγων. Σημαίνει συνεργασία, σύμπνοια, δημιουργία γέφυρας για ανταλλαγή διαφορετικών απόψεων. Το να κρατά κανείς ανοιχτές τις γραμμές επικοινωνίας αποτελεί ίσως την πιο σημαντική βοήθεια στη γαμήλια αρμονία (Blumenthal, 1987, σελ.114).

Μέσα από τη συζήτηση οι δύο σύντροφοι μπορούν να καταλάβουν ο ένας τον άλλον, χωρίς να παρεξηγήσουν όσα ελέχθησαν ή να διευκρινίσουν όσα δεν κατάλαβαν.

Ο Emerson αναφέρει πως «η συζήτηση είναι ό,τι καλύτερο υπάρχει στη ζωή και η μεγαλύτερη επιτυχία είναι η εμπιστοσύνη, δηλαδή η πλήρης κατανόηση μεταξύ ειλικρινών και έντιμων ανθρώπων» (στο Blumenthal, ό.π.).

Μέσα από τη συντονισμένη συζήτηση οι δύο σύντροφοι νιώθουν ευχαρίστηση, καθώς καταλαβαίνουν πως υπάρχει κατανόηση μεταξύ τους και ο διάλογος έχει ρυθμό που οδηγεί στη συζυγική αρμονία.

Στη συνέχεια θα αναφερθούν τεχνικές επικοινωνίας που μπορούν να βοηθήσουν το ζευγάρι να αντιμετωπίσει τα εμπόδια που εμφανίζονται στη μεταξύ τους επαφή.

Ο Πιντέρης (1983, σελ.68) αναφέρει δύο τεχνικές επικοινωνίας που μπορούν να εφαρμόσουν οι σύζυγοι. Την αντανάκλαση και τον έλεγχο. Η αντανάκλαση έχει να κάνει με την διευκρίνιση όσων λέχθησαν. Το άτομο ακούσει προσεκτικά όσα λέει ο σύντροφός του και στη συνέχεια του επαναλαμβάνει όσα κατάλαβε. Αν κατάλαβε σωστά η συζήτηση συνεχίζεται, αν όχι τα λεγόμενα διευκρινίζονται από τον ομιλητή. Η αντανάκλαση βοηθά στη μείωση των παρεξηγήσεων (ό.π., σελ.69). Επίσης, είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος για να κάνει κάποιος το σύντρόφό του να μιλήσει. Πολλές φορές οι σύζυγοι αποφεύγουν να απαντήσουν με λεπτομέρειες γιατί φοβούνται τι θα ακολουθήσει (ό.π.). Ένα ακόμα όφελος της αντανάκλασης είναι ότι βοηθά τον συνομιλητή να εκφράσει τα συναισθήματά του, να πει όσα τον απασχολούν.

Μια παρόμοια τεχνική αναφέρει η Satir (1989, σελ.95). Την ονομάζει άσκηση «εννοείς ότι...». Οι δύο σύντροφοι κάθονται ο ένας απέναντι στον άλλον. Ο ένας λέει κάτι που θεωρεί αληθινό. Ο άλλος απαντάει με «εννοείς ότι...» με σκοπό να δείξει πόσο κατάλαβε ή όχι όσα είπε. Σκοπός είναι να πετύχει τρία ναι. Έτσι, ο ακροατής φαίνεται

πως κατάλαβε τα λεγόμενα του ομιλητή. Αν δεν πήρε ούτε ένα ναι , ο ομιλητής θα έπρεπε να εξηγήσει τι ακριβώς εννοούσε.

Και ο Vansteenwegen (1995, σελ.204) αναφέρει δύο τεχνικές διευκρίνισης των λεγομένων. Στην επιχειρηματική διαπραγμάτευση ο ακροατής επαναλαμβάνει ακριβώς όσα ελέχθησαν , χωρίς να προσθέτει ή να αφαιρεί κάτι. Έτσι, ελέγχει αν κατάλαβε. Στην ανταλλαγή συναισθημάτων η παράφραση είναι απαραίτητη. Παράφραση είναι η ελεύθερη μεταφορά των λεγομένων ώστε να διαπιστωθεί αν έγιναν κατανοητά. Έχει σκοπό την κατανόηση των συναισθημάτων των άλλων.

Η δεύτερη τεχνική που αναφέρει ο Πιντέρης (1983, σελ.76) είναι ο «έλεγχος». Η τεχνική αυτή χρησιμοποιείται ώστε ο ομιλητής να επιβεβαιώσει ότι όσα είπε έγιναν αντιληπτά. Ο έλεγχος είναι χρήσιμος όταν ο ομιλητής λέει κάτι σοβαρό και δεν θέλει να διακινδυνέψει αν θα το καταλάβει ο σύντροφός του.

Ένας τρόπος που προτείνει ο Πιντέρης (ό.π., σελ.77) είναι η ερώτηση «μου λες τι κατάλαβες τι λέω;» με τον οποίο επιτυγχάνεται ο έλεγχος της αποστολής του σωστού μηνύματος.

Η επανάληψη ή η παράφραση μπορούν να δείξουν αν το μήνυμα έχει ληφθεί σωστά (Vanteenwegen, 1995, σελ.204). Ο Beck (1995, σελ.342-347) υποδεικνύει πέντε κανόνες, που μπορούν να αποτρέψουν την εμφάνιση τυχόν εμποδίων που σαμποτάρουν τη συζήτηση.

1. Συντονισμός συζήτησης συζύγων στο ίδιο κανάλι επικοινωνίας
2. Οι σύζυγοι να δείχνουν πως ακούει ο ένας τον άλλον
3. Μη διακοπή του ομιλητή
4. Χρήση αποτελεσματικών ερωτήσεων

5. Χρήση διακριτικότητας – διπλωματικότητας μεταξύ των συζύγων σε μία συζήτηση

Ο Dominian (1998, σελ.139-140) προτείνει κάποιες στρατηγικές επικοινωνίας και μετεπικοινωνίας όπως τις ονομάζει. Οι στρατηγικές επικοινωνίας χρησιμοποιούνται για τη διατήρηση της σχέσης είναι:

1. Συζήτηση
2. Συμβολική επαφή
3. Ανοιχτή στάση/ τιμιότητα
4. Συζήτηση για καθημερινά θέματα
5. Μοίρασμα συναισθημάτων

Οι στρατηγικές μετεπικοινωνίας χρησιμοποιούνται για την αποκατάσταση της σχέσης και είναι:

1. Συζήτηση γύρω από το πρόβλημα
2. Ενδιάμεσοι έλεγχοι προόδου
3. Λήξη συζήτησης για το πρόβλημα

Τέλος, ο Blumenthal (1987, σελ.115-117) αναφέρει κάποιες τεχνικές για την ενίσχυση της επικοινωνίας. Κατ' αρχήν, για μία ουσιαστική συζήτηση πρέπει να επιλέγεται η κατάλληλη ώρα. Οι δύο σύζυγοι πρέπει να συμφωνήσουν για το χρόνο της διεξαγωγής της συζήτησης, όταν και οι δύο θα μπορούν να αφοσιωθούν και να δώσουν προσοχή στα όσα ειπωθούν (ό.π.). Στη συνέχεια πρέπει να επιλέξουν το κατάλληλο μέρος (ό.π.). Η συζήτηση καλό είναι να γίνεται σε χώρους που δεν θα υπάρχουν τρίτοι ή θα διακόπτεται από τηλεφωνήματα.

Επίσης, η επιλογή της σωστής διάθεσης είναι σημαντικός παράγοντας για τη διεξαγωγή μιας καλής συζήτησης (ό.π.). Οι σύζυγοι

καλό είναι να νιώθουν πρόθυμοι για μία συζήτηση που αφορά τη σχέση. Αν υπάρχει κακή διάθεση και βαριά ατμόσφαιρα, τότε δεν θα μπορέσουν να επιτύχουν αυτά που προσδοκούν.

Μία τελευταία τεχνική που αναφέρει ο Blumenthal (ό.π.) για μία καρποφόρα συζήτηση είναι η ύπαρξη αγνών κινήτρων και η απουσία κακίας. Με την απόλυτη ειλικρίνεια, την καλή διάθεση και την εμπιστοσύνη η συζήτηση θα εξελιχθεί ομαλά.

Οι τεχνικές που αναφέρθηκαν παραπάνω είναι μερικές από αυτές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ώστε το ζευγάρι να ενισχύσει την επικοινωνία μεταξύ του και να βελτιώσει την ποιότητα της σχέσης του.

4. Υποχώρηση Θυμού

Η εχθρικήτητα και η έκφραση θυμού μεταξύ των συζύγων είναι κάτι που παρατηρείται συχνά. Οι καβγάδες αρχίζουν συνήθως για μία συγκεκριμένη αιτία, στη συνέχεια όμως γενικεύονται με συνέπεια η σύγκρουση να είναι καταστροφική. Παρ' όλο που οι περισσότεροι καβγάδες δεν είναι ιδιαίτερα σοβαροί, συχνά κανείς από τους δύο συντρόφους δεν θυμάται για ποιο λόγο τελικά μαλώνουν, αφού η σύγκρουση έχει πάρει μεγάλη διάσταση.

Οι καβγάδες ξεκινούν από μία λεπτομέρεια, πολύ σύντομα όμως η κακία αυξάνεται στο κατακόρυφο (Vansteenwegen, 1995, σελ.186).

Η υποχώρηση του θυμού είναι πολύ σημαντική για την έκβαση της σχέσης. Η απομάκρυνση της εχθρικήτητας κάνει τους συζύγους ικανούς ν' αλλάξουν την εικόνα που έχει ο ένας για τον άλλον, από αρνητική σε θετική (Beck, 1996, σελ.392).

Η ελαχιστοποίηση των εκρήξεων θυμού είναι ό,τι καλύτερο για τους συζύγους, αφού συνήθως οι καβγάδες οφείλονται σε ασήμαντες αιτίες. Κάτι επίσης σημαντικό είναι ο τρόπος που εκφράζεται ο θυμός. Η ειλικρίνεια και η ευθεία αντιμετώπιση του προβλήματος μπορεί να μειώσει την εχθρικήτητα (Satir, 1989, σελ.150).

Ο Vansteenwegen (1995, σελ.191) αναφέρει πως για να μην έχουν οι καβγάδες άσχημη έκβαση, καλό είναι το ζευγάρι να κάνει τη διάκριση μεταξύ της εκφόρτισης και της επίλυσης των προβλημάτων. Το ζευγάρι δεν θα καταφέρει να λύσει τις διαφορές του κατά τη διάρκεια ενός καβγά. Κατά τη διάρκεια της σύγκρουσης δεν είναι

δυνατόν να συζητηθούν με ψυχραιμία όσα απασχολούν το ζευγάρι. Έτσι, ο θυμός πρέπει να χρησιμοποιείται σαν μέσο εκφόρτισης και απελευθέρωσης της έντασης.

Ο Beck (1996, σελ.395-396) αναφέρει κάποιες τεχνικές με τις οποίες το ζευγάρι μπορεί να ελέγξει το θυμό και να εξακριβώσει από πού πηγάζει. Συγκεκριμένα το άτομο χρειάζεται να καταλάβει αν ο θυμός του είναι δικαιολογημένος ή όχι. Στη συνέχεια να εξετάσει τον τρόπο με τον οποίο ερμηνεύει τις πράξεις του συντρόφου του, και αν η ερμηνεία αυτή βασίζεται σε πραγματικές ενδείξεις ή σε υποκειμενικές σημασίες. Αν ο θυμός φαίνεται δικαιολογημένος στο άτομο τότε χρήσιμο είναι να εξετάσει αν όντως η συμπεριφορά του συντρόφου του ήταν προσβλητική ή ήταν αποτέλεσμα γνωστικών λαθών όπως υπερβολή, υπεργενίκευση, κ.ά. Τέλος, το άτομο πρέπει να αναρωτηθεί αν υπάρχουν στοιχεία ικανοποίησης στο να επιτίθεται στο σύντροφό του. Ίσως να νιώθει ευχαρίστηση βλέποντας τον σύντροφό του πληγωμένο, ή να ζητάει εκδίκηση. Όλα αυτά τα στοιχεία πρέπει να εξεταστούν ώστε να διερευνηθούν τα αίτια και τα αποτελέσματα της έκφρασης θυμού.

Ο θυμός σε ορισμένες περιπτώσεις ίσως είναι χρήσιμος, όμως όταν παίρνει διαστάσεις επικίνδυνες για τη σχέση πρέπει να ελέγχεται και να εκφράζεται με τέτοιο τρόπο που να βοηθά το ζευγάρι.

5.2. ΒΟΗΘΕΙΑ ΑΠΟ ΣΥΜΒΟΥΛΟ ΓΑΜΟΥ

Τα τελευταία χρόνια πολλά ζευγάρια καταφεύγουν στη βοήθεια των ειδικών για να τους βοηθήσουν να επιλύσουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η σχέση τους. Η συζυγική συμβουλευτική είναι μία επιστήμη που έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα τα τελευταία 50 χρόνια.

Η Μαλικιώση –Λοίζου (1999, σελ.311) αναφέρει κάποιους λόγους για τους οποίους το ζευγάρι καταφεύγει σε σύμβουλο γάμου όπως η υποστήριξη ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τα μεγάλα ποσοστά διαζυγίων, οι γεωγραφικές μετακινήσεις και η απομάκρυνση από τα συγγενικά πρόσωπα. Όλα αυτά δημιουργούσαν την ανάγκη στα ζευγάρια την ανάγκη να μιλήσουν για τα προβλήματα της σχέσης τους.

Η Συμβουλευτική Γάμου είναι ένας κλάδος της Συμβουλευτικής Ψυχολογίας. Γι' αυτό σκόπιμο είναι να αναφερθούν ενδεικτικά κάποια στοιχεία που συνιστούν την Συμβουλευτική Ψυχολογία.

Για την Συμβουλευτική Ψυχολογία δεν υπάρχει μόνο ένας ορισμός. Με έναν γενικό ορισμό η Συμβουλευτική Ψυχολογία θα μπορούσε να οριστεί ως «ο κλάδος που ασχολείται της Ψυχολογίας που ασχολείται με την προώθηση ή την αποκατάσταση της ψυχικής υγείας του ανθρώπου (ή ομάδας), η οποία έχει διαταραχθεί από ποικίλες περιβαλλοντικές επιδράσεις ή από εσωτερικές συγκρούσεις» (Μαλικιώση – Λοίζου, 1999, 15).

5.2.1. Συμβουλευτική / Ψυχοθεραπεία Ζευγαριών

Η Συμβουλευτική Ζευγαριών αποτελεί έναν πολύ σημαντικό τομέα της Συμβουλευτικής Ψυχολογίας. Αναφέρεται ακόμα ως συμβουλευτική συζύγων ή Γάμου ή ακόμα και Διαζυγίου. Η Μαλικιώση – Λοίζου (1999, σελ.310) αναφέρει πως η συζυγική συμβουλευτική είναι ο κλάδος της Συμβουλευτικής που ασχολείται κυρίως με τα προβλήματα που προκύπτουν στη συζυγική σχέση.

Τα θέματα με τα οποία ασχολείται συνήθως η συζυγική συμβουλευτική είναι: οι διαπροσωπικές σχέσεις συζύγων, σεξουαλικά προβλήματα, νομικά και οικονομικά προβλήματα καθώς και επιλογή συντρόφου.

Όπως έχει αναφερθεί η Συμβουλευτική Γάμου έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια λόγω των αλλαγών στις κοινωνικές δομές. Ο Dreikurs (1974, σελ.174) αναφέρει πως τα ζευγάρια νιώθοντας την ανάγκη και την επιθυμία να ξεπεράσουν δύσκολες και επικίνδυνες καταστάσεις και να αντιμετωπίσουν υπάρχουσες δυσκολίες, ζητούν βοήθεια από κάποιον ειδικό το σύμβουλο γάμου.

Η Συμβουλευτική Γάμου εμφανίζεται από τις έρευνες ως η πιο αποτελεσματική μέθοδος της Συμβουλευτικής Ψυχολογίας. Συγκεκριμένα, ο Δημητρόπουλος (1998, σελ.302) αναφέρει πως έχει τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα και τις πιο επιτυχημένες εφαρμογές. Αναφέρει επίσης (ό.π.) πως η Συμβουλευτική Γάμου θα είχε ακόμα καλύτερα αποτελέσματα απευθύνονταν έγκαιρα στο σύμβουλο γάμου και όχι όταν τα προβλήματα ήταν πολλά και η σχέση διέτρεχε κίνδυνο.

Παρ' όλη όμως την ανάπτυξη και την αποτελεσματικότητα της μεθόδου, δεν είναι πολλά τα ζευγάρια που είναι πρόθυμα να απευθυνθούν σε σύμβουλο γάμου. Ο Dominian (1998, σελ.264) αναφέρει πως μελέτες έδειξαν πως μόνο το 1,7% των Βρετανών θα απευθυνόταν σε σύμβουλο γάμου αν αντιμετώπιζε προβλήματα στη σχέση του.

Γενικά, ο όρος «Σύμβουλος Γάμου» ίσως να αντηχεί αρνητικά στα ζευγάρια, να τους κάνει να νιώθουν αποτυχία που μάλλον δεν θέλουν να παραδεκτούν.

Σύμφωνα με έρευνα του Marriage Research Center (ό.π.) βρέθηκε ότι οι άντρες είναι ιδιαίτερα αρνητικοί στο θέμα της αποκάλυψης του εαυτού και των συναισθημάτων τους σε κάποιον ειδικό. Δύσκολα δέχονται να αποτανθούν σε σύμβουλο και όταν το κάνουν είναι επιφυλακτικοί για τα αποτελέσματα της εργασίας μαζί του.

Αλλά πάλι ζευγάρια απευθύνονται σε σύμβουλο γάμου όταν η σχέση έχει φτάσει στο τέρμα και απλώς θέλουν να επιβεβαιώσουν τη λήξη του.

Με βάση μία έρευνα του Relate (ό.π., σελ.266) του μεγαλύτερου οργανισμού Συμβουλευτικής Γάμου στη Βρετανία την περίοδο 1992-1993, αντιμετωπίστηκαν 70.000 περιστατικά που περιελάμβαναν πάνω από 400.000 συνεντεύξεις. Αν όμως κάποιος αναλογιστεί το διπλάσιο αριθμό διαζυγίων, τότε ίσως ο αριθμός αυτός να μην είναι τόσο μεγάλος.

Παρ' όλες τις δυσκολίες όμως, που ίσως αντιμετωπίζει η μέθοδος, δεν υπάρχει αμφιβολία για την υποστήριξη που παρέχει στα ζευγάρια που ζητούν βοήθεια.

Πάντως είναι γεγονός πως η μέθοδος με τα αποτελέσματα που παρουσιάζει και τις ολοκληρωμένες επιστημονικές τεχνικές που χρησιμοποιεί ανεβαίνει σε κύρος και κατοχυρώνεται.

Τα ζευγάρια απευθύνονται στη Συμβουλευτική βοήθεια έχοντας την πεποίθηση ότι θα εξασφαλίσουν υγιέστερη συντροφικότητα, ομαλοποίηση των έντονων καταστάσεων και πιο ευτυχισμένη οικογενειακή ζωή.

Αυτός άλλωστε είναι και ο σκοπός του σύμβουλου γάμου. Να αποκαταστήσει την ηρεμία στη σχέση.

Σήμερα έχουν αναπτυχθεί διάφορα μοντέλα ψυχοθεραπείας ζευγαριών, στηριζόμενα στις θεωρίες της ψυχολογίας.

Ψυχοθεραπεία είναι η θεραπεία που εφαρμόζεται με ψυχολογικές μεθόδους. Ο θεραπευτικός παράγοντας είναι η σχέση που δημιουργείται μεταξύ του ψυχοθεραπευτή και του ασθενούς, σχέση που δημιουργείται και αξιοποιείται συστηματικά κατά διάφορες μεθόδους. Ο ψυχοθεραπευτής προσπαθεί, σε συνεργασία με τον ασθενή, να προσπελάσει το διαταραγμένο ενσυνείδητο ή ασυνείδητο ψυχισμό του και να διανοίξει οδούς για την λύση κρίσεων και συγκρούσεων (Πάπυρος, Larousse Britanica, 1993, σελ.433).

Έτσι, στην περίπτωση της θεραπείας ζεύγους, κάθε ψυχοθεραπευτικό μοντέλο χρησιμοποιεί τεχνικές που σύμφωνα με το

θεωρητικό υπόβαθρο για την επίλυση των προβλημάτων, θα βοηθήσουν το ζευγάρι να ξεπεράσει την κρίση.

Η αναλυτική αναφορά στα διάφορα μοντέλα συζυγικής ψυχοθεραπείας θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο μιας άλλης μελέτης. Εδώ θα αναφερθούν ενδεικτικά τα κυριότερα μοντέλα συζυγικής ψυχοθεραπείας, τα οποία εφαρμόζονται από τις διάφορες θεωρητικές κατευθύνσεις.

1. Γνωσιακή Θεραπεία Ζευγαριών

Η Γνωσιακή προσέγγιση έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα τα τελευταία 50 χρόνια με ραγδαία εξέλιξη. Πρωτεργάτης της προσέγγισης αυτής ήταν ο Aaron T. Beck και οι συνεργάτες του.

Σύμφωνα με τους Padesky- Datillio (1995, σελ.27) η γνωσιακή θεωρία επικεντρώνεται κυρίως στην αλληλεπίδραση πέντε στοιχείων: του περιβάλλοντος, της βιολογικής πλευράς, των συναισθημάτων, της συμπεριφοράς και των γνωσιακών διαδικασιών.

Η Γνωσιακή θεωρία δίνει μεγάλη έμφαση στη σκέψη και την αντίληψη των γεγονότων από το άτομο, δεν θεωρεί τα στοιχεία αυτά όμως αποκλειστικά αίτια ψυχολογικών διαταραχών (ό.π., σελ.28).

Τα συναισθήματα παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην ψυχολογία του ατόμου. Η Γνωσιακή θεραπεία σε ζευγάρια (ό.π., σελ.37) βρίσκεται στα πρώτα βήματα της ανάπτυξής της. Ένας από τους στόχους της θεραπευτικής διαδικασίας είναι να βοηθήσει τα ζευγάρια να επιλύσουν τις γνωσιακές τους παραποιήσεις και να αναπτύξουν πιο συγκεκριμένους τρόπους αξιολόγησης των εμπειριών τους.

Η προσέγγιση αυτή επηρεάστηκε αρχικά από τη συμπεριφοριστική θεωρία στη θεραπεία ζευγαριών, σκοπός της οποίας ήταν να αυξηθεί ο ρυθμός των θετικών συμπεριφορών που ανταλλάσσουν οι σύζυγοι προκειμένου να επιτευχθεί η αλλαγή στη σχέση.

Στη Γνωσιακή θεωρία υπάρχουν τρεις γνωστικές πλευρές: α) η τροποποίηση των μη ρεαλιστικών προσδοκιών στη σχέση, β) διόρθωση των λανθασμένων χειρισμών στο «πάρε- δώσε» της σχέσης και γ) χρήση

αυτοκαθοδηγούμενων διαδικασιών που μειώνουν την διαταραγμένη αλληλεπίδραση (ό.π., σελ.40).

Η Γνωσιακή θεραπεία περιλαμβάνει κάποια στάδια μέχρι να ολοκληρωθεί, τα οποία είναι:

1. Ιστορικό των προβλημάτων του ζευγαριού
2. Αντιμετώπιση άγχους
3. Αύξηση των θετικών συμπεριφορών στη σχέση
4. Το ζευγάρι μαθαίνει ν' αναγνωρίζει, να ελέγχει και ν' αντιδρά στις αυτόματες σκέψεις
5. Μάθηση δεξιοτήτων επικοινωνίας
6. Διερεύνηση θεμάτων σχετικά με το θυμό
7. Το ζευγάρι μαθαίνει στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων
8. Αναγνώριση και αλλαγή δυσλειτουργικών αντιλήψεων
9. Πρόγνωση παλινδρόμησης

Οι τεχνικές που χρησιμοποιεί η Γνωσιακή θεραπεία έχουν σκοπό την συνειδητοποίηση από το ζευγάρι των λανθασμένων αυτομάτων σκέψεων που κάνουν. Οι ατομικές και κοινές συνεδρίες, ο ορισμός των θεμάτων που θα συζητηθούν κάθε φορά, οι ασκήσεις στο σπίτι, τεχνικές επικοινωνίας είναι μερικές από τις κυριότερες τεχνικές που χρησιμοποιεί η Γνωσιακή Θεραπεία.

2. Ομαδική Αναλυτική Προσέγγιση των Ανοιχτών Συστημάτων

Εισηγητής αυτής της προσέγγισης είναι ο Robin Skynner (Ζαφείρης, Ζαφείρη, Μουζακίτης, 1999, σελ.88). Ο Skynner, θεωρητικός της ψυχοδυναμικής προσέγγισης, υποστηρίζει πως κάθε άτομο δημιουργεί αντιλήψεις, εξωπραγματικές προσδοκίες και προβολές που μεταφέρει στην ώριμη ηλικία.

Έτσι, το άτομο προσπαθεί να επιλέξει ένα σύντροφο με παρόμοιο σύστημα αντιλήψεων και προβολών. Πολλές φορές το σύστημα αυτό παρουσιάζει ελλείψεις κατά την ανάπτυξη του ατόμου. Αν οι δύο σύντροφοι έχουν παρόμοιες ελλείψεις τότε δημιουργούνται προβλήματα και συγκρούσεις.

Με τη θεραπευτική μέθοδο που εφαρμόζει ο Skynner επιδιώκει:

- α. Να αποσαφηνίσει τους τρόπους επικοινωνίας ανάμεσα στο ζευγάρι.
- β. Να βοηθήσει το ζευγάρι να αντιληφθεί τις απρόσφορες προσδοκίες του.
- γ. Να τροποποιήσει τη δομή της οικογένειας και μέσω τεχνικών παρατήρησης και μίμησης προτύπων να διδάξει στο ζευγάρι δεξιότητες που αφορούν στο ρόλο τους, καθώς και περισσότερους τρόπους να σχετίζονται μεταξύ τους.

Η θεραπεία έχει σκοπό να βοηθήσει τα άτομα να πετύχουν τη διαφοροποίηση, έτσι ώστε να μπορεί ο ένας να χαίρεται τη συντροφιά του άλλου, χωρίς απλά να τον χρειάζεται (ό.π., σελ.89).

Σε αντίθεση με τους κλασσικούς ψυχαναλυτές ο Skynner πιστεύει και υποστηρίζει στην ενεργή συμμετοχή του θεραπευτή στη διαδικασία

της θεραπείας. Ο θεραπευτής πρέπει να έχει πλήρη επίγνωση της προσωπικής του εξέλιξης, έτσι ώστε να ταυτιστεί με την οικογένεια χωρίς όμως να συγχωνεύεται με αυτήν.

3. Η προσέγγιση των Αντικειμενοτρόπων Σχέσεων

Η θεωρία των αντικειμενοτρόπων σχέσεων έχει επηρεαστεί άμεσα από την ψυχοδυναμική προσέγγιση. Αντικειμενοτρόπες σχέσεις ονομάζονται οι τρόποι με τους οποίους σχετίζονται τα άτομα με τα αντικείμενα. Η Λεωνίδου (Τετράδια Ψυχιατρικής, Νο 63, σελ. 35) αναφέρει πως αντικείμενο προσδιορίζεται κάθε ανθρώπινο ον.

Ο Bowlby και ο Winnicott (ό.π.) ήταν οι πρώτοι που έδειξαν τη σημαντικότητα του ρόλου της μητέρας ως πρωταρχικό αντικείμενο για το παιδί και τη ζωή του. Ο Winnicott υποδεικνύει τη μητρική φροντίδα ως αιτία για την ενίσχυση και σταθεροποίηση του εγώ του παιδιού.

Ο Framo (ό.π.) είναι ο πρώτος οικογενειακός θεραπευτής που εφάρμοσε στη θεραπεία ζευγαριών τη θεωρία των αντικειμενοτρόπων σχέσεων. Συγκεκριμένα αναφέρει πως «όσο πιο οδυνηρές υπήρξαν, από ψυχολογική άποψη, οι πρώτες εμπειρίες της ζωής, τόσο πιο ισχυρή είναι η επένδυση στα εσωτερικά αντικείμενα, με αποτέλεσμα ο ενήλικος να εμπλέκεται έντονα σε μια σε μια ασυνείδητη προσπάθεια να ταιριάζει όλες τις κοντινές του σχέσεις με τα εσωτερικά πρότυπα που διαθέτει για του ρόλους» (ό.π.).

Στα πλαίσια της συζυγικής σχέσης, υπάρχουν άτομα που προβάλλουν στο σύντροφό τους διάφορες ενδοβολές, προσπαθώντας να αναπληρώσει ανεπαρκείς αντικειμενοτρόπες σχέσεις που είχαν βιώσει στην παιδική τους ηλικία. Προσπαθούν να επιβάλλουν στο σύντροφό τους να προσαρμοστούν με διάφορες διαστρεβλωμένες προσδοκίες που έχουν, με αποτέλεσμα να προκαλείται δυσφορία.

Ο Framo (Ζαφείρης, Ζαφείρη, Μουζακίτης, 1999, σελ.84-85) χρησιμοποιεί τεχνικές που βοηθούν τα ζευγάρια ν' αντιμετωπίσουν άλυτα ζητήματα που ο καθένας μεταφέρει στο γάμο του από την οικογένεια καταγωγής.

Έτσι, σχεδίασε ένα μοντέλο θεραπείας που αναλύεται σε τρία στάδια:

α. Διασυνδεδετική Θεραπεία

Στις συνεδρίες λαμβάνουν μέρος μόνο οι δύο σύζυγοι. Έτσι, σε περίπτωση που υπάρχει παιδί να βγαίνει από το ρόλο του αποδιοπομπαίου τράγου και τη σχέση τριγωνοποίησης με το παιδί.

β. Ομαδική Θεραπεία Ζευγαριών

Στις συνεδρίες παρευρίσκονται περισσότερα από ένα ζευγάρια. Το κάθε ζευγάρι μπορεί να παρατηρήσει και να αξιολογήσει τα πρότυπα σχέσης που χρησιμοποιεί, καθώς και αυτά που εκδραματίζονται από τα άλλα ζευγάρια.

γ. Συνεδρίες με τις οικογένειες καταγωγής

Συμμετέχουν οι γονείς και τα αδέρφια των συντρόφων. Εδώ αναγνωρίζονται οι ενδοβολές, βγαίνουν από την ασυνείδητη κατάσταση και με τη βοήθεια θεραπευτή επιλύονται.

4. Συμπεριφορική προσέγγιση στη συζυγική θεραπεία

Η Συμπεριφορική προσέγγιση χρησιμοποιεί τις καθιερωμένες αρχές της ανθρώπινης μάθησης και συμπεριφοράς όπως αυτές παρατηρούνται μέσα στο περιβάλλον του ατόμου. Σύμφωνα με τους Ζαφείρη, Ζαφείρη, Μουζακίτη (1999, σελ.148) σκοπός της Συμπεριφορικής προσέγγισης είναι η βελτίωση της σχέσης μεταξύ των μελών της οικογενείας και η εκμάθηση δεξιοτήτων για την διατήρηση και την ενίσχυση των σχέσεων.

Η προσέγγιση αυτή (ό.π., σελ.139) χρησιμοποιεί ένα σαφές και συγκεκριμένο σύνολο τεχνικών και δεξιοτήτων, του οποίου η πορεία αξιολογείται και παρακολουθείται καθ' όλη τη διάρκεια της θεραπείας.

Η συμπεριφορική προσέγγιση στη θεραπεία ζεύγους είναι σχετικά πρόσφατη. Αναπτύχθηκε ιδιαίτερα τα τελευταία 20 χρόνια (ό.π.).

Όπως διαμορφώνεται σήμερα (ό.π., σελ.140) η θεραπευτική αυτή προσέγγιση χαρακτηρίζεται από τέσσερα βασικά στοιχεία:

1. την ανάλυση της συμπεριφοράς
2. τη θετική αμοιβαιότητα
3. την εκπαίδευση στις δεξιότητες επικοινωνίας
4. την εκπαίδευση στις δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων

Οι Datillio & Padesky (1995, σελ.37) αναφέρουν πως η συμπεριφορική προσέγγιση δένει έμφαση στην θεωρία της κοινωνικής ανταλλαγής και του συμβολαίου με τα ζευγάρια.

Κατά τη διάρκεια της θεραπείας ο θεραπευτής αναλαμβάνει ρόλο εκπαιδευτή (Ζαφείρης, Ζαφείρη, Μουζακίτης, 1999, σελ.140).

αναλαμβάνει να εκπαιδεύσει το ζευγάρι και να του διδάξει δεξιότητες βελτίωσης της σχέσης των δύο συντρόφων. Ο θεραπευτής έχει ενεργό ρόλο στη θεραπεία. Παρέχει στο ζευγάρι συγκεκριμένη και θετική τροφοδότηση και κάνει υποδείξεις εκεί που χρειάζεται.

Κάποιες από τις τεχνικές που χρησιμοποιεί ο θεραπευτής κατά τη διάρκεια της θεραπευτικής διαδικασίας είναι:

1. Συζήτηση αρχικά των λιγότερο φορτισμένων θεμάτων
2. Εκπαίδευση – εκμάθηση δεξιοτήτων επικοινωνίας
3. Χρήση θετικών αλληλεπιδράσεων – ασκήσεων
4. Ασκήσεις στο σπίτι
5. Χρήση συμβολαίου

5. Πρόγραμμα Βελτίωσης Σχέσεων

Η μέθοδος Βελτίωσης Σχέσεων είναι ένα νέο εκπαιδευτικό μοντέλο θεραπείας στον τομέα της ψυχικής υγείας που εισήγαγε ο Guerney B.J. (1996, σελ.445).

Σκοπός της μεθόδου αυτής (ό.π.) είναι η εναρμόνιση των αναγκών του ατόμου μέσα σε μια ομάδα, με τους ελάχιστους περιορισμούς και το μέγιστο βαθμό ικανοποίησης. Επικεντρώνεται στην αύξηση της ανάπτυξης των ατόμων, κάνοντάς τους να νιώθουν πως οι άλλοι τους υπολογίζουν και τους σέβονται. Αποτέλεσμα είναι η μείωση άγχους που προκαλείται από τις προσωπικές ματαιώσεις και αυτοαμφισβητήσεις. Η μέθοδος Βελτίωσης Σχέσεων (ό.π.) επιβραβεύει την ενδοατομική και διαπροσωπική ειλικρίνεια.

Η προσέγγιση αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί στη θεραπεία ζεύγους σε προληπτική, βελτιωτική και θεραπευτική βάση (ό.π., σελ.448).

Σύμφωνα με τη μεθοδολογία του προγράμματος (ό.π., σελ.453) η μορφή του είναι ευέλικτη. Μπορεί να χρησιμοποιηθούν ένας ή δύο θεραπευτές. Η χρονική διάρκεια δεν είναι συγκεκριμένη. Διαφέρει σε κάθε περίπτωση. Τα προγράμματα είναι διαμορφωμένα ώστε να εξυπηρετούν μεγάλο εύρος ηλικιών, τύπου σχέσεων και συνθηκών. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι σχεδιασμένο ώστε οι συμμετέχοντες να προχωρούν σταδιακά, μαθαίνοντας δεξιότητες με αυξανόμενα συναισθηματικά έργα.

Όπως αναφέρθηκε η μέθοδος Βελτίωσης Σχέσεων είναι εκπαιδευτικό μοντέλο. Έτσι, ο θεραπευτής αναλαμβάνει ρόλο εκπαιδευτή. Βοηθά στην εκμάθηση δεξιοτήτων που θα βοηθήσει το ζευγάρι να βελτιώσει τη σχέση του. Το πρόγραμμα (ό.π., σελ.452) αποσκοπεί στην δημιουργία μιας δυνατής, θετικής σχέσης μεταξύ θεραπευτή- πελάτη. Η σχέση αυτή προσφέρει στον πελάτη γρήγορη, αποτελεσματική και αποδοτική μάθηση.

Οι κυριότερες τεχνικές που χρησιμοποιούνται ως μέθοδοι εκπαίδευσης δεξιοτήτων είναι:

- α. Μοντέλα
- β. Δοκιμές
- γ. Παίξιμο ρόλων
- δ. Προτροπή
- ε. Ενίσχυση

Γ. ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΛΥΣΗ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

Όταν μέσα σε μία σχέση τα προβλήματα είναι τόσο έντονα και οι συγκρούσεις συχνές, πολλές φορές όποια προσπάθεια κι αν καταβάλουν οι δύο σύζυγοι δεν επιφέρει κανένα αποτέλεσμα.

Το διαζύγιο είναι μία επιλογή στην οποία προχωρά το ζευγάρι, όταν βλέπει πως δεν μπορούν ή δεν θέλουν να βελτιώσουν τη σχέση τους.

Η Χουρδάκη (1995, σελ.326) αναφέρει πως το διαζύγιο δεν είναι μία κατάσταση που αρχίζει ξαφνικά. Είναι μια διαδικασία που υποβόσκει μέσα στη σχέση και προετοιμάζεται από καιρό για να πάρει τη συγκεκριμένη μορφή. Ο Vansteenwegen (1995, σελ.167) συμφωνώντας αναφέρει πως το διαζύγιο δεν είναι μια στιγμή μέσα στο χρόνο. Αποτελεί μια διαδικασία που διαρκεί καιρό, μέσω της οποίας οι σύζυγοι πλέον παύουν να είναι μαζί.

Ο χωρισμός φαίνεται σε κάποιες καταστάσεις ως μόνη λύση για την επιβίωση (Dreikurs, 1974, σελ.175). Μερικοί γάμοι απειλούν την ψυχική αρμονία αλλά και την πνευματική και σωματική κατάσταση ενηλίκων και παιδιών.

Άλλες φορές πάλι τα ζευγάρια χωρίζουν χωρίς να καταβάλουν καμία προσπάθεια βελτίωσης της σχέσης τους.

Δεν υπάρχει λοιπόν κανόνας για το πότε και υπό ποιες συνθήκες δικαιολογείται το διαζύγιο.

Στη σημερινή εποχή παρατηρείται το φαινόμενο αύξησης του αριθμού των διαζυγίων. Η συχνότητα των διαζυγίων τα τελευταία

τριάντα χρόνια έχει δείξει θεαματική αύξηση. Ο Blumenthal (1987, σελ.25) αναφέρει πως τη δεκαετία του 60, μόνο ένας στους δώδεκα γάμους κατέληγε σε διαζύγιο στη Γερμανία, όμως στη δεκαετία του 80 το ποσοστό αυξήθηκε σε έναν στους τρεις γάμους. Το ίδιο συνέβη και στη Μ.Βρετανία. Μετά από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τη μεταρρυθμιστική διάταξη για το διαζύγιο, παρατηρείται ραγδαία αύξηση των διαζυγίων (Dominian, 1998, σελ.230). Η Haskey (στο Dominian, ό.π.) υποστηρίζει πως με βάση τα σημερινά ποσοστά διαζυγίου, περίπου το 40% των γάμων αναμένεται πως θα καταλήξουν σε διάλυση.

Κάτι ακόμα που παρατηρείται είναι τα διαζύγια στις πρώιμες φάσεις του γάμου. Έρευνες έδειξαν πως μεταξύ 1961-1991 αυξήθηκαν τα διαζύγια στα δύο πρώτα χρόνια του γάμου. Στοιχεία δείχνουν πως στη Μ.Βρετανία το ¼ του συνόλου των διαζυγίων συμβαίνουν στα τέσσερα πρώτα χρόνια του διαζυγίου.

Οι έρευνες αυτές φέρνουν στην επιφάνεια σημαντικά στοιχεία για την ποιότητα της σχέσης των συζύγων και με ποιους τρόπους προσπαθούν ν' αντιμετωπίσουν τα προβλήματά τους.

Η Χουρδάκη (1995, σελ.322) διαχωρίζει την έννοια του διαζυγίου σε νομική και ψυχολογική. Η νομική έννοια αναφέρεται στις τυπικές διαδικασίες οι οποίες γίνονται ώστε και επίσημα να θεωρείται ο γάμος διαλυμένος. Στο σημείο αυτό εμπλέκονται και τρίτα άτομα, οι δικηγόροι, οι οποίοι βοηθούν το ζευγάρι να χωρίσει. Στο διάστημα αυτό οι σύζυγοι μπορεί και να μην έχουν καμιά επαφή και την υπόθεση του γάμου να έχουν αναλάβει οι δικηγόροι.

Η ψυχολογική έννοια του διαζυγίου αναφέρεται στο χρονικό διάστημα που οι δύο σύζυγοι αρχίζουν να νιώθουν μακριά ο ένας από τον άλλον. Όταν οι δεσμοί μεταξύ τους αρχίζουν να χαλαρώνουν και νιώθουν πως η αγάπη τους χάνεται σιγά σιγά. Υπάρχει δηλαδή συναισθηματικό διαζύγιο, η έννοια του οποίου είναι σαφώς πιο σημαντική από την νομική.

Οι λόγοι για τους οποίους ένα ζευγάρι οδηγείται στο διαζύγιο είναι διάφοροι.

Ο ρόλος και η νέα προσωπικότητα της σύγχρονης γυναίκας, η οποία ζητά σεβασμό και αναγνώριση για την προσφορά της στην οικογένεια θα μπορούσε να θεωρηθεί ως αίτιο διαζυγίου (ό.π., σελ.326). Η χειραφέτηση των γυναικών αποτελεί λόγο διαζυγίου (Dominian, σελ.232), καθώς αλλάζει τη σχέση άντρα- γυναίκας. Οι γυναίκες με την είσοδό τους στην εργασία και την έξοδό τους από την κλασσική πατριαρχική οικογένεια, απαιτούν διαφορετική αντιμετώπιση και ισονομία.

Ένας άλλος λόγος είναι η υλιστική φύση της οικογένειας. Ο Dominian (ό.π.) αναφέρει πως η άνοδος του βιοτικού επιπέδου και η αύξηση των υλικών παροχών, δημιουργεί ένα πλέγμα απαιτητικών προσδοκιών. Και οι άντρες και οι γυναίκες απαιτούν περισσότερα πράγματα, κυρίως υλικά. Έτσι, παρατηρείται ολοένα και περισσότερο το φαινόμενο τη διάλυσης γάμων λόγω της αδυναμίας κάλυψης των υλικών αναγκών.

Μια ακόμα αιτία διαζυγίου είναι η έλλειψη προετοιμασίας για το γάμο (ό.π.). Οι άνθρωποι στη σημερινή εποχή παντρεύονται χωρίς να

έχουν καταλάβει καλά τι έχουν κάνει και δεν προετοιμάζονται κατάλληλα. Η μετάβαση από θεσμικό σε συντροφικό γάμο έχει γίνει ραγδαία (ό.π.), με αποτέλεσμα την ελλιπή υποστήριξη και προετοιμασία, και το κενό έχει συμπληρωθεί από τα διαζύγια.

Η Χουρδάκη (1995, σελ.326) υποστηρίζει πως η έλλειψη ψυχολογικής ωριμότητας αποτελεί σοβαρό λόγο για την ύπαρξη των διαζυγίων.

Ειδικοί παράγοντες μπορεί να συμβάλουν στην απόφαση για διαζύγιο, όπως η νεαρή ηλικία ατόμων που παντρεύονται, η προγαμιαία τεκνοποίηση, καθώς και ο συνδυασμός των δύο αυτών παραγόντων.

Η διαδικασία του διαζυγίου μέχρι να ολοκληρωθεί περνά από κάποιες φάσεις. Η Χουρδάκη (ό.π., σελ.327-329) αναφέρει τρία στάδια.

Το πρώτο στάδιο είναι το στάδιο των απογοητεύσεων. Το ζευγάρι αρχίζει να καταλαβαίνει πως κάτι δεν πάει καλά και τα προβλήματα αρχίζουν να γίνονται έντονα.

Το δεύτερο στάδιο είναι το συναισθηματικό διαζύγιο. Οι σύζυγοι νιώθουν τη απόσταση μεταξύ τους να μεγαλώνει και την αγάπη να χάνεται. Οι συγκρούσεις γίνονται ολοένα και πιο συχνές και η προοπτική διαζυγίου ολοένα και πιο προσιτή.

Το τρίτο στάδιο αναφέρεται στο νομικό διαζύγιο. Είναι η τελική απόφαση για χωρισμό και χαρακτηρίζεται από την πλήρη διακοπή των σχέσεων των συζύγων και τη μεσολάβηση των δικηγόρων για την εκτέλεση των τυπικών διαδικασιών για τη διάλυση του γάμου.

Το διαζύγιο είναι μια πολύ σοβαρή απόφαση για την έκβαση του γάμου. Η διάλυση του γάμου και της σχέσης είναι κάτι που δεν

θεωρείται επιθυμητό από το ζευγάρι, ούτε και θεωρούσαν στην αρχή της σχέσης τους πως τα πράγματα θα είχαν τέτοια εξέλιξη. Γι' αυτό είναι καλό αν εξαντλούνται όλα τα περιθώρια και να αναζητούνται τρόποι για την επίλυση των προβλημάτων προτού το ζευγάρι προβεί σε αυτήν την καθοριστική για τη ζωή του απόφαση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Γενικός σκοπός αυτής της μελέτης ήταν η αναζήτηση και η διερεύνηση των παραγόντων και των αιτιών που οδηγούν ένα ζευγάρι στη σύγκρουση και καθιστούν τη σχέση δύσκολη, καθώς επίσης και η ανεύρεση των καλύτερων δυνατών λύσεων για την αντιμετώπιση των δυσκολιών μέσα στη σχέση.

Μελετήθηκαν οι τρόποι με τους οποίους κάποιος επιλέγει το σύντροφό του, οι παράγοντες και τα κριτήρια παίζουν ρόλο στην επιλογή αυτή.

Συζητήθηκε ο ρόλος της αγάπης μέσα στο γάμο, ως ένας από τους βασικούς παράγοντες για την εξέλιξη των σχέσεων. Παρουσιάστηκαν επίσης τα κυριότερα είδη συζυγικών σχέσεων που εμφανίζονται στο γάμο.

Απ' όλη μελέτη των σχετικών με το θέμα συγγραμμάτων μπορούμε να συνοψίσουμε στα εξής:

Στα σημερινά ζευγάρια παρατηρείται συχνά το φαινόμενο των συγκρούσεων και των προβλημάτων μέσα στη σχέση.

Στην επαφή των συντρόφων εμφανίζονται εμπόδια και καταστάσεις που καθιστούν τη σχέση δύσκολη και προβληματική.

Καθοριστικός παράγοντας για την αποφυγή και την πρόβλεψη των προβλημάτων αυτών είναι η επιλογή του κατάλληλου συντρόφου. Ο άνθρωπος πρέπει να σκεφτεί πολύ καλά προτού επιλέξει το σύντροφό του. Χρειάζεται να είναι έτοιμος – βιολογικά, πνευματικά, ψυχολογικά, ώστε να προχωρήσει στην απόφαση για γάμο καθώς και το άτομο που

ανεξαρτησία στη σχέση, χωρίς να περιορίζει αλλά και να απομακρύνει το ζευγάρι.

Τα αίτια των συγκρούσεων που μπορεί να παρατηρηθούν μέσα στη συζυγική σχέση είναι αρκετά. Μέσα στη σχέση εμφανίζονται εμπόδια, τα οποία προκαλούνται από τη συμπεριφορά μεταξύ των συντρόφων, την έλλειψη καλής επικοινωνίας και άλλων παραγόντων που οδηγούν το ζευγάρι στη σύγκρουση. Πολλές φορές τα ζευγάρια απογοητεύονται καθώς οι προσδοκίες τους δεν πραγματοποιούνται, ανακαλύπτουν βασικές διαφορές αντιλήψεων μεταξύ τους σε θέματα σοβαρά για την συνύπαρξή τους.

Απλά, καθημερινά ζητήματα ίσως δημιουργήσουν προβλήματα αν δεν έχουν από πριν συζητηθεί και λυθεί. Ακόμα, ίσως οι οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις των συζύγων να γίνουν αίτιο συγκρούσεων, αν το περιβάλλον δημιουργεί πρόβλημα στο ζευγάρι.

Το ζευγάρι αν θέλει να αντιμετωπίσει τα προβλήματά του, τότε μπορεί να βρει τρόπους ώστε να τα ξεπεράσει. Μπορεί να χρησιμοποιήσει τεχνικές αυτοβοήθειας όπως η αποκατάσταση της επικοινωνίας, η υποχώρηση του θυμού, η θετική στάση απέναντι στον σύντροφο για να λύσει κάποια προβλήματα στην επαφή τους.

Αν όμως οι δυσκολίες είναι πολύ μεγάλες, και εξακολουθούν να ενδιαφέρονται για την αποκατάσταση της σχέσης τους, οι σύζυγοι μπορούν να απευθυνθούν σε σύμβουλο γάμου, ο οποίος με τις μεθόδους που χρησιμοποιεί θα προσπαθήσει να βοηθήσει το ζευγάρι.

Σε περίπτωση που τα προβλήματα μεταξύ των συζύγων είναι αξεπέραστα, και οι σύζυγοι δεν είναι διατεθειμένοι να προσπαθήσουν

για την προσπέλασή τους, τότε το ζευγάρι οδηγείται στην οριστική λύση του γάμου, αποφασίζοντας να πάρουν διαζύγιο.

Η αντιμετώπιση των προβλημάτων που εμφανίζονται μέσα στη σχέση ενός ζευγαριού μπορεί να ξεκινήσει πρώτα σε προληπτικό στάδιο, πριν δηλαδή την εμφάνιση δυσκολιών, και αφού έχουν εμφανιστεί τα προβλήματα σε θεραπευτικό στάδιο.

Στη συνέχεια ακολουθούν κάποιες σκέψεις υπό μορφή προτάσεων που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην καλύτερη αντιμετώπιση των δυσκολιών αυτών και την ενίσχυση και προτροπή του ζευγαριού για την τόνωση της σχέσης.

1. Προετοιμασία των εφήβων στις τελευταίες τάξεις του Λυκείου για δημιουργία σχέσεων και επιλογή συντρόφου

Όπως αναφέρθηκε η πρόληψη σε στάδιο πριν από το γάμο μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στην πρόληψη αλλά και την αντιμετώπιση θεμάτων που ίσως δυσκολέψουν τη σχέση του ζευγαριού.

Η εφηβική ηλικία είναι μια περίοδος στη ζωή του ατόμου, όπου διαμορφώνονται καθοριστικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του καθώς και τα κριτήρια επιλογής ατόμων με τα οποία θα σχετιστεί φιλικά ή ερωτικά.

Έτσι, η εισαγωγή μαθήματος σχετικά με τις ανθρώπινες σχέσεις αλλά και την προετοιμασία γάμου στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση θα μπορούσε σημαντικά να βοηθήσει τους έφηβους να διαμορφώσουν κριτήρια επιλογής με βάση τα μοναδικά προσωπικά χαρακτηριστικά τους.

Με ομάδες συζήτησης και βιωματικές ασκήσεις οι έφηβοι τονώνουν την αυτοεκτίμησή τους, έρχονται σε επαφή με τον εαυτό τους και τους συνομηλίκους τους, δοκιμάζουν τον εαυτό τους και προετοιμάζονται για τις μελλοντικές τους σχέσεις.

2. Σεμινάρια προετοιμασίας ζευγαριών πριν από το γάμο

Τα νεαρά ζευγάρια που ετοιμάζονται για γάμο θα μπορούσαν να βοηθηθούν σε ινστιτούτα ή κέντρα προετοιμασίας γάμου. Παρακολουθώντας σεμινάρια μπορούν να προλάβουν δυσκολίες που ίσως εμφανιστούν αλλά και να αντιμετωπίσουν τυχόν καταστάσεις που

φαίνονται προβληματικές στο παρόν, ώστε στο μέλλον να μην ενταθούν.

3. Κρατική μέριμνα για ζευγάρια που αντιμετωπίζουν προβλήματα

Είναι πολύ σημαντική η παρέμβαση της πολιτείας ώστε ζευγάρια που αντιμετωπίζουν προβλήματα στη σχέση τους να μπορέσουν να τα ξεπεράσουν.

α. Δημιουργία Συμβουλευτικών Σταθμών

Η δημιουργία κέντρων συμβουλευτικής ζευγαριών είναι πολύ σημαντική καθώς ζευγάρια μπορούν να απευθυνθούν στις υπηρεσίες αυτές για την παροχή συμβουλών και κάποιων τρόπων αντιμετώπισης δυσκολιών.

β. Χαμηλή σε κόστος θεραπεία ζεύγους

Η δημιουργία κέντρων θεραπείας ζευγαριών θα μπορούσε ίσως να βοηθήσει πάρα πολλά ζευγάρια. Ένας από τους λόγους που ένα ζευγάρι δεν απευθύνεται σε σύμβουλο γάμου είναι το υψηλό κόστος που έχει. Πολλά ζευγάρια δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα ώστε να ανταπεξέλθουν στα έξοδα μιας θεραπείας σε ιδιωτικό κέντρο. Έτσι, η χαμηλή σε κόστος θεραπεία σε κρατικά κέντρα συμβουλευτικής κρίνεται πολύ σημαντική για την ενίσχυση της σχέσης των συζύγων.

γ. Επιχορηγήσεις σε ιδιωτικά κέντρα

Θα ήταν ιδιαίτερα εποικοδομητικό η πολιτεία να ενίσχυε τα ιδιωτικά κέντρα συμβουλευτικής ζευγαριών με κρατικές επιχορηγήσεις,

ώστε αυτά τα κέντρα να μπορέσουν να εφαρμόσουν με άνεση νέα και υπάρχοντα προγράμματα και να μειώσουν το κόστος των προγραμμάτων αυτών.

δ. Ενίσχυση σχέσης μέσα από διάφορα προγράμματα

Η πολιτεία θα μπορούσε να δώσει κίνητρα στο ζευγάρι να ενισχύσει τη σχέση του με διάφορους τρόπους όπως η φύλαξη των παιδιών, ώστε το ζευγάρι να μπορεί να μείνει κάποιες ώρες μόνο του και να ασχοληθεί αποκλειστικά ο ένας με τον άλλον. Με τον τρόπο αυτό το ζευγάρι μπορεί να ξεφύγει λίγο από το άγχος που δημιουργούν τα παιδιά και να αφιερώσει λίγο χρόνο στη σχέση τους.

ώστε αυτά τα κέντρα να μπορέσουν να εφαρμόσουν με άνεση νέα και υπάρχοντα προγράμματα και να μειώσουν το κόστος των προγραμμάτων αυτών.

δ. Ενίσχυση σχέσης μέσα από διάφορα προγράμματα

Η πολιτεία θα μπορούσε να δώσει κίνητρα στο ζευγάρι να ενισχύσει τη σχέση του με διάφορους τρόπους όπως η φύλαξη των παιδιών, ώστε το ζευγάρι να μπορεί να μείνει κάποιες ώρες μόνο του και να ασχοληθεί αποκλειστικά ο ένας με τον άλλον. Με τον τρόπο αυτό το ζευγάρι μπορεί να ξεφύγει λίγο από το άγχος που δημιουργούν τα παιδιά και να αφιερώσει λίγο χρόνο στη σχέση τους.

β. Συμβουλευτική Ζευγαριών πριν από το γάμο

Στη φάση αυτή ο Κοινωνικός Λειτουργός δουλεύει με ζευγάρια πριν το γάμο σε στάδιο προληπτικό αλλά και θεραπευτικό. Ο Κοινωνικός Λειτουργός ετοιμάζει τα ζευγάρια για το πέρασμα στη νέα φάση της ζωής τους, προλαμβάνει αλλά και θεραπεύει τυχόν προβλήματα που υπάρχουν, ώστε στο μέλλον να μην ενταθούν περισσότερο.

Προσπαθεί σε συνεργασία με το ζευγάρι να επιτεύξει την κατανόηση της σημασίας του γάμου, της σπουδαιότητας του δεσμού με το σύντροφο, της καλής επικοινωνίας, ώστε να έχουν καλή προσαρμογή στο γάμο τους.

γ. Θεραπεία Ζεύγους

Στο στάδιο αυτό ο Κοινωνικός Λειτουργός διακρίνεται για το θεραπευτικό και συμβουλευτικό του ρόλο. Καλείται με τις ειδικές γνώσεις του και τις μεθόδους που χρησιμοποιεί να βοηθήσει το ζευγάρι να κατανοήσει αρχικά ποια είναι πραγματικά η αιτία που κάνει τη συμβίωσή τους δύσκολη.

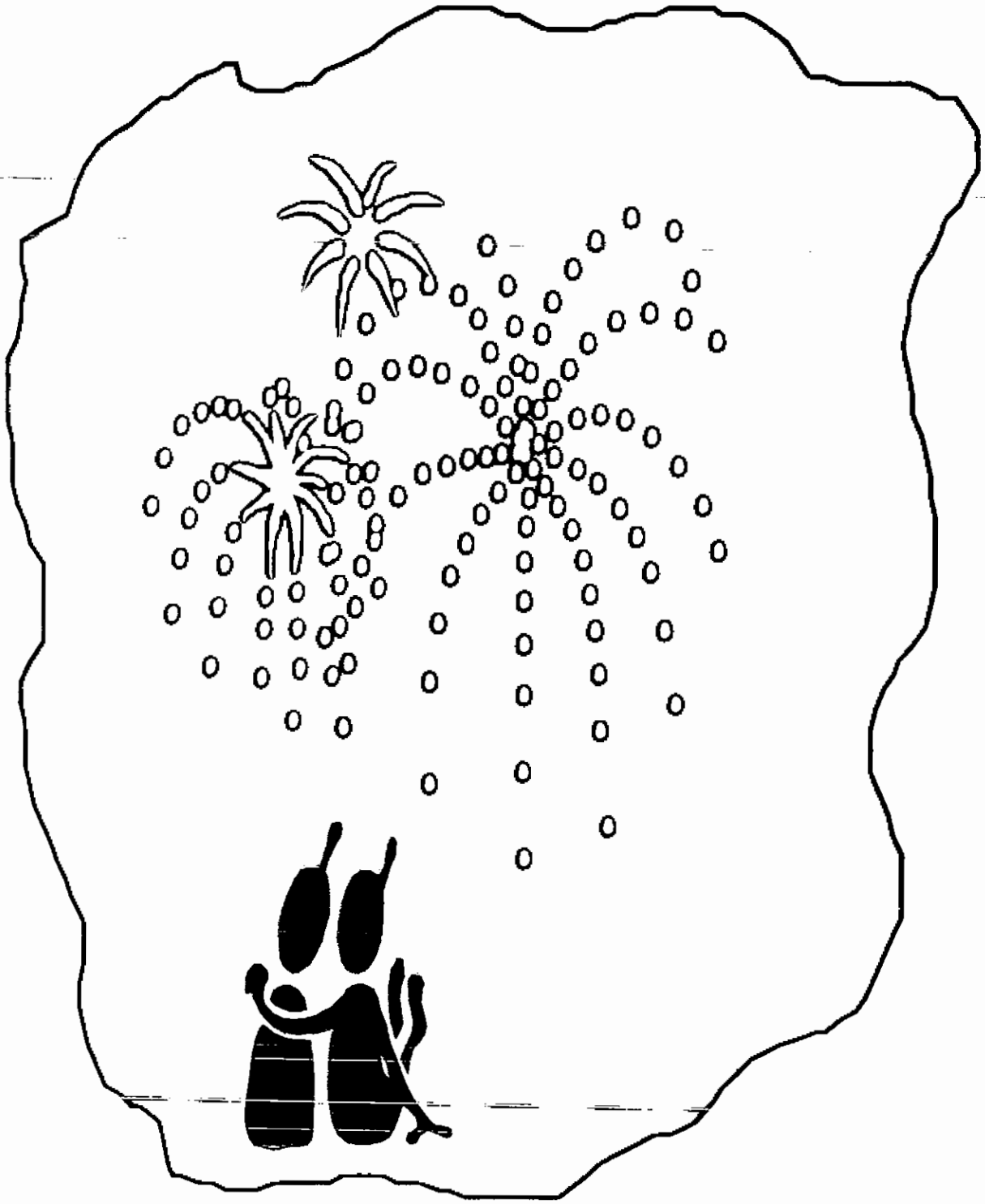
Σε συνεργασία πάντα με το ζευγάρι προσπαθεί να μεταβάλει στάσεις, πεποιθήσεις και συμπεριφορές που δεν βοηθούν τη σχέση και να καταφέρει να βοηθήσει το ζευγάρι να αντιμετωπίσει όσα το προβληματίζουν.

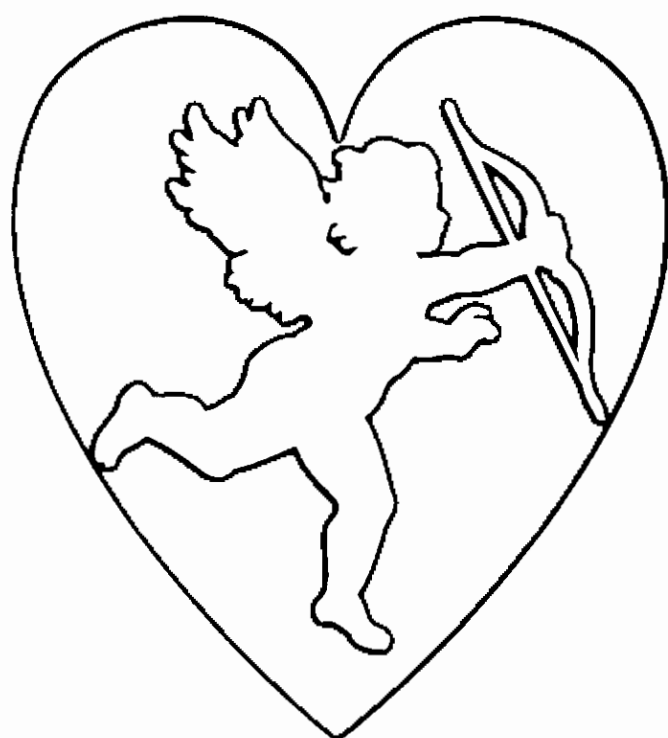
Ο Κοινωνικός Λειτουργός μπορεί και στα τρία στάδια της παρέμβασής τους μπορεί να βοηθήσει τα άτομα να επιτύχουν τους

στόχους τους μέσα από τις μεθόδους που χρησιμοποιεί, καθώς και με τη συνεχή ενημέρωσή τους για θέματα που τους απασχολούν και με τη διοργάνωση εκδηλώσεων με την πρόσκληση ειδικών επιστημόνων.

Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στη Συμβουλευτική Ζευγαριών είναι συμβουλευτικός, θεραπευτικός, κατευθυντικός, διδακτικός και με τις γνώσεις και τις μεθόδους του μπορεί να βοηθήσει, να κατευθύνει, να συμβουλέψει ζευγάρια ώστε να εξαλείψουν τα προβλήματα που οδηγούν στη σύγκρουση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Αγάπη είναι το μέσο για μεγαλύτερη συνεισφορά προς έναν άλλο άνθρωπο. η παραιτήση από όλα όσα έχουμε και είμαστε. η πλέον ευγενής έκφραση της επιθυμίας μας να ανήκουμε κάπου.

Ρούντολφ Ντράικουες

Η αγάπη πάντα ανεχεται, πάντα πιστευει, πάντα ελπίζει, πάντα υπομενει.

Βίβλος Βρετανικής Βιβλικής Εταιρείας.
Α΄ Προς Κορινθίους, γλ. 7

Η ειρήνη είναι η βάση της ευτυχίας στο γάμο.
Ταλιμούδ

Δεν υπάρχει καμιά πιο στοργική ή φιλική ή τρυφερότερη σχέση, κοινότητα και κοινωνία, από έναν καλό γάμο, αν το ζεύγος συμβιώνει ενωμένο και με ειρήνη.

Μαρτίνος Λούθηρος

Η συζήτηση είναι οτι καλύτερο υπάρχει στη ζωή και η μεγαλύτερη επιτυχία είναι η εμπιστοσύνη, δηλαδή η πλήρης κατανόηση μεταξύ ειλικρινών και εντιμών ανθρώπων

Ελεονώρα

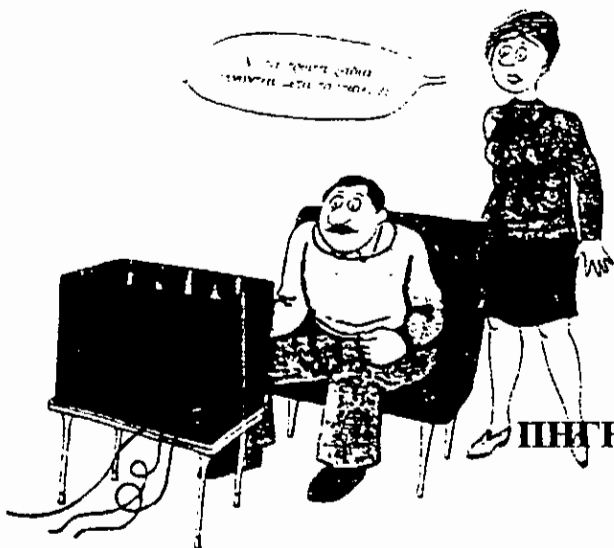
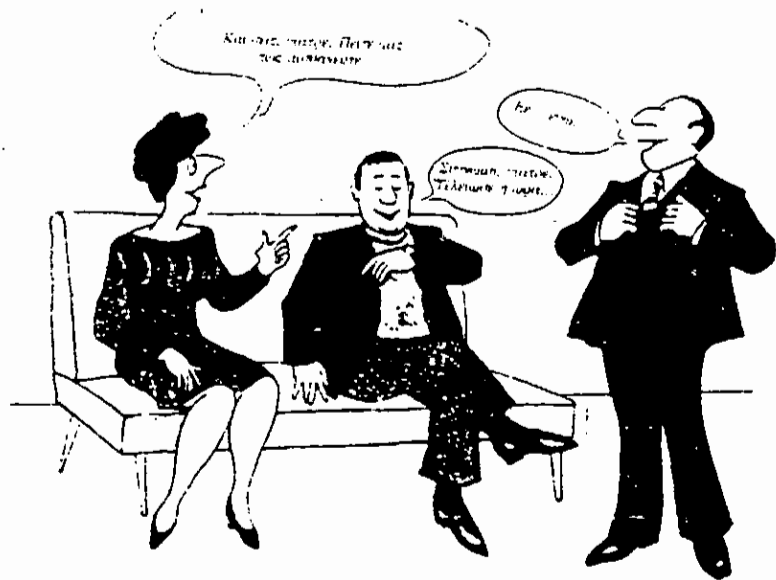
Για να πετύχει ο γάμος δεν απαιτείται απλά να βρούμε το σωστό άτομο — πρέπει κι εμείς να είμαστε το σωστό άτομο.

Ραβίνος Β.Ρ. Μπρικνερ

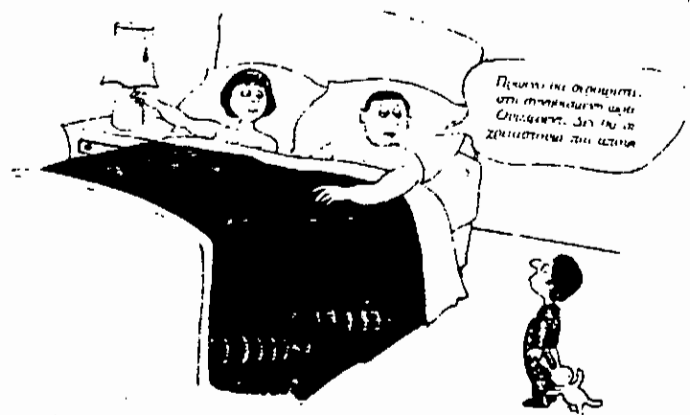
ΠΗΓΗ: Blumenthal Eric(1998), Αγάπη και γάμος,
Φιλίστωρ, Αθήνα

Ἐάν ταις γλώσσαις
τῶν ἀνθρώπων λαλῶ
καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην
δὲ μὴ ἔχω, ἕρονα χαλκός
ἢ ἤχων ἢ κύμβαλον ἀλα-
λάζον. καὶ ἔάν ἔχω προφη-
τεῖαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστη-
ρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν
γνώσιν, καὶ ἔάν ἔχω πᾶσαν
τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη με
θίστανειν, ἀγάπην δὲ μὴ
ἔχω, οὐδὲν εἰμι. καὶ ἔάν
ψυμίσω πάντα τὰ ὑπάρχον-
τά μου καὶ ἔδωκ παραδῶ
τὸ σῶμα μου ἵνα καθύ-
σωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω,
οὐδὲν ὠφελοῦμαι. ἢ ἀγά-
πῃ μακροθυμῆι, χρηστεύεται.
ἢ ἀγάπῃ οὐ ζήλοισι, ἢ ἀγάπῃ
οὐ περπερευεται, οὐ φυσιοῦ-
ται, οὐκ ἀσχημοκεῖ οὐ ζή-
τει τὰ ἑαυτοῦ, οὐ παρούχεται,
οὐ λογιέται τὸ κακόν, οὐ
χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγ-
χαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ πάντα
στερεῖ, πάντα πιστεύει, πάντα
ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. ἢ
ἀγάπῃ οὐδέποτε ἐκπίπτει.
εἴτε δὲ προφητεῖαι, καταργη-
θῶσονται εἴτε γλώσσαι, παύσο-
νται εἴτε γνώσις, καταργηθή-
σεται..... ἡγὼ δὲ μένει πί-
στις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία
ταῦτα μέζωχ δὲ τούτων
ἢ ἀγάπῃ.

[Α' Κορινθ. 13]

ΠΗΓΗ: Gullota G., Κωμωδίες και δράματα του γάμου, Οδυσσέας, Αθήνα

ΠΗΓΗ: Gullota G. (1979), Κωμωδίες και δράματα του γάμου, Οδυσσέας, Αθήνα

The Ties That Unbind.(most married couples lose rosy feeling after four years)(Brief Article)

Author/s: Aaron Dalton
Issue: Jan. 2000

Our cultural vocabulary indicates that marriages move one way--downhill. The "honeymoon period" implies post-honeymoon strife; the "seven-year itch" suggests that we tire of our mate at year seven.

Now, Wright State University psychology professor Lawrence Kurdek, Ph.D., confirms that our lexicon is accurate. His surveys of over 500 couples have revealed that most married couples experience a gradual but steady decline in marital quality over the four-year period after they tie the knot. Newlyweds tend to wear rose-colored glasses at first, says Kurdek, but reality kicks in after they see their partner drink from the milk carton or forget to take out the trash one too many times. Though happiness stabilizes after four years, it declines again around year seven. This dip is harder to explain, Kurdek says, but may stem from the tendency to reexamine life as time goes on.

Having kids is another factor: Pairs with biological children had lower marital quality than childless couples or those living with stepchildren, reports Kurdek in a recent issue of *Developmental Psychology*. "Caring for children may result in time taken away from the marriage," he says.

Not all spouses are destined for dissatisfaction, says Kurdek. To prevent disappointment down the road, new couples should temper high expectations with a dose of reality; like any relationship, wedlock has its ups and downs.

... Psychology Today The Ties That Unbind_(most married couples lose rosy feeling after 11 12 2001

Terms of Hostility.(research indicates link between hostility in husbands and depression in wives)(Brief Article)

Author/s: Abigail Chipley
Issue: July, 2000

Men and women have been at each other's throats ever since Adam and Eve were kicked out of the Garden of Eden. But a new study finds that in married couples, it is the wives, and not the husbands, who become depressed when living with a hostile spouse.

Researchers from Duke University Medical Center in Durham, N.C., asked 900 couples to complete a questionnaire assessing depression and three aspects of hostility: cynicism, aggressive response to problems and negative feelings toward others. As expected, both men and women who rated themselves as highly hostile also turned out to be depressed.

But for guys, having the blues was not related to having a hostile wife. Instead, men who rated themselves as "cynical" were the most likely to feel down in the dumps. On the other hand, women whose husbands scored high on all three aspects of the hostility test had high rates of depression.

The explanation for this disparity may lie in the differences in how men and women perceive and value relationships. Prior research, the authors explain, indicates that the quality of a relationship has a strong impact on a woman's well-being, whereas for a man, just having a relationship is what's important.

Women may also just be more emotionally responsive, says lead researcher

Beverly Brummet, Ph.D. That greater sensitivity comes at a big cost, however: wives may be more inclined to experience a blood pressure spike during an argument. While one spike won't send you into cardiac arrest, over time it can lead to an increased risk for heart attack. Says Brummet, "If you're a woman with a hostile husband, watch out. It could end up affecting both your mental and physical health."

COPYRIGHT 2000 Vegetarian Times, Inc. All rights reserved.

COPYRIGHT 2000 Gale Group

Terms of Hostility.(research indicates link between hostility in husbands

Επικοινωνείτε;

Η διαδικασία της επικοινωνίας συνδέεται άμεσα με τη λειτουργία του εγκεφάλου. Οι διεργασίες του εγκεφάλου επηρεάζουν κατά συνέπεια την ανθρώπινη επικοινωνία. **Ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα του ανθρώπινου εγκεφάλου είναι η ικανότητα παραγωγής και μετάδοσης σύνθετων σκέψεων.**

Ο εγκέφαλος εκτελεί τρεις βασικές διεργασίες: την αφομοίωση και επεξεργασία των εισερχομένων πληροφοριών και την παραγωγή λογικών σκέψεων.

Σε γενικές γραμμές οι εγκεφαλικές διεργασίες των ανθρώπων γίνονται με τον ίδιο τρόπο, αλλά οι άνθρωποι μαθαίνουν να τις προσλαμβάνουν και να τις επεξεργάζονται επιλεκτικά. **Ό,τι προσλαμβάνεται, κρίνεται και αξιολογείται ανάλογα με τις προσωπικές αντιληπτικές ικανότητες, τη συναισθηματική κατάσταση και το φύλο του κάθε ανθρώπου.**

Ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται τον κόσμο παίζει ζωτικό ρόλο στον τρόπο με τον οποίο σκέπτονται. Οι περισσότεροι άνθρωποι καταλαβαίνουν ότι μερικές φορές αυτό που βλέπουν είναι μια οπτική απόψη, που επιδρά στον τρόπο με τον οποίο ο εγκέφαλος επεξεργάζεται τις πληροφορίες, με αποτέλεσμα να βλέπει όχι την πραγματικότητα, αλλά αυτό που θέλει ή περιμένει να δει.

Κάθε άνθρωπος διαμορφώνει τις σκέψεις του με διαφορετικό και μοναδικό τρόπο, ανάλογα με τις εντυπώσεις του, την προηγούμενη εμπειρία του και τις προσδοκίες του. Αυτό σημαίνει ότι επηρεάζεται η διαδικασία της επικοινωνίας.

Το φύλο παίζει σημαντικό ρόλο στην επικοινωνία. Η δομή των εγκεφάλου διαφέρει στα δύο φύλα και αυτό έχει άμεση επίπτωση στον τρόπο που επικοινωνούν. **Για παράδειγμα:** Στον άνδρα το οπτικό κέντρο και το κέντρο του λόγου βρίσκονται σε μικρότερη επαφή απ' ό,τι στη γυναίκα, με αποτέλεσμα οι γυναίκες να έχουν μεγαλύτερη ικανότητα να αφομοιώνουν οπτικές και λεκτικές πληροφορίες. **Αυτό σημαίνει ότι οι άνδρες είναι ικανότεροι στην αντίληψη των λεπτομερειών, ενώ οι γυναίκες είναι ικανότερες στη συνολική θεώρηση (εποπτεία).**

Στον άνδρα τα κέντρα της επιθετικότητας είναι περισσότερο δραστήρια, ενώ στις γυναίκες περισσότερο δραστήρια είναι τα κέντρα των συναισθημάτων. **Το αποτέλεσμα είναι ότι οι άνδρες είναι περισσότερο ανταγωνιστικοί, ενώ οι γυναίκες περισσότερο συνεργάσιμες. Τα λόγια των ανδρών προσλαμβάνονται και**

ερμηνεύονται με διαφορετικό τρόπο απ' ό,τι τα λόγια των γυναικών.

Επομένως, διαφορές που οφείλονται αποκλειστικά στο φύλο των ανθρώπων μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο προσλαμβάνει και ερμηνεύει το κάθε φύλο τα μηνύματα.

Είναι ευκολότερο να αξιολογήσετε τον τρόπο που επικοινωνείτε, αν ξέρετε πώς οι άνθρωποι προσλαμβάνουν, αποθηκεύουν και επεξεργάζονται τις πληροφορίες, πώς σχηματίζουν τις κρίσεις τους και πώς τις μεταφέρουν στο σύστημα του λόγου. Είναι επίσης συναρπαστικό να σκεφτείτε τι συμβαίνει όταν επεμβαίνουν στην πληροφοριακή διαδικασία οι προσωπικές προτιμήσεις των ανθρώπων.

Το συμπέρασμα είναι ότι οι ερμηνείες κάθε ανθρώπου δεν μοιάζουν με κανενός άλλου. Τα παραπάνω όχι μόνο επηρεάζουν διαφορετικά το κάθε άτομο, αλλά το επηρεάζουν διαφορετικά και από τη μια στιγμή στην άλλη. **Η επικοινωνία βρίσκεται σε διαρκή ρευστότητα και είναι μια πολύπλοκη διαδικασία.**

Λέγεται ότι τα καυγαδάκια είναι το αλατοπίπερο της σχέσης. Και πράγματι είναι! Σίως και αυτά που κρατούν ζωντανή την σχέση, όταν βέβαια

δεν οδηγούν σε ακραίες καταστάσεις. Και ο καυγός λοιπόν έχει savoir vivre που πρέπει να ακολουθείται έτσι ώστε να έχετε κάνει ένα βήμα μπροστά μετά το τέλος του και όχι δύο πίσω.

-Διαλέξτε την κατάλληλη στιγμή. Μην επιχειρήσετε να ανοίξετε κουβέντα όταν γυρνάει κουρασμένος από την δουλειά του, ή όταν στην παρακολουθεί την αγαπημένη του ομάδα στην τηλεόραση. Το πιο πιθανό είναι ότι δεν θα καταφέρετε να μιλήσετε και θα εκνευριστείτε περισσότερο. *Βρείτε μια στιγμή που θα είστε και οι δύο χαλαροί και ξεκινήστε την κουβέντα.*

-Μην μπερδεύετε τον καυγά με την συζήτηση. Πολλοί άνθρωποι εκφράζουν τα επιχειρήματά τους με έντονο ύφος. Οι διαφωνίες σας μπορούν να εκφραστούν με πιο γλυκό και ήρεμο τρόπο, δίνοντας στον άλλο να καταλαβεί ότι έχετε δίκιο και κερδίζοντας την προσοχή του. *Αν υψώσετε τον τόνο της φωνής σας το πιο πιθανό είναι ότι το ίδιο θα κάνει και αυτός σε μια προσπάθεια να ακουστεί και η φωνή του!*

-Μην περιμένετε να διαβάσει το μυαλό σας. Αν κρατάτε το στόμα σας κλειστό, ζητώντας από τον σύντροφό σας να μπει μέσα στην σκέψη σας δεν θα έχετε κανένα αποτέλεσμα. Μπορεί να νομίζετε ότι το ύφος σας τα λέει όλα, όμως δεν είναι καθόλου σίγουρο ότι εκείνος έχει λάβει το μήνυμα. *Πείτε τί σας ενοχλεί μπαίνοντας στην ουσία του προβλήματος και αποφύγετε να πείτε ό,τιδήποτε άλλο που θα τραβήξει την προσοχή του από το συγκεκριμένο θέμα.*

-Ευθύτητα αλλά με... τακτ. Εκφράστε αυτό που σας ενοχλεί αλλά αφήστε περιθώρια για συζήτηση. *Αν είστε κάθετη, επιθετική και δονατική είναι σχεδόν σίγουρο ότι η συζήτηση θα σταματήσει στην συμπεριφορά σας και θα απομακρυνθεί από την ουσία.*

-Μην επαναλαμβάνετε. Συγκεντρώστε τα επιχειρήματά σας και πείτε τα μία μόνο φορά. *Επαναλαμβάνοντας ένα συγκεκριμένο επιχείρημα δείχνετε ότι είναι το μοναδικό που έχετε!*

-Μετριάστε τις προσδοκίες σας. Μην περιμένετε να δείτε θεαματικές αλλαγές από την επόμενη κιόλας μέρα. Εκτιμήστε τα μικρά βήματα καλής θέλησης που κάνει ο σύντροφός σας και δείξτε ότι τα αναγνωρίζετε. *Δεχθείτε ότι κανένας δεν είναι τέλειος, μην προσπαθείτε να αλλάξετε ριζικά τον χαρακτήρα και τη συμπεριφορά του και επιχειρήστε να διορθώσετε αυτές τις μικρές παραμέτρους που θα κάνουν την συμβίωσή σας πιο ευχάριστη.*

To make our marriages the fulfilling relationships we all want, we can first start out with a "this relationship is so important to me that I will do everything I can to make it work" attitude. Then, with that in place, follow these suggestions:

1. Talk and listen. Dedicate time, regularly, for a marital checkup. Take an inventory of where your relationship has been and where you want it to go, and express your wants and needs.

2. Nurture each other. With our busy, stressful midlives, we need our partner's support, caring, and validation more than ever. Take "small moments" at the start of the day to ask, "What are you doing today?" or "How are you feeling?" Give your spouse a kiss, a hug, a mile-wide smile to give him or her that "I'm special" feeling.

3. Have fun. To avoid routine and boredom, brainstorm ways to put adventure, excitement, and surprise into the marital mix. For example, try creating a kooky recipe together or exploring a new area of town.

Ελληνίδες απέναντι στον έρωτα

Γραφει η Πατρα Ανδρουλακη

Μία στις τρεις γυναίκες ηλικίας 35-45 ετών δεν διστάζει να παραδεχθεί πώς ... απατά τον σύντροφό της. Αυτό τουλάχιστον φαίνεται από μια πολύ ενδιαφέρουσα έρευνα που πραγματοποίησε το Ελληνικό Σεξολογικό

Ινστιτούτο για την στάση της Ελληνίδας γυναίκας απέναντι στον έρωτα και το σεξ.

Έτσι ενώ πρωταρχική επιδίωξη των Ελληνίδων από μια μόνιμη σχέση είναι η συναισθηματική κάλυψη, αυτό που ζητούν σε ... ξένες αγκαλιές είναι το καλό σεξ!

Η μελέτη πραγματοποιήθηκε την πενταετία 1995-2000 και πήραν μέρος 4.791 γυναίκες, οι οποίες αποτάθηκαν στο Σεξολογικό Ινστιτούτο για κάποιο πρόβλημα τους. Πενήντα-επτά τοις εκατό των γυναικών που ζήτησαν την βοήθεια των ειδικών ήθελαν συμβουλές για προβλήματα στη σχέση τους. 25.4% ήθελαν να μάθουν πώς να αντιμετωπίσουν δυσλειτουργίες του συντρόφου τους, ενώ ένα ποσοστό 16.6% είχαν προσωπικά προβλήματα.

Από αυτές ένα ποσοστό 38.1% χαρακτηρίζει τη μόνιμη σχέση τους απλώς μέτρια, το 17.5% κακή ενώ μόνο ένα 44.4% ισχυρίζεται ότι απολαμβάνει μιας καλής, ικανοποιητικής σχέσης. Παρόλα αυτά, 88% των γυναικών αντιφατικά δηλώνουν πως βλέπουν προοπτική γάμου μέσα από την μόνιμη σχέση τους!

Όσο για το τι είδους σχέση επιλέγουν: Μόνο το 31.5% αποζητά μια μόνιμη σχέση, το 39.5% επιλέγει να έχει περιστασιακές περιπέτειες, ενώ το 29% προτίμη να σπεύσει. Ενώ εκείνες που έχουν μόνιμο σύντροφο ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό (22.2%) φαίνεται ότι δεν είναι ικανοποιημένο αφού παραδέχεται πως επιλένει να έχει προσάλληλα και περιστασιακές σχέσεις:

Τι ζητούν;

Στην ερώτηση ποιο θεωρούν ότι είναι το χαρακτηριστικό του σεξουαλικού άνδρα το 32.3% απαντά την ωριμότητα, το 30.7% την εξωτερική εμφάνιση, το 21.3% το πνευματικό επίπεδο και ένα 5.3% το επάγγελμα! Ιδιαίτερο ενδιαφέρον όμως παρουσιάζουν τα στοιχεία που αφορούν στην προσδοκία του ωραίου φύλου από μια μόνιμη σχέση και η αντίθεσή ως προς το τί ψάχνουν από μια περιστασιακή, ερωτική περιπέτεια.

Συναισθηματική κάλυψη και αγάπη ζητάει από τον μόνιμο, ερωτικό τους σύντροφο το 80.3% των γυναικών, αποδοχή και επιβεβαίωση το 4% ενώ μόνο ένα 3% φαίνεται να επιδιώκει την σεξουαλική ικανοποίηση από τον μόνιμο σύντροφό τους. Ίσως αυτό να εξηγεί γιατί το 32% των ίδιων γυναικών αναζητά την σεξουαλική ικανοποίηση και την εμπειρία από μια περιστασιακή σχέση, ενώ το 21.3% επιζητεί πώς αυτή η "περιπετειούλα" θα εξελιχθεί σε μόνιμη σχέση!

Μιλώντας για τη σχέση με το σύντροφό μας

Ο γάμος μπορεί να μας δώσει απέραντη ευχαρίστηση, αγάπη, τρυφερότητα και υποστήριξη, αλλά χρειάζεται και εμείς να δώσουμε πολλή υπομονή, ενέργεια και προσπάθεια.

Η σχέση με το σύντροφό μας είναι η πιο σημαντική σχέση που έχουμε, μετά απ' τη σχέση με τον εαυτό μας.

Για να έχουμε καλές σχέσεις με τις γονεϊκές οικογένειές μας είναι απαραίτητο να παίρνουμε υγιείς αποστάσεις από αυτές.

Η σχέση ανάμεσα σε δυο ανθρώπους ανήκει αποκλειστικά σ' αυτούς τους δύο. Προσέχετε να επιτρέπετε στους άλλους να μπλέκονται στη σχέση σας.

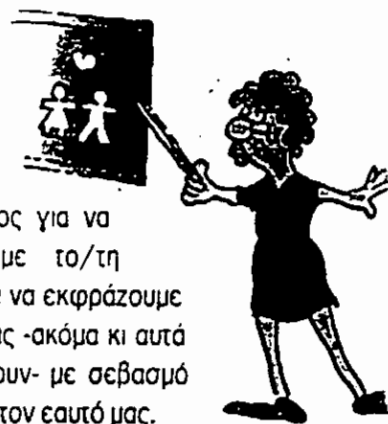
- Οι δυσκολίες στο γάμο είναι όχι μόνο φυσιολογικές και αναμενόμενες, αλλά μπορούν ν' αποτελέσουν καλές ευκαιρίες για μια πιο ουσιαστική σχέση με το σύντροφό μας.

- Για να μπορούμε να βγαίνουμε από τα αδιέξοδα πρέπει να πάψουμε να ψάχνουμε ποιος φταίει.

- Η υγιής σχέση στο γάμο είναι εκείνη που μας επιτρέπει να είμαστε ο εαυτός μας κοντά στο σύντροφό μας, σεβόμενοι και τη δική του ανάγκη να είναι ο εαυτός του.

- Ο καλύτερος τρόπος για να έλθουμε κοντά με το/τη σύντροφό μας είναι να εκφράζουμε τα συναισθήματά μας -ακόμα κι αυτά που μας δυσκολεύουν- με σεβασμό προς εκείνον/η και τον εαυτό μας.

- Αυτό που λέμε δεν είναι απαραίτητα αυτό που ο άλλος καταλαβαίνει, εκτός κι αν του το εξηγήσουμε

καλύτερα ή με περισσότερα λόγια.

Στο γάμο δεν υπάρχουν ουδέτερα μηνύματα. Κάθε μήνυμα δείχνει τον τρόπο που βλέπουμε τόσο τον εαυτό μας όσο και τη σχέση μας.

Καλή επικοινωνία δεν είναι να συμφωνούμε με τον άλλο, αλλά να μπορούμε να τον ακούμε και να σεβόμαστε το ότι είναι διαφορετικός από εμάς.

Το πραγματικό δόσιμο αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες εκφράσεις αγάπης και ικανοποίησης. Προϋποθέτει όμως τη δύναμη να κρατάμε πράγματα για τον εαυτό μας και την έλλειψη της δικής μας ανάγκης να πάρουμε κάτι ως αντάλλαγμα.

ΠΗΓΗ: ΚΕΘΕΑ

Β' ΦΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΠΑΘΥΣΜΟΥ — Β. VITAL STATISTICS

Π: 27. Γάμοι, γεννήσεις, θάνατοι — Απόλυτοι αριθμοί και ποσοστά: 1935 — 1940, 1950, 1955, 1960, 1965 και 1970—1998

Marriages, births and deaths — Absolute numbers and rates: 1935 — 1940, 1950, 1955, 1960, 1965 and 1970 — 1998

Έτος Year	Γάμοι Marriages		Γεννήσεις ζώντων Live births		Γεννήσεις νεκρών Stillbirths		Θάνατοι Deaths		Θάνατοι κάτω του 1 έτους Deaths under 1 year	
	Απόλυτοι αριθμοί Absolute numbers	Επί 1.000 κατοίκων Per 1.000 inhabitants	Απόλυτοι αριθμοί Absolute numbers	Επί 1.000 κατοίκων Per 1.000 inhabitants	Απόλυτοι αριθμοί Absolute numbers	Επί 1.000 γεννηθέντων ζώντων Per 1.000 live births	Απόλυτοι αριθμοί Absolute numbers	Επί 1.000 κατοίκων Per 1.000 inhabitants	Απόλυτοι αριθμοί Absolute numbers	Επί 1.000 γεννηθέντων ζώντων Per 1.000 live births
1935	45.690	6,68	192.511	28,16	1.794	9,32	101.416	14,83	21.708	112,76
1936	38.750	5,59	193.343	27,87	1.759	9,10	105.005	15,14	22.074	114,17
1937	45.833	6,52	183.878	26,16	1.814	9,87	105.674	15,04	22.469	122,20
1938	46.027	6,46	184.509	25,91	1.835	9,95	93.766	13,17	18.345	99,43
1939	47.559	6,59	178.852	24,77	1.804	10,09	100.459	13,91	21.132	118,15
1940	32.830	4,49	179.500	24,53	93.830	12,82
1950	58.482	7,73	151.134	19,98	1.555	10,29	53.755	7,10	5.357	35,45
1955	66.274	8,32	154.263	19,37	1.854	12,02	54.781	6,88	6.713	43,52
1960	58.165	6,98	157.239	18,88	2.274	14,46	60.563	7,27	6.300	40,07
1965	80.728	9,44	151.448	17,71	2.384	15,74	67.269	7,87	5.194	34,30
1970	67.439	7,67	144.928	16,48	1.922	13,26	74.009	8,42	4.290	29,60
1971	73.350	8,31	141.126	15,98	1.920	13,60	73.819	8,36	3.797	26,91
1972	60.144	6,77	140.891	15,85	1.806	12,82	76.859	8,65	3.851	27,33
1973	73.762	9,26	137.526	15,40	1.697	12,34	77.648	8,70	3.320	24,14
1974	68.059	7,59	144.069	16,08	1.756	12,19	76.303	8,51	3.448	23,93
1975	76.452	8,45	142.273	15,73	1.701	11,96	80.077	8,85	3.409	23,96
1976	63.540	6,93	146.566	15,99	1.807	12,33	81.818	8,93	3.500	22,52
1977	76.228	8,19	143.739	15,44	1.566	10,39	83.750	9,00	2.927	20,36
1978	72.523	7,69	146.588	15,54	1.503	10,25	81.615	8,65	2.833	19,33
1979	79.023	8,28	147.965	15,50	1.454	9,83	82.338	8,62	2.772	18,73
1980	62.352	6,47	148.134	15,36	1.368	9,23	87.282	9,05	2.658	17,94
1981	71.178	7,32	140.953	14,49	1.323	9,39	86.261	8,87	2.294	16,27
1982	67.784	6,92	137.275	14,02	1.187	8,65	86.345	8,82	2.076	15,12
1983	71.143	7,23	132.608	13,47	1.174	8,85	90.586	9,20	1.932	14,57
1984	54.793	5,54	125.724	12,70	1.130	8,99	88.397	8,93	1.803	14,34
1985	63.709	6,41	116.481	11,73	950	8,16	92.886	9,35	1.647	14,14
1986	58.091	5,83	112.810	11,32	926	8,21	91.783	9,21	1.381	12,24
1987	66.166	6,62	106.392	10,64	853	8,02	95.656	9,56	1.247	11,72
1988	47.873	4,77	107.505	10,71	736	6,85	92.407	9,21	1.187	11,04
1989	61.884	6,13	101.657	10,08	735	7,23	92.720	9,19	989	9,73
1990	59.052	5,81	102.229	10,06	735	7,19	94.152	9,27	993	9,71
1991	65.568	6,40	102.620	10,01	706	6,88	95.498	9,32	927	9,03
1992	48.631	4,71	104.081	10,08	629	6,04	98.231	9,52	871	8,37
1993	62.195	5,99	101.799	9,81	679	6,67	97.419	9,39	864	8,49
1994	56.813	5,45	103.763	9,95	599	5,77	97.807	9,38	823	7,93
1995	63.987	6,12	101.495	9,71	645	6,35	100.158	9,58	827	8,15
1996	45.408	4,33	100.718	9,61	599	5,95	100.740	9,62	730	7,25
1997	60.535	5,77	102.038	9,72	628	6,15	99.738	9,50	657	6,44
1998	55.489	5,28	100.894	9,59	597	5,92	102.668	9,76	674	6,68

Γενική παρατήρηση: Τα γεγονότα φυσικής κίνησης πληθυσμού (γάμοι, γεννήσεις, θάνατοι) δίνονται σε αυτόν τον πίνακα, μέχρι και το έτος 1955, κατά το έτος της καταχώρισής τους, ενώ για τα έτη 1956 και ύστερα, κατά το έτος που συνέβησαν. Για τα έτη 1941-1949 δεν υπάρχουν στοιχεία. Στα στοιχεία του έτους 1950 (είναι δημοσιευμένα σε προηγούμενες εκδόσεις της Στατ. Επετηρίδας) και των επόμενων ετών περιλαμβάνεται και η Δωδεκάνησος, η οποία προσαρτήθηκε στην Ελλάδα το 1947.

General note: In this table vital statistics events (marriages, births and deaths) are given, till 1955 included, by year of registration, while from 1956 onwards they are given by the year of occurrence. For the years 1941-1949 there are no data available. In the data of 1950 (appearing in the previous issues of the Statistical Yearbook) and onwards, include also Dodekanisoss which was annexed in 1947.

ΠΗΓΗ: Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία

VII: 4. Εκδοθείσες οριστικές αποφάσεις διαζυγίων, κατά λόγο διαζυγίου, υπαιτιότητα και διάρκεια λυθέντος γάμου: 1994-1998
Divorces by grounds for divorce, by party against whom issued and duration of dissolved marriage: 1994-1998

	1994	1995	1996	1997	1998	
Σύνολο	7.675	10.995	9.360	9.422	7.814	Total
α) Λόγοι διαζυγίου:						a) Grounds for divorce
Μοιχεία { του άνδρα.....	2	—	2	—	12	Adultery } husband from the } wife part of }
της γυναίκας.....	3	3	3	—	2	
Κακόβουλη εγκατάλειψη.....	27	47	74	32	45	Malicious desertion
Ισχυρός κλονισμός της σχέσεως του γάμου.....	—	—	—	—	—	Serious impairment of the matrimonial bonds
N. 868/79 Υπερξεταής διάσταση (αυτόματο).....	—	—	—	—	—	L. 868/79 Break of matrimonial bonds for more than 6 years
Υπερτετραετής διάσταση.....	693	1.775	1.802	1.475	978	Break of matrimonial bonds for more than 4 years
Συναινετικό.....	6.230	8.077	6.740	7.076	6.264	By mutual consent
Άλλοι νόμιμοι λόγοι.....	573	862	680	719	465	Other legal grounds
Δε δηλώθηκε αιτία.....	147	231	59	120	48	Grounds not declared
β) Υπαιτιότητα:						b) Divorce issued against:
Του άνδρα.....	136	310	241	263	236	Husband
Της γυναίκας.....	162	287	244	258	192	Wife
Και των δύο.....	7.327	10.398	8.875	8.896	7.386	Both
γ) Διάρκεια λυθέντος γάμου:						c) Duration of dissolved marriage:
Μέχρι 2 ετών.....	70	74	174	106	92	Up to 2 years
2 - 5 ".....	1.482	2.036	1.604	1.689	1.361	2 - 5 "
5 - 10 ".....	2.062	2.306	2.568	2.406	2.219	5 - 10 "
10 ετών και άνω.....	3.706	5.708	5.013	4.901	3.978	10 years and over
Δε δηλώθηκε η διάρκεια γάμου.....	355	371	1	320	174	Duration not declared

VII: 5. Κηρυχθείσες πτωχεύσεις κατά ιδιότητα πτωχευσάντων: 1992-1996
Bankruptcies by category of bankrupts: 1992 - 1996

Έτος—Year	Σύνολο Total	Κηρυχθείσες πτωχεύσεις—Bankruptcies declared		
		Ατομικών επιχειρήσεων Individual enterprises	Προσωπικών εταιριών Personal partnerships	Απρόσωπων εταιριών Non-personal partnerships
1992.....	320	369	210	241
1993.....	996	450	245	301
1994.....	955	446	212	297
1995.....	1.504	802	295	407
1996.....	1.691	346	245	600

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. **ΑΣΠΙΩΤΗΣ Α.**(1988), *Από την Ψυχολογία του γάμου II (Η Αρμονία)*, Μελέτες του Ινστιτούτου Ψυχολογίας και Ψυχικής Υγιεινής, Αθήνα
2. **ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Γ. ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ**(1998), *Συμβουλευτική και Συμβουλευτική Ψυχολογία*, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα
3. **ΖΑΦΕΙΡΗΣ Γ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, ΖΑΦΕΙΡΗ Α. ΕΛΕΝΗ, ΜΟΥΖΑΚΙΤΗΣ Μ. ΧΡΗΣΤΟΣ**(1999), *Οικογενειακή Θεραπεία-Θεωρία και Πρακτικές Εφαρμογές*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
4. **ΚΑΒΑΚΑΣ ΑΝΑΝΙΑΣ**(1980), *Συναισθήματα και πώς επηρεάζουν τη ζωή μας*, «Η Λυχνία», Αθήνα
5. **ΚΑΛΟΥΡΗ - ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ ΡΑΝΥ**(1994), *Γενική Ψυχολογία*, «Έλλην», Αθήνα
6. **ΜΑΛΙΚΙΩΣΗ - ΛΟΙΖΟΥ ΜΑΡΙΑ**(1999), *Συμβουλευτική Ψυχολογία*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
7. **ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ Γ.**(1998), *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Αθήνα
8. **ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Γ. ΝΙΚΟΣ**(1990), *Ψυχολογία*, Αθήνα
9. **ΠΑΠΑΔΙΩΤΗ- ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΜΑΡΙΑ**(1999), *Οικογένεια και όρια*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
10. **ΠΑΠΥΡΟΣ LAROUSSE BRITANICA** (1993)
11. **ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ Ι.**(1985), *Εξελικτική Ψυχολογία*, Αθήνα

-
12. ΠΙΝΤΕΡΗΣ Γ.(1983), *Συντροφικότητα και αυτονομία στις σχέσεις του ζευγαριού*, 6^η έκδοση, Θυμάρι, Αθήνα
 13. ΠΙΝΤΕΡΗΣ Γ.(1983), *Εσύ, τα δικαιώματά σου και οι άλλοι*, 7^η έκδοση, Θυμάρι, Αθήνα
 14. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ Τ. ΤΡΙΑΝΤ.(1982), *Ψυχολογία*, Αθήνα
 15. ΧΟΥΡΔΑΚΗ ΜΑΡΙΑ(1995), *Η Ψυχολογία της οικογένειας*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
 16. ΧΟΥΡΔΑΚΗ ΜΑΡΙΑ, ΜΑΡΟΥΔΑ ΑΙΘΡΑ, ΣΤΑΥΡΟΥ ΜΕΛΙΝΑ(1989), *Θέματα προετοιμασίας για γάμο, Συμβίωση και σχέσεις στην οικογένεια*, Αθήνα

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΣΕ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

1. ADLER, FROMM, MARCUZE, RUSSELL(1977), *Η Αγάπη*, Μτφ. Γράμμενος Εύαγγελος, Μπουκουμάνη, Αθήνα
2. BECK T. AARON(1996), *Δεν αρκεί μόνο η αγάπη*, Πατάκης, Αθήνα
3. BLUMENTHAL ERIC(1998), *Αγάπη και Γάμος- Τα θεμέλια μιας αρμονικής συμβίωσης*, Μτφ. Στράτος Ιωαννίδης, Φιλίστωρ, Αθήνα
4. BOVET T.(1968), *Ο Γάμος*, «Η Έλαφος», Αθήνα
5. BUSCAGLIA LEO(1989), *Η Αγάπη*, Γλάρος, Αθήνα
6. DATILLIO F.M., PADESKY C.A.(1995), *Συμβουλευτική Ζευγαριών- Μια Γνωσιακή Συμπεριφοριστική Προσέγγιση*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
7. DOMINIAN JACK(1998), *Μαθήματα Γάμου*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα

-
8. **DREIKURS RUDOLF**(1974), *Η Πρόκληση του Γάμου*, Κέδρος, Αθήνα
 9. **FROMM ERICH**(1978), *Η Τέχνη της Αγάπης*, Μπουκουμάνη, Αθήνα
 10. **FREUD SIGMOUNT**(1974), *Ψυχολογία της ερωτικής ζωής*, Μτφ. Βάμβαλης Γιώργος, Επίκουρος, Αθήνα
 11. **GUERNEY G. BERNARD, Jr**(1996), *Βελτίωση Σχέσεων*, Μτφ Έλενα Χάιντς, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
 12. **KLEIN MELANI & RIVIER JOHAN**(1990), *Η Αγάπη και το Μίσος*, Μτφ. Γράψας Ευάγγελος, Κονιδάρη, Αθήνα
 13. **MENNINGER CARL**(1993), *Αγάπη εναντίον Μίσους*, Δίοδος, Αθήνα
 14. **NAPIER A.**(1997), *Ζευγάρι ο εύθραυστος δεσμός*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
 15. **Ο NEIL NENA**(1981), *Ανοιχτός Γάμος*, Μτφ. Γραμμένος Μπάμπης, Θυμάρι, Αθήνα
 16. **PECK SCOTT**(1988), *Ο δρόμος ο λιγότερος ταξιδεμένος*, Μτφ. Ζαχαρόπουλος Στέλιος, Κέδρος, Αθήνα
 17. **PITTMAN FRANK**(1995), *Ο άνδρας σε κρίση*, Μτφ. Ζώτος Αλέξης, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
 18. **RAPAPOR RONA, RAPAPOR ROBERT**(1980), *Τα στάδια της ζωής, ο κύκλος της ζωής*, Ψυχογιός, Αθήνα
 19. **SATIR VIRGINIA**(1989), *Πλάθοντας ανθρώπους*, Κέδρος, Αθήνα
 20. **SHEEHY GAIL**(1979), *Κρίσιμες καμπές*, Χαιμαλάς, Αθήνα

-
21. VANSTEENWEGEN ALFONS(1995), *Η Αγάπη είναι ενέργεια, « το παιχνίδι του γάμου»*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
 22. VILAR ESTHER(1986), *Το Πολύγαμο Φύλο*, Θυμάρι, Αθήνα

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. KIMMEL MICHAEL, MESSNER M.(1998), *Men's Live*, Allyn & Bacon
2. MINUCHIN SALVADOR(1974), *Families and Family Therapy*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts
3. PINCUS LILY(1960), *Marriage: studies in emotional conflict and growth*, Methuen & CO LTD, London
4. SKYNNER, A.C.R.(1976), *Systems of family and Marital Psychotherapy*, NY: Brunner/ Mazel, New York

ΑΡΘΡΑ

1. ΛΕΩΝΙΔΟΥ ΔΕΣΠΩ, *Τετράδια Ψυχιατρικής*, Τεύχος Νο 63

